Rosen v. Rosdorf'n

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0001-2
DFG

Dv 960

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0002-8
DFG

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
– Medizinische Abt. –
DÜSSELDORF
V 1526

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0003-3

c f.

No. 77.

Kjøedeboe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0004-9

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0005-5

Wand Mon ñd
Jnd Gardnlogu
ol Jzol klarda
flnlnu-Linonnu
dnñ mñ lunnt
Jlol ond

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

Mazzer
Drolnñ nd [illegible]
hilfnu ulnd nu Lnñnfol
i nd Jlag Mnu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0006-1
DFG

Archiater og Ridder

Hr. Rosén von Rosensteins

paa

Hendes Kongl. Svenske Majestets

naadigste Befaling forfattede

Huus- og Reise-Apotheqve

Trykt i Stockholm hos Carl Gotlieb Ulf. 1765.

Nu i det danske Sprog oversat

af

Peder Severin Garboe.

Doctor Medic. samt Fyrstlig Anhalt Bernburgsk Hof-Raad.

Officium Medicorum est triplex. Conservatorium præservatorium & Curatorium.

Kiøbenhavn, 1768.
Trykt hos Lars Nielsen Svare.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0007-7
DFG

Hans Kaarup

Medici plus interdum qviete qvam movendo atqve agendo proficiunt. Liv.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0008-3
DFG

Den

Høivelbaarne Herre

Hr. Joachim Otto Schack,

Ridder af Dannebrog

Deres Kongl. Msts. til Dannemark og Norge rc. Høibetroede Geheime-Raad, Kammer-Herre, samt Første Deputeret for de Kongl. Financer rc.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0009-1

Deres Excellence,
Naadige Herre!

Deres Excellence understaar jeg mig denne Oversættelse af Hr. Archiater v. Rosensteins udgivne Huus- og Reise-Apotheqve herved underdanigst at dedicere; Endskiønt jeg tilfulde selv indseer min Dristighed i dette Stykke, saa seer jeg tilli-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0010-2 DFG

tillige, at det maatte tillegges mig som en stor Uskiønsomhed, om jeg ikke for Deres Excellence allerførst nedlagde et lidet Værk, til hvis desto større Fuldkommenhed og Brugbarhed Høisamme ikke lidet haver behaget at contribuere. Foruden at Deres Excellence, der i saa mange Aar, som Kongl. Dansk Minister har opholdt sig ved det Svenske Hof, best kan dømme over mit ringe Arbeide.

Jeg maae her forbiegaae en Pligt, som jeg ved en saadan Leilighed, efter vedtagen Sædvane, kunde skylde Deres Excellence, saavelsom det skiønnende Publico selv; men da jeg til at give Deres

Excellences sande Portrait den rette Farve, og Deres Høie Person den tilbørlige Elogie, kiender mig selv baade for ringe og ubequem, saa vil jeg hellere begaa en Feil ved Stiltienhed, end ved Formastelse. Men

Deres Excellence!

At jeg ellers sætter Deres Excellences værdige Navn, som et Recommendations-Brev for dette lidet Skrift, saavidt min ringe Andeel betræffer, det skeer sandelig ikke saa meget formedelst dets udvortes Høihed, som den

Vægt

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0012-3 DFG

Vægt og Værdighed Høisammes medfødde og paa den sande Vei forhervede Dyder allene giver dette Navn: Og da disse samme Dyder, der stedse skal yttre sig i en ædel Tænkemaade og rar Menneske-Kierlighed, allerede hos alle brave Danske have opvakt Attention og hos alle Dydige Høiagtelse, saa er jeg forsikret, at Skriftet i den Henseende vil blive Publico des angenemere, des bedre bekiendt og des mere nyttigt: Ligesom jeg, i denne sidste Absigt, ikke heller tør sætte i Tvivl, at jo Deres Excellence har den Naade at beære samme, som fremmed her til Lands, med Deres høie Protection.

Tør jeg, ved saa reen og uskyldig en Leilighed, tillige udbede mig Deres Excellences høie Bevaagenhed, saa har jeg naaet mere end jeg turde haabe og alt hvad jeg i dette Fald kunde ønske.

Deres Excellence tilbedes derimod af den Allerhøieste i mange Aar en sund Siel i et sundt Legeme af

Deres Excellences
Naadige Herres

Kiøbenhavn,
d. 3 Octobris 1768.

underdanigste Tiener
Oversætteren.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0014-5
DFG

Et Ord til Læseren.

Herved har jeg den Fornøielse at levere mine kiære Landsmænd en Dansk Oversættelse af et lidet Svensk Skrift, der vist nok vil blive fornuftige Folk saavel i Kiøbstæderne som paa Landet, ligesaa nyttigt, som angenemt, i Henseende, at det er ligesom sigtet fuldt af lutter practiske Observationer, saavel i Absigt paa Medicinen, som Diætetiqven, saa at, naar det kan siges om mange andre Skrifter, at de indslutte lidet i meget, saa kan med Sandhed siges om dette, at det indbefatter meget i lidet. Jeg for min Deel, synes ikke bedre at have kundet anvende den Tid jeg i denne Sommer har haft tilovers fra Arbeid og Sygdom, end paa en Oversættelse af dette værdige Skrift, som ved en besønderlig Lykke er bleven fuldkomnere, end den Svenske Originale, i det at de Recepter, som Author Hr. Archiater og Ridder Rosén von Rosenstein har behaget af Originalen at udelade, ere nu her i Oversættelsen inddragne, efter at

de

de samme mig fra en sikker og god Haand i hvilken de i Sverrige vare faldne, saaledes ere blevne tilstillede.

I øvrigt har jeg ei allene søgt at giøre det Danske Register saa tilstrækkeligt, som mig mueligt har været; mens endog overalt i Skriftet, hvor Citationer og Henvisninger til andre Steder forefalde, anfort Siderne, Numerne og Paragrapherne, som i Originalen var forbigaaet, og tilsidst den medicinske Vægt. Alt for at giøre Læsningen mageligere og Skriftet brugeligere.

Dersom nogen duelig og flittig Apoteqver i Landet foretog sig, efter dette Skrift, at indrette et Huus-Apotheqve til ti Rdlr. og et Reise-Dito til fem Rdlr., da troer jeg at baade Publicum og han ville befinde sig vel derved.

Oversætteren.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0016-7 DFG

No. 1.

Aqva vulneraria;

Vund-Vand.

Dette er et af vore beste fordelende Midler. Naar man har truffet til at støde sig, blander man een Deel heraf med tvende Deele Viin-Eddike, bløder deri en firedobbelt linned Klud (Compresse) og applicerer: den fugtes paa nye saa ofte den er bleven tør. Ligeledes kan en magelløs fordelende Badning tillaves af 2 Lod reent Sal ammoniacum, som smeltes i 5 Uncer hvid Fransk-Viin, samt 2½ Uncer destilleret Viin-Eddike; naar dette er varmt, dyppes derudi firedobbelt Linned og paalegges, samt flittigt ombyttes.

Men har man haft den Ulykke at støde sig haardt eller giort et slemt Fald, saa maa man ei forlade sig herpaa allene. Man bør giøre alt hvad mueligt er for at forekomme Inflammation og den derpaa følgende Suppuration. Derfor bør Aaren strax een eller flere Gange aabnes, eftersom Omstændighederne det udfordre. Kiølende

Pulver

Pulver bruges hver eller hver anden Time; The med Citron Marmelade drikkes oven paa hvert Pulver; der imellem nogen anden kiølende Drikke; Lavemens appliceres tvende Gange om Dagen: Man underkastes Diæt og holder sig stille.

Er den, der har giort Faldet føer og stærk, saa aabnes først Aaren tilstrækkeligen, siden lader man ham drikke en Drik, som beredes af en Urt, der kaldes Arnica vera, hvoraf 3 Kliper, (en Klipe er saa meget som kan tages mellem 3 Fingre (Pugillus) koges op med en Pægel Vand og siiles.

Har man vrikket noget Led paa sig, saa bør det først bringes i Lave. Siden slaaes omkring Leddet en Compresse, som vædes udi Viin-Eddike og Vund-Vand i den Proportion jeg har sagt. Naar Hævelsen er fordeelt, fugtes Compressen med Vund-Vand allene. ellers kan man og bruge et Omslag, som giøres af en Pægel Viin-Bærme ligesaa megen Viin-Eddike, 2 Lod Salmiak og Hvede-Meel eller Hvede-Klid.

Naar man har faaet nogen liden Blessure eller truffet til at skiære sig, er dette Vand ublandet gandske got: Allene at Blessuren forbindes og Compressen befugtes dermed saa ofte den tørres.

Haver man brændt sig, saa legges der over, Compresser, som fugtes med Vund-Vand, saa ofte Compressen bliver tør. Ere der allerede komne Blærer, saa aabnes de forud med en Naal, men den tynde Hud bør ingenlunde tages bort. Har man brændt sig saa ilde

at

at Huden bliver som Horn, da er det ikke mueligt at undgaae Suppuration. Aaren bør da aabnes og alt det bruges som jeg nyelig sagde at tiene til at forekomme eller giøre Inflammationen taalelig. Rosen-Olie smøres paa, eller og appliceres det saakaldede Cataplasme de mie de Pain (Omslag af Brød) 4 Gange i Dognet, eller man laver strax en Brand-Salve af 3 Lod god Bomolie, hvidt Vox 2 Lod og 2 Egge-Blommer som ere blevne haarde i Jdmørie. Man smelter først Voxet over en sagte Ild, slaaer derefter Olien til, da Egge-Blommerne gnides smaae og kommes deri. Dette røres nu vel sammen indtil det har faaet cònsistence af en Salve. Den udbredes paa slidt Linned og paalegges samt fornyes 2de Gange i Dognet. See Pomaden for Læberne Pag. 41. No. 24.

Omslaget af Brød laves af Krummen i Hvede-Brød, som med Mælk kaages til en Grød. Lægger man dertil ½ Qvt. Safran, samt et par Egge-Blommer, saa bliver det mere fordelende og stiller des hastigere Værken.

Den berømmes vel imod Finger-Ørm, men best er strax at legge en tynd Skive Flesk oven paa Fingeren. Jeg veed og at følgende har hiulpet, nemlig stødt Salt en halv Fingerbolle vel blandet med en ferst Egge-Blomme. Dette udbredes paa Linned og lægges omkring Fingeren, samt fornyes tvende Gange i Dognet.

Naar man er plaget af Krampe eller Seenedrag, gaaer det over, om man frotterer Stædet med Vund-Vand. Frugtsommelige Qvinder

plages

plages ofte deraf om Nætterne; den forekommes om de lade binde en Pude omkring Fødderne naar de legge sig.

Naar efter Aareladning yttrer sig en liden Svulst eller lidet Blod presses under Huden, bliver man snart hiulpen om derover lidet Vund-Vand blandet med tvende Dele Viin-Eddike, appliceres med en Compresse.

No. 2.

Aqva still. fœniculi.

Fænikel-Vand.

Bruges til at indtage Vinddrivende Medicamenter udi.

No. 3.

Aqva Cinamomi s. v.

Enkelt Canele-Vand.

Bruges at tage Mavestyrkende Midler ind udi.

No. 4.

Aqva Rosarum.

Rosen-Vand.

Er got at vaske Øinene med hver Morgen og Aften. I Kopper, men især udi Mæslinger bør man ofte med en The-Ske dryppe lidet deraf i Øinene. Man bortskyller da dermed det hede og salte Vand, som ellers med sin Magen kan inflammere Øinene. Theskeen holdes altid forud i lidet varmt Vand.

No. 5.

No. 5. Opiat for Tand-Kiødet.

Er uforligneligt til at conservere Tand-Kiødet med. Man stryger deraf lidet hver Gang om Morgenerne paa Tand-Kiødet, og skyller det ei bort førend efter 3 à 4 Minuter. Eller man bloder en fin Svamp i Vand, drypper siden paa Svampen lidet af Tand-Opiatet og stryger det sagtelig over Tand-Kiødet. Paa Tænderne kan man gnide haardere: Til Skylle-Vand derefter og hvormed man kan gurgle sig hver Morgen saavelsom hver Gang man har spist, er følgende gandske tienligt: Det laves af en Pægel Vand, en Ske-fuld fransk Brendeviin og ½ Qvintin reent Salmiak, som skulpes saa længe, indtil Saltet er smeltet. Dette hielper ogsaa dem noget, som haver ond Aande; men som Aarsagen dertil er ei allene fordærvede Tænder, men endog cruditeter i Maven, Orm, Venerisk Syge, Saar i Lungen og Næsen, eller og Skiorbug; saa følger at denne Uleilighed ikke kan fuldkommeligen hæves, førend Aarsagen bliver udfunden og ryddet af Veien. For Exempel: Om den kommer af Skiorbug, bør man bruge Kierne-Melk, Multebær, Safter af Skiorbugs-Urter, eller det som er endnu bedre, karve smaae Ske-Urt og Foraars Karse, strøe lidet Sukker derpaa og spise deraf en Talerken fuld om Dagen, eller og Salaten som er ommeldt sidst i Artic. om aabnendende Elixir. pag. 10. Daglig mere og mere bevæge sig, æde ferisk Mad, men især den som af grønt tillaves. Skiorbugen røber sig derved, at man gider ikke arbeidet og rørt sig, derpaa følger Mathed og Tunghed i Leddene, mindste Bevægelse mat-

matter og gior anpusten: Man bliver frygtsom af sig og Ansigtet bliver poset og gulbleegt; det hvide i Øiet faaer samme Coleur; Man har Værk, som i Forstningen foles snart paa et, snart paa et andet Sted, men omsider sætter sig fast i Leddene, helst i Knæerne. Der saavel som paa den indre Side af Benene faaer man Pletter: Tand-Kiødet bløder ved mindste Trykning, det begynder at kløe, siden hovner og bliver mørkerødt; nogen Tid derefter sætter sig derpaa smaae Saar, det skiller sig fra Tænderne, hvorover de løsnes. Tand-Kiødet giver ond Lugt fra sig og man faaer tung Aande.

No. 6.

Elixir stomachale.
Mave-Elixir.

Dosis heraf er en halv Skefuld, det tages ind i Vin eller Canele-Vand. Det er got for Mave-Værk og kan indtages naar det behøves; men naar man dermed vil opvække Appetiten, bruges det 14 Dage efter hinanden, et Qvarters Tid for Middags-Maaltidet. Frisk Land-Luft og god Bevægelse giver dog snarest Mad-Lyst.

Naar man vil vide om Appetitens Mistelse kommer af en emfindtlig og vanskelig Mave, eller deraf at den er for slap, seer man efter hvordan Vandet seer ud om Morgenerne. Er det bleegt eller hvidt med hvidt Bundfald, og man hverken har Hede, Tørst eller Feber; saa er det et Tegn til at man har en slap Mave, og da er just denne Elixir tienlig;

men

Men gaar Vandet meget lidet, er rødt eller tykt, Maven bliver tyk naar man har spist og man mærker til nogen Hede, da bør det ei bruges, men Elixir vitrioli acidulatum see P. 20.

Har man Cruditeter i Maven, hvilket nok mærkes om Lungen er ureen, om man besværes af Opstigelser, har ond Smag i Munden, Svindel, Hoved-Værk, Væmmelse eller virkelig Opkastning, da var et Bræk-Middel den beste Mave-Elixir for den, som har læt ved at kaste op. Naar det ei kan skee, bør man laxere en og anden Gang.

Maven kommer desuagtet ikke i ret Skik, dersom man ikke observerer af hvad Natur Cruditeterne ere. Om Opstigelserne ere sure, saa bør man dæmpe Syrligheden med **Draaberne mod Syrlighed**: Pag. 26. No. 17 Ere de bedske og ligesom af raadne Æg, (til Tegn at man har spist for ofte Kiød,) saa tager man ofte ind Cremor tartari see Pag. 75. No. 40. og drikker Limonade. Ere de harske, som skeer, naar man har spist megen feed Mad, saa tager man lidet Sukker i Munden og langsomt svælger ned; eller Cremor tartari blandet med Citron-Morseller. Bestaae Cruditeterne udi seig Slim, som giør Maven haard, stor og opblæst, saa bør man først oplose den med Malurts Salt, Pag 63. No. 37. og derefter indtage Rhabarber i Pulver eller som Tinctur. Hielper Naturen sig af med alt dette Onde ved Opkastning, saa bør den ei hindres, men befordres ved lunket Vand, indtil det kommer lige saa klart op som det er nedsvælget. Tager det Veien giennem Stoelgangen, bør ikke heller det hindres,

men blot et par Piller indtages af Rhabarber-Extract nogle Gange om Dagen, ifald derved er vrid i Livet. See Piller af Rhabarber-Extract. Pag. 83. No. 42.

No. 7.

Tinctura Rhei dulcis.

Er et got Laxer-Middel, naar man deraf tager 2de Madskeer og har frem for andre det Fortrin, at det, i Henseende til Rhabarbern, tillige styrker Maven og Tarmene. Det bruges med Nytte mod Ufordøielighed, Hierte- og Mave-trykken, Vinde, Coliqve og Gulsot. For Børn er det især tienligt, eftersom i deres Mave gierne samles Cruditeter, hvilke, hvis de ikke afføres, foraarsage enten Opkastning eller diarrhée, eller, ifald de faae Tid at drage sig ind i Blodet, Feber.

No. 8.

Elixir aperitivum.

Aabnende Elixir.

Dosis deraf er halvanden eller tvende Mad-Skeer. Det giver en let Aabning og kan indtages om Aftenen, uden at incommodere om Natten. Børn kunde bruge det, men i mindre dosi; ligeledes Frugtsommelige og de der ligge i Barselseng. Naar man er obstrueret og tillige plaget af Vinde, pleier jeg blande en Mad-Ske heraf med lige saa meget af Tinctura Rhei dulcis.

De Tegn hvoraf man kan vide, om et Laxativer nødigt, ere i Særdeleshed Obstruction, men desuden ureen Tunge, ond Smag i Munden, Ræbelser af Maden, Appeittens Mistelse,

Væm-

Væmmese, Tunghed over Maven, haard eller opblæst Mave, Bulder af Vinde, Coliqve, Svindel, Susen for Ørene og Ondt i Hovedet.

Dette saavel som andre Laxativer maae ei bruges naar man har Blodspytten eller nogen anden Blodflod, ei heller medens man er i Svøed eller strax paa Maden, eller under Paroxysmus i Febere, ei heller imod visse Tider. I saadanne Omstændigheder hielper man sig med Lavemens, om Aabning behoves.

Merker man Hede i Maven naar et Laxativ er nødigt, bør man altid Dagen forud indtage Cremor tartari og drikke derpaa sød Valde. Pag. 97. No. 51. En god Foraars-Cur som lemfældigt laxerer og fører af det Onde man Vinteren over med Stillesiddende har samlet, er nogle Dage efter hinanden at spise en Salat, som laves af ferst acetosella, lidet Hoved-Salat, Olie og Eddike.

No. 9.
Chinchina-Pulver.

Bør aldrig bruges førend man har prøvet om den er uforfalsket. Prøven er denne: Man koger et Qvintin Chinchina i lidet Søe-Vand, og øser det siden udi et varmt Glas. Seer Decoctum rød ud imedens den er varm, og hvidbleg efter at den er svalet, og Pulveret falder paa Bunden, saa er den god, ellers ikke.

Dosis heraf er en god The-Ske af Gangen, hver anden, hver halve eller hver fierdedeel Time, alt som Tid og Omstændigheder det udfordrer. Forinden

den bruges, bør Legemet være præpareret med Bræk-Middel eller Laxer-Middel og nogen Ptisane, saa at i Særdeleshed Galdens Gang er fri. Er man faldet i en ond Art af kold Feber, som de Franske kalde Fievre d'acces pernicieuse, der kan døde under 3die eller 4de Paroxysmus, saa nødes man strax at gribe til China og forsætte den med lidet Rhabarber. Man maae da tage den baade i Pulver og Decoct og desuden koge den med Vand til en Grød, som tilpas varm lægges uden paa Maven. Visseste og beste Virkning giør den, om den tages i Pulver med Oblat. Pulveret blødes forud med Vand, smeltet Geléc og deslige, saa at det bliver som en Grød, paa det man ei skal lide, i Fald Oblatet gaar i Stykker i Halsen. Oblatet overstryges med Gelée, saa glider det lettere ned: ellers giør man deraf smaa Kugler (boli,) som ruldes i Pomerants-Syrup. De indtages ligesaa bequemt i Æble-Moos. De, der have emfindtlig Mave, nødes til at tage Chinchina i Decoct, siden Pulveret turde laxere dem for meget og blot løbe igiennem Legemet. Det er vel, om man under Chinchinas Brug haver hver Dag nogen Aabning; skulle den feile, saa kan Chinchina blandes med lidet Rhabarber og med et Salt, som kaldes Tartarus tartarisatus, for Exempel: 15 Gran af den første og 10 Gran af den sidste.

Chinchina kan ligeledes med Nytte bruges udvortes som et Omslag. Den koges da i Vand til en Grød, hvilken da i tyndt Linned lægges over Maven naar man har Feber, men over den lidende

Part

Part udi kold Brand, og formodentlig udi Rheumatismer.

Chinchina bruges:

§ 1. I kolde eller intermittente Febere. Den bruges da ikke alleneste indtil man har sluppet Feberen, men ligeledes hver anden Uge bag efter, til 3 à 4 Repetitioner, paa det man maae være sikker for Recidiver. Udi de Slags Kolder eller Febere, som komme af nogen indvortes Byld eller Saar, hielper den ikke. At man er i saadan Tilstand, kan man vide, om man har haft hæftig Blodsot, eller Inflammation i Brystet, Leveren, Milten, Maven, Tarmene, Krøset, (mesenterium) &c. som ei er bleven fordelet, men gaaet til suppuration, hvorpaa er fulgt bestandig Uvasselighed, uordentlige Gysninger, Hede og Feber efter Middags-Maaltiderne eller om Aftenerne, Hede i Hænderne en rød Plæt paa Kindebenet, tørre Læber, tør eller Sluttig Tunge, liden Mad-Lyst, maadelig Søvn, Natte-Sved med fortærede Kræfter og Hull.

§ 2. Indvortes kold Brand. Den bruges da baade ind- og udvortes: Gangræna standser, og det Døde skiller sig fra det Levende formedelst en god Suppuration.

§ 3. At styrke en svag Constitution og skrøbelig Mave.

§ 4. Efter Blessurer, naar Saaret ei giver god Materie.

§ 5. I Blodspytning. Naar Blod allene udspyttes, kommer det af Tand-Kiødet, eller sees det om Morgenen af Tungen, og betyder Skiorbug;

harkes det op, saa kommer det af Svelget, eller er det faldet ned af Næsen. Brækkes det op, saa kommer det af Maven. Kommer det med en ringe Hoste, lidet af Gangen blandet med Slim, og seer ei skummende ud, saa er det af Luft-Roret; men kommer det med heftig Hoste i nogen Mængde og seer fraadende ud, saa kommer det fra Lungerne, er meget betydende, kommer let igien og efterlader sig ofte Lunge-Sot, allerhelst om der bruges stoppende Midler. Naar Fruentimmer faae Blodspytten ved den Tid de burde have deres Regning, saa kunde de hielpes. Ligeledes de, der faae den af Gigt, og Gigt-Materien kan tvinges til sine forige Stæder. Iligemaade de, som faae den af nogen udvortes voldsom Aarsag, al den Stund Vædskerne ikke ere fordærvede. Naar een, som har haft Blodspytten, efter nogen exacerbation (Hoide af en Sygdom) falder i en seig eller Liimagtig Sved, da er Sygdommen for den Gang forbie. Er den betydelig, følger derpaa altid en Feber, som kommer visse Timer paa Dagen; Er den stærk, saa kommer Blodspytningen igien under hvert Anfald. Aaren aabnes en eller anden Gang; der drikkes Havre-Suppe eller nogen kiølende Prisane: indsyltede røde Roser nydes; Lavemens bruges 3 á 4 Timer for ved hvert Anfald; man holder sig ganske stille og neppe taler, mindre raaber eller siunger. Ophører da ei Feberen, saa bruges Chinchina.

Den som engang har haft Blodspytning, bor tage sig i Agt for Recidive. Man trues med Recidive, naar der mærkes Trykning paa Brystet; naar man fornemmer usædvanlig Hede i Brystet,

og

og har tør Hoste, og naar man neden i en af Siderne fornemmer ligesom en Banken, og synes at Blodet stiger op ad. Aabnes da Aaren strax, saa komuer Blod spytningen ikke til at briste ud. Holder man saa ved i nogle Aar, naar det behøves, saa kan man være sikker, at de svækkede Blodrør i Lungerne have faaet deres Styrke igien og ikke lættelig briste meer, dersom man tillige vil holde nogenlunde god Diæt.

§ 6. I Kopper, naar de ei ville gulnes og moednes.

§ 7. I Kighoste, efter at Mave og Tarmer med Bræk-midler og Laxativer ere vel rensede. See Bræk-Pulver Pag. 64. No. 38.

§ 8. I den Engelske Syge, naar den Diæt tillige i Agt tages, som jeg har foreskrevet i Underretningen om Barne-Sygdomme. Pag. 353-355. (*)

§ 9. I Rheumatisk Værk med Intermittent Feber, bruges da baade ind- og udvortes. Gigt og Rheumatismus confunderes gemeenligen: den Første kommer af indvortes og den Sidste af udvortes Aarsager, nemlig: naar man, medens Legemet eller nogen af dens Deele er i Uddampning, forkiøler sig, Svede-Hullerne lukkes da af Kulden; Dunsternes Drift inden fra standser derfore ei strax, men formedelst Legemets Varme drives de endnu nogen Tid mod de yderste Deele, dog slippe ikke ud, men standse i Svede-Hullerne eller under Huden i den Celluleuse Bæv (Membrana Cellulosa) og kommer med den til Muskelerne. Rheumatisk Værk har ei saadanne Paroxysmi eller Perioder som Gigt eller Podagra. See ungventum ad vesicatoria. No. 23. Pag. 36.

No. 10.

Eau camphré de Mr. St. Yves.

Campher-Vand.

Er et got Øienvand og bruges for svagt Syn, for Værk i Øyen, for røde Øyen og Kloe i Øyenlaagene. En Draabe dryppes i Øiet ved det ydre Hiørne 3 à 4 Gange om Dagen. Man enten hælder den i Øiet med en The-Ske, eller man dypper Spidsen af en Svamp udi Vandet og klemmer en Draabe ud, man fugter ligeledes en firedobbelt tynd slidt Klud med dette Vand og legger uden paa Øiet.

Er Øiet stærkt inflammeret, saa nødes man at gribe til alt det, som bruges mod andre Inflammationer, nemlig Aareladen, kiølende Pulver og Ptisane, Lavemens, samt spansk Flue i Nakken eller under Øiet, som holdes aaben i nogle Dagn. Værelset bør ogsaa være mørkt, og intet nydes, som hidser. Jeg veed af Erfarenhed at ingen Ting hielper saa vist og saa snart, som Blod-Igler 6 Stykker applicerede runden omkring Øiet og ved Tindingen, kuns at de maae suge ud 6 à 8 Uncer Blod. Dette hielper og om man er bleven stødt paa Øiet, saa at Blodet er presset ud mellem Hinderne af Øiet. Naar Iglerne have suget, tager man for Exempel 3 Kliber af Isop, som syes ind i Linned og koges lidet udi en halv Pægel rød Viin. Man bader Øiet med Vinen, som da bør være lunket, og legger siden Posen uden paa Øiet, der over en Compresse og befæster det alt forsigtigt med en Binde. Dette repeteres 4re Gange om Dognet.

Den

Den som af megen Læsning har faaet svagt Syn, hielpes, om han lader en, der har frisk Mund og reen Aande, tygge paa ferisk Vinrude og ofte aande paa Øinene, som da holdes aabne. Den navnkundige Taylors Øien-Vand, hvoraf han dryppede en Draabe af Gangen i røde Øien 4re Gange om Dagen, og hvormed han lod fugte Compresser at legge uden paa, blev giort af 8 Uncer Rosen-Vand, 4re Gran Saccharum Saturni og lige saa meget Sal Ammoniacum. Et end Simplere kan giores af 5 Gran Blye-Sukker, som smeltes i 2 Lod Rosen-Vand og bruges paa samme Maade for røde, rindende og smertende Øien.

No. 11.

Balsamum Adstringens.

Balsam imod Blodstyrtninger.

Bruges kuns i yderste Nødsfald imod Blodstyrtninger, de maae have hvad Navn de ville. Dosis deraf er 30 Draaber udi et got Glas Havre-Suppe, som vel sammenblandes. Man maae tage sig vare, for hastig at stemme noget Blod-Flod. Den er i Febere ofte critisk, og hæver Sygdommen paa eengang. I Kopper og Mæslinger er Næseblod nyttig. Hos unge Folk forekommes ofte Hovedværk og hielpes ved Næseblod: ligesaa Raserie. Bloder man i et Tørklæde, saa lader lidet at være meget; bloder man i en Thekop, saa seer man om det er lidet eller meget. Man har aldrig nødigt at være bange for Næseblod, saa længe 1) Pulsen er god. 2) Legemet er overalt naturlig varmt, og 3) Læber og Ansigt haver sin sædvan-

lige Coleur. Man har Exempel paa dem, der have faaet Slag, naar man for tidlig har stemmet Næseblodet. Ofte standser den saavel som andet Blod-Flod, naar et gelinde Lavement appliceres. Circulationen bliver da mindre tvungen eller friere i Underlivet. Ofte standser den om man lader sig koppe i Nakken. Hos Blodrige stilles den med Aareladen. Er Blodet i for stærk Bevægelse, saa stilles den med kiølende Pulver. Den standser om man iugter paa Eddike, eller befugter Linned dermed og slaaer om Panden og Tindingerne. Ellers river man en Æggehviide med et Stykke Allun indtil den tyknes, stryger den paa en Væle, som stoppes i Næsen, og bør saa sidde stille indtil den falder ud af sig selv. Vore Bønder skiære L'Agaric de chene (Eege-Svamp) i Form af en Kegle, og stopper den i Næsen med god Virkning.

Om nogen faaer Næseblod, som har en Maligne-Feber, qvartan, eller længe haft Gulsot, Vatersot eller stærk Skiorbug, saa er han i megen Fare. En saadan giver man af denne Balsam 30 Draaber af Gangen i megen Havre-Suppe 3 à 4 Gange om Dagen indtil Næseblodet er stillet.

Ved udvortes Blessure stilles Blodet, om man befugter Charpie med denne Balsam og legger uden paa. Derover legges en Compresse, som fæstes med et Baand. Har man Eege-Svamp, saa er den ligeledes god, naar den paalegges og fæstes paa samme Maade. Dens

Blod-

Blødhed og Stramhed giør, at den formerer ligesom smaa Propper for et hvert afskaaret Blodrør. Blessuren bør at være tør naar den paalegges. Ved al Blodstyrtning bør man holde sig stille, holde en kiølende Diæt og ei smage Viin, Brændeviin eller Coffé, ei heller Mad, der giver stærk Føde. Ved saadan Diæt forekommes tillige Styrtninger, som til en vis Tid pleier komme igien, allene at Aaren tillige aabnes noget for den Tid.

No. 12.

Balsam. Traumat. Lond.

Beaume de Commendeur.

Lægende Balsam.

Er god til Blessurer og Saar. Man befugter Linskav dermed og applicerer derpaa, hvorover legges en Compresse, som forud blødes i lidet Bom-Olie, hvorpaa Alting giøres fast med et passelig bredt Baand, der ikke bindes haardt, da der lettelig kan slaaes Inflammation til. Forbindingen bør ei gierne skee oftere end eengang i Døgnet. Det er Naturen selv, der læger alle Blessurer og Saar. Hvad vi kunde giøre, er allene at skaffe af Veien alt det der kan hindre deres Lægning. Det er derfore at vi i slige Tilfælde raade til at corrigere Blodet, ifald deri er nogen Skarphed, den maae komme af Skiørbug eller nogen anden Sygdom. Forend samme er hæved, læges ei gierne betydelige Saar eller Blessurer.

Til smaae Blessurer er intet bedre end at væde og paalegge Guldslager-Skind eller og En-

Engelsk Plaster, som faaes i alle franske Boutiqver.

Ved alle store Blessurer udfordres en gandske stræng Diæt, og i Haab at forekomme Inflammation, er Aareladen, kiølende Pulver, Prisane og Lavemens nødvendige: Man bør og holde sig meget stille, ei smage Viin, Kiød, Flesk, Bovillon, Æg, krydet Mad eller noget som hidser. Man bør og forebygge al Sindets Uroe og Bevægelse. Denne Balsam pleier og at stille Opkastning, naar deraf indtages 20 Draaber i lidet Viin. Bruges den i saadan Dosi dagligen i nogle Uger, efter at man ved Chinchina har sluppet Feberen, pleier den at forekomme Recidive.

Har en Hest traadt et Søm i Foden, hielpes, den strax, naar Sømmet udtages og lidet af denne Balsam dryppes i Hullet.

No. 13.

Elixir vitrioli acidulatum.

Er got for en sygelig og sensible Mave, giver Madlyst og befordrer Fordøielsen. Den dæmper ligeledes Hede i Maven og Opstigninger (Rapports). Dosis er 30 Draaber i et Glas Vand. De som undertiden plages af svare Tanker, blive derfore frie, naar de bruge denne Elixir.

No. 41.

Mixtura simplex.

Dens egentlige Virkning er at drive Sved, i saa Maade at kiøle og at imodstaae Forraadnelse: derfore bruges den i hidsige- og udslags-Febere, samt naar Plætterne i disse ere indslagne. Efterdi

Man

man har Lindring saasnart man under Paroxysmus i kolde Febere kommer i Svæd, saa bruges den ligeledes der under Heden. Naar man har været ude i Blæst eller i Aften-Kulde om Foraaret eller Sommeren, og finder sig derpaa kulsen eller upasselig, som viser at Transpirationen er bleven hemmet, bør man strax lade varme Sengen og røge den med Sukker, legge sig og indtage Mixtura simplex, samt drikke The eller varm Øloft-Valde derpaa. Dosis er 60, 80 à 120 Draaber. I Sygdomme med Hoste og for dem, der have et svagt Bryst, passer den ikke.

No. 15.

Liqvor Corn. Cerv. succinatus.

Printzens gule Draaber.

De styrke Nerverne, drive Vinde og bringe Blodets Omløb i Skik igien naar det, formedelst Spasmi eller Convulsioner, er kommet i Uorden. Derfor bruges de for Børn til 2, 3 à 6 Draaber naar man befrygter Hiærte-Klappen, saasom og naar det er ovetstaaet, i Haab at forekomme Recidiver. For Convulsioner i Almindelighed ere de og gode, deels naar de fornemmes, deels og efter et hvert Anstød. De ere ligeledes gode for Qvalme og Vapeurer, samt for kold Vind-Coliqve. I Besynderlighed bruges de efter Alterationer og Skræk, da Pulsen er liden, Ansigtet og Læberne blegne. De som trues med den Art af Slag eller Lamhed som vi kalde Sereuse, hvilken ei kommer af for meget rødt Blod, men af Vædsker som efter Haanden samle sig i Hiernen, bør

hver

hver Morgen bruge disse Draaber og purgere een Gang hver Maaned, samt føre en stræng Diæt, sove lidet, aldrig strax paa Maden: De bør ligge høit med Hovedet, holde Fødderne varme, have vide Klæder og hverken Halsdug eller andet Haardt tilbundet. Denne Art af Slag er læt at skille fra den, som kommer af for meget Blod, efterdi udi den Første Ansigt og Læber see blege ud, Pulsen er laug og svag, samt de udvortes Deele hellere kolde end varme, men udi den Sidste ere Kiende-Tegnene tvertimod. I Begge falder man ned og mister al Følelse og Bevægelse, allene Pulsen gaar og Aandedrættet, endskiønt denne noget tvungen. Hos en Deel kommer da gierne Opkastning. En Deel faae snart igien Følelsen eller Bevægelsen, men ofte bliver dog noget Lem lamt. Anfaldet af Slag kommer vel hastigt, men mestendeel kan man hele Aaret forud see om man trues dermed, nemlig om man mærker at Hovedet bliver tungt; Kræfterne uden kiendelig Aarsag formindskes: nogen sædvanlig Evacuation ophører: Tungen bliver ei saa bevægelig som før, man taler ei tydelig, Maalet forandres, Hukommelsen tager hastigt af, Physionomien bliver fremmed, og her indfinder sig ofte Svimmel. Naar noget Anstød kommer af denne Sorte Slag, bør

§. 1. Halsdugen og Klæderne løses.

§. 2. Lidet Guld-Pulver legges under Tungen eller et lidet Stykke Sukker, paa hvilket man

man har dryppet nogle Draaber af Spiritus Lavendulæ Compositus. Pag. 29. No. 19.

§. 3. Et Lavement, med mere Salt udi end ordinaire appliceres.

§. 4. Et Laxativ gives, som hastigt virker, for Exempel: en Dosis af Laxere-Pulveret. P. 43. No. 28.

§. 5. Et stort Spansk Flue Plaster, Pag. 35. No. 23. sættes paa hver Læg. Endeligen naar Anfaldet lader af og Legemet begynder at dampe, tages

§. 6. En Dosis af disse Draaber. Paa dette Anstød følger siden Feber, som enten kommer til en vis Tid hver anden Dag eller hver Dag, dog saa, at, for Exempel: Mandags Paroxysmus svarer i Tid og Hæftighed mod Onsdags, og Tirsdags mod den der kommer om Torsdagen. Man seer da til at Livet holdes daglig aabet, den ene Dag med et Lavement og den anden med noget Laxativ, dog saa at det har giort sin Virkning, inden Feber-Paroxysmus kommer. Ved Slutningen af hvert Anfald bruges disse Draaber. Blive Paroxysmi alt for haarde, saa maae man stille dem med Chinchina. P. 11. No. 9. Vandet er under hvert Paroxysmo blegt, men naar den sluttes, er det farved. Heraf seer man om Paroxysmus holder ved endnu eller er overstaaet, hvilket er nødigt at vide, efterdi der intet maae bruges saa længe den varer. Følger nogen Lamhed paa Slag, saa legges Spansk Flue Plaster Pag. 35. No. 23. der hvor Nerverne løbe ud af Rygraden, der gaae til samme Lem, for Exempel: om den høire Fod er lam, saa legges det tæt ved

Len-

Lenden eller Smal-Ryggen til den høire Side see Artic. om Crem. tartari. Pag. 75. No. 40. Efter Besvimelser bør de (disse Draaber) indtages, helst om Pulsen derved har været eller er svag. Man forekommer dermed at Secretionerne ei standser. og at Blodet ingensteds faaer Storkne. Dosis er 30 til 40 Draaber i The eller Fenikel-Vand.

No. 16.

Elixir pectorale.

Bryst-Elixir.

Dosis er 30 à 36 Draaber. Flasken skumples altid vel naar det skal bruges. Det tages ind om Aftenen blandet i Egge-Blomme, lidet Vand og Sukker, som vispes tilsammen. Det bruges allene mod Hoste som foraarsages af Kritlen i Luftroret (Toux gouttourale) og Catarrhale Hoste. Begge faaes af Forkioling, bart Hoved i Kuld og Blæst, samt tynde Skoe og for tidlig anlagde Sommer-Klæder. Den som man faaer om Sommeren er fortrædeligst.

Begynder den med en Snue, ont i Halsen og Tunghed over Panden, samt har Feber med sig, saa bør nødvendigt Aaren aabnes, i sær om man er Blodrig, fornemmer Ont i Hovedet saa længe man hoster og har svagt Bryst. Man forekommer derved Blodspytten eller og Inflammation paa Lungerne, thi en stærk Snue og Peripneumonie ere nær beslægtede. Derpaa tager man strax hver Dag et Laxativ, enten det aabnende

Elixir

Elixir. Pag. 10. No. 8., eller et par Uncer Manna-Sukker, som smeltes i et Beggere Olost-Valde, eller en Unce Electuar. Lenitiv., og naar det har giort sin Virkning og man har siddet i lunket Fodbad, tages Bryst-Elixiret Pag. 24. No. 16. om Aftenen, thi da plager Hosten mest og det man faaer op er tyndt, det lindrer ei om man end faaer aldrig saa meget op. Naar det som ophostes bliver stadigt og gult (moedent,) faaer man først Lindring og da bruges ei noget meer af bemeldte Middel. Man holder sig blot i tempereret Varme og drikker tilstrækkeligen, paa det at Opkastningen ei maae for tidlig standse; i saadant Fald faaer man nyt Arbeide igien, og er saa got som intet avanceret.

Under Curen bør man æde lidet, i Særdeleshed til Aftens. Kiød, surt, salt og alt det der kan hidse, lader man og drikker desto mere The, Olost-Valde, tynde affilede Gryn-Supper, tynd og vel silet Mandel-Melk. Værelserne man er udi, bør hverken være hede eller kolde. Er man nu i Varme nu i Kulde, saa bliver Halsen og Luft-Røret hudlost og rødt, ligesom Næsen og øverste Læben i Catharre, og kan man paa den Maade læt skaffe sig Lunge-Sot.

Er Kritle-Hosten, som grunder sig i Luft-Røret, uden Tegn til Feber, saa pleier den gaae over, om man stundom tager en The-Ske af Saucen paa indsyltet Ingefær, eller blander man en The-Ske stødt og sigtet hvid Ingefær med en god Mad-Ske Honning og tager deraf en The-Ske af Gangen. Et meget got Middel er udi en halv Potte tynd Drikke at legge et Stykke Ingefær, dobbelt saa

 meget

meget Sukker-Candi og lidet usaltet Smør, Det-koges indtil Halvdelen, siles og drikkes varmt en Thekop hver eller hver anden Time.

Mave-Hoste er en heel anden Sygdom, Brystet irriteres da til at hoste, ligesom Maven til Opkastning i Steen-Coliqve. Den kommer af Crudiretser i Maven og kiendes let igien af ureen Tunge og Mund, Tunghed i Maven, Mad-Lede; Væmmelse, stor Mave, om Hosten i Særdeleshed kommer efter Maaltidet, om der ved Mave-Munden fornemmes Priklen eller Værk lidet forend Hosten begynder, om den iblant sluttes med Opkastnig, og derpaa følger længere Roe, om man længe kan holde Aanden uden at nødes til at hoste; udi denne er Bryst-Elixiren og Bryst-Safter skadelige. Beste Curen er Mave-Elixiren Pag. 8. No. 6. Og forud Bræk-Pulver, Pag. 64. No. 38. samt undertiden den aabnende Elixir. Pag. 10. No. 8.

Ingen Slags Hoste bør forsømmes: Den svækker Brystet, tager Mad-Lysten bort og hindrer Søvnen, ei at tale om, hvor farlig al Hoste er for dem, der have Brok, ere svangre, underkastede Styrtninger, Slag, rc.

Naar Hoste hos gamle Folk af sig selv ophører, og ellers hos dem der have Lunge-Sot, saa lakker det mod Enden.

No. 17.

Lixivium Tartari.

Draaber imod Syrlighed.

Man drypper heraf i et Glas Vand 12, 15 à 20 Draaber, alt som det er stort til og drikker ud

ud et saadant Glas 2, 3 à 4 Gange om Dagen, naar man af sure Opstigelser mærker at man har Syrlighed i Maven: hver Gang drikkes der oven paa et Glas friskt Vand. Dette dæmper Syrligheden sikkert og de Besværligheder som deraf pleie komme, saasom Halsbrynde, Opkastning, Coliqve, diarrhée og Migraine (halv Hovedpine). Da Maven tillige er svagelig, bør man 14 Dage paa hinanden bruge Mave-Elixiren, Pag. 8. No. 6. Og i den Tid ei nyde Melk, syrlig Frugt, samt ald den Mad og Drikke som læt kan blive suur, men mest leve ved Kiød. At ellers mest æde Kiød, disponerer Legemet til Forraadnelse, helst om Sommeren, og sætter een i stor Fare, om man falder i nogen hidsig Sygdom. Det er best i Almindelighed at man til en Ræt Kiød bruger en Ræt Grønt, som er syrlig. Om Sommeren bør man æde mere Grønt end om Vinteren. Moedne Frugter skade ikke, allene at man efter Haanden vænner sig dertil, og ei lader Nyt af Aaret (som man siger,) forføre sig til strax at spise for meget. Umoeden Frugt giør Forstoppelse og haardt Liv, som ofte legger Grunden til ubodelige Sygdomme.

De, der bruge Melke- og Kierne-Melks Cur og mærke Tegn til Syrlighed, bør, i det første Glas de drikke om Morgenen, dryppe nogle af disse Draaber, eller tage dem i Vand om Eftermiddagen, indtil Syrligheden er dæmpet.

Sure Vine og surt Drikke corrigeres og blive sunde igien, om man derudi drypper af disse Draaber indtil ingen Sydning mere fornemmes.

No. 18.

Spiritus Salis Ammoniaci Succinatus.

L'Eau de Luce.

Vand at lugte paa.

Er et hidsigt Medicament og gandske penetrant, maa derfore ei bruges indvortes, men vel udvortes at lugte til i Catarrhe, som ei vil flyde, i Hovedværk, som deraf kommer, da tillige nogle Draaber deraf dryppes og gnides ind over Issen; det er ogsaa got at lugte paa i hastig paakommende Mathed og Besvimelser: Ligeledes naar man faaer noget Sting, da man gnider Steden dermed. Paa samme Maade bruges det og til et lamt Lem; I L'Apoplexie Sereuse, see Pag. 21. No. 15. bruges det ligesaa at lugte til, saa og i Sove-Syger, derfore tiener det og for dem, der allerede ere paa Veien at doe af Damp. Naar saadanne have allene faaet Hoved-Værk, hielpes de lættelig, om de lukte paa Eddike og en frisk Jord-Torv legges paa Panden; men see de allerede ud som de der have faaet Slag, saa aabnes strax Aareu, et Torklæde dyppes i Eddike og legges under Hagen: denne Spiritus holdes af og til under Næsen, et Lavement med meget Salt appliceres, og, om Munden kan faaes op, helder man i Patienten Limonade lavet med Viin-Eddike i Steden for Citron-Saft. Man bør ei tabe alt Haab, om saadanne ei strax komme sig, men holde ved i mange Timer tillige. Hvo der faaer Ont af Lyse-Damp hielpes paa samme Maade. Kakelovne aase altid naar der legges Ild i dem efterat de have staaet nogen Tid uden Varme. Saadan Damp forgaar snart, naar man stenker Eddike paa hedt Jern indtil

den

den lugtes i Stuen. Dette Vand kan og bruges til en som er druknet. Det holdes da under Næsen. Nogle Draaber dryppes og paa lidet Sukker, som legges under Tungen. Saadan een bor desuden bringes i et varmt Værelse, faaer varmt Linned og Lagen om sig, Aaren aabnes paa Halsen, et Lavement appliceres af Tobaks-Røg; Svampe eller Duge dyppes i varm Viin og legges under Armhullerne, over Lysterne og under Knæ-Boiningen. Med en i Olie dyppet Fiær, som stikkes i Halsen, forsøger man at opvække Opkastning og imidlertid varmer man ubrugt Aske, Sand eller stødt Salt, som legges omkring Kroppen til 4 Tommers Tykkelse, samt legger derover varme Dækker. Det samme skeer og med Hovedet.

Den berømmes og imod Ormbid, endskiønt man mærker, at Ormsteen giør mere Nytte, hvilken beredes i det man sauger et Stykke af Kronen paa et Hiorte-Horn, saa stort som et Rund-Stykke, steger det paa en Glød, dog ei saa meget at det falder fra hinanden, og legger det strax paa Ormbiddet. At lade een, der har frisk Mund, udsuge Giften, og siden bade Stedet med varm Bomolie, er den visseste Cur.

No. 19.

Spiritus Lavendulæ Compositus.

Spiritus saavel at indtage som at lugte paa.

Er et opmuntrende og styrkende Middel, som man bruger ved hastig paakommende Mattigheder, Daaninger, Svindel, Opkastning, kold Sved og Apoplexie Sereuse: Man tager deraf 8 à 10

Draaber paa et lidet Stykke Sukker eller i lidet Viin eller og Canele-Vand.

Men komme disse Tilfælde med Blodstyrtning, saa bruges de allene udvortes at lugte paa. Man frotterer tillige den Syge sagtelig, saa at Circulationen ei maa standse, samt giver jevnligt Skefuldvis Bovillon, Gelée eller lunket Melk med Sukker, og prover imidlertid paa at stille Blodstyrtningen med de Midler, som allerede ere meldte. See Balsam. adstringens. Pag. 17. No. 11.

Besvimelser hos dem der have Vapeurer, ere ikke af stor Betydning, men hos gamle Folk ere de af værre Følger. I Begyndelsen af hidsige Sygdomme betyde de Malignité. Efter stærke Evacuationer, forsvundne Kræfter, som bør restitueres med de Midler, der stille Evacuationerne samt med Mad som føder og styrker, for Exempel: Bovillon med Æggeblomme, Panade med Bovillon, Geléer, Brød dyppet i Viin, Chocolade, Biscuit &c.

Den, der faaer Ont strax paa Maden og vil daane, har enten spist for meget eller noget utienligt, eller han har en alt for sensible Mave. I de 2 første Fald hielpes han med at brække. See Bræk-Pulver Pag. 64. No. 38. I det sidste med Elixir vitrioli acidulatum Pag. 20. No. 13. Og at spise lidet. Kommer Besvimelsen af for trangt Snørliv, saa løses det; af for stærk Varme i Stuen, saa aabnes Vinduer eller Dørre: Kommer den deraf, at man for længe er fastende eller af Orm, saa spiser man.

Besvimelser ved Aareladning forekommes om man enten legger sig i den Tid det skeer eller holder koldt Vand i Munden.

No. 20.

Liqvor Anodynus Mineralis.

Haffmans hvide Draaber.

Hidse ikke saa som Spirit. Lavend. Composit. men ere og ingenlunde kiølende: de bruges af dem, der ei fordrage den førstes stærke Lugt. Dosis er 10 Draaber paa et lidet Stykke Sukker; eller, som endnu er bedre, 30 til 40 Draaber udi lidt Vand og er da god mod Vinde, Qvalme og Coliqve. De, som have Podagra, sige sig at kiende nogen Lindring, naar de in Paroxysmo bruge dem. I øvrigt have de samme Virkning som Spirit. Lavendul. Composit. De bruges ogsaa udvortes at gnide Hovedet med mod Hoved-Værk. De berømmes og mod Rheumatismus og Gigt; men som de drive kuns Materien fra et Sted til et andet, hvilket sidste kan være farligere, bør jeg derimod advare. Saa længe Podagra sidder i Fødderne eller Rheumatismus i Armen eller Axelen, værker den ofte, men døder ikke. Drives den til Hiernen, Lungerne, Hiertet, Maven eller Tarmene, saa kan den snart døde. See Ilne-Plaster No. 23. Pag. 39. item Pag. 32. Naar disse Draaber bliver gamle eller Flaskerne ofte aabnes, fortæres og forflyver det Spiritueuse og Vitriol-Olien bliver tilbage, som er for skarp, derfore deler man disse Draaber i mange smaae Flasker. for at bruge den ene efter den anden.

No. 21.

Spiritus aethereus.

Haver samme Nytte som Hoffmans hvide Draaber; men recommenderes i Særdeleshed mod

Svindel, Hovedværk og halv Hovedværk. Man tager deraf 8 à 12 Draaber i lidet Vand, gnider Issen, Tindingerne eller det lidende Sted dermed, og drypper deraf noget paa Bomuld, som legges over Issen. Er den, der ofte plages af Svindel, Blodrig, saa bør Aaren aabnes, Cremor tartari Pag. 75. No. 40. dagligen bruges samt Maden mindskes. Er Svindelen, som mestendeels skeer, en Følge af en fordærved Mave og slet Fordøiese, saa bør Maven hielpes. See Elixir stomachal, Pag. 8. No. 6. En Souverain Cur er i nogle Morgener efter hinanden at indtage 4 eller 5 Korn hvid Peber. Hovedværken fornemmes vel i Hovedet; men Aarsagen er ofte paa et gandske andet Sted: Kommer den af Blodrighed, saa aabnes Aaren; er den af Obstruction, saa maae Naturen hver Morgen til en vis Tid mindes, og man indtager dagligen et Skeblad Cremor tartari; kommer den af Rheumatisk Materie, som fra noget andet Sted ex. gr. fra Hofte, Ryg, Side eller Arm som da er blevet frie, har flyttet sig til Hovedet med eller uden Trækning og der foraarsager Værk, saa bør en Sinapismus eller rettere en Spansk Flue sættes paa det Sted, hvor Værken sidst var, da den forsvinder af Hovedet og kommer paa sit forrige Sted igien; men lindres tillige der, om man lader den Spanske Flue længe flyde.

Hoved-Værk under Feber-Paroxysmer lindres snart, om man over hele Ansigtet legger et tyndt Tørklæde: Ansigtet kommer da strax i Sved, og saa stilles Værken. I hidsige Febere giver den efter, om smaae Spanske Fluer legges paa hver

Tin-

Tinding, Er den saa stærk at den Syge trues med Raserie, saa bor Blod-Igler sættes paa Tindingerne og Issen. Indtager den en rund Plæt paa Issen, som den Syge tykkes at være kold, saa hielpe ligesaa Blod-Igler om de paa den Plæt appliceres. Spiritus ærhereus vel indgneden pleier og hielpe. Hoved-Værk i Catarrhale-Hoste forgaaer med Hosten; see Bryst-Elixir. Pag. 24. No. 16. men lindres, om Ansigtet holdes over Dampen af varmt Vand. See kiølende Pulver Pag. 48. No. 30.

No. 22.

Tinctura hysterica Durieti.

Dr. Duriets Moder-Draaber.

Disse lugte ilde; bor derfore forvares i en egen Æske. Dosis er 30 à 36 Draaber i lidet Canele-Vand og bruges med stor Nytte til at begegne nerveuse-Sygdomme og at stille et Anfald af dem.

Det gives Folk, der have saa sensible Nerver, at de af en rinae ofte umærkelig Aarsag irriteres, og opvække da Sammentrækning i de Dele, til hvilke de gaa, samt foraarsage der, det vi kalde Spasmi. Skeer det i de Nerver, der gaa til Svelget, saa kan man ei svelge; i dem der gaa til Luft-Roret eller Brystet, saa vil man qvæles; i dem der gaa til Mave-Mund og Mave, saa faaer man Qvalmelse, Væmmelse eller Opkastning; i dem, der gaa til Tarmene, saa faaer man Coliqve i dem der gaa til Nyrene, saa faaer man bleegt Vand og maa gandske ofte kaste det: i dem der gaa til Blærren, saa faaer man enten Strangurie eller Vandets Tilba-

geholdelse; i dem der gaa til de udvortes Dele, saa faaer man Convulsioner og saa videre.

Vore Nerver blive saa sensibles enten ved Arv naar vi fødes af svagelige Forældre, eller ved alt det som svækker Constitutionen saasom megen Hovedbrud, for jevnlige eller for hæftige Evacuationer, Blodstyrtninger, langsomme diarrhèer, udmarvende Sygdomme, megen stillesiddende, især udi ret varme Værelser, formedelst en kiælen Opfostring, alt for mageligt Levnet; om man har haft megen Sorg, i Besynderlighed saadan en, som man har baaret hemmelig, om man længe har giort debaucher, lige meget hvori, og om man har hæftet al sin Attention paa en eeneste Ting nogen lang Tid.

Naar en af saadan Constitution faaer nogen Alteration, det maae være Skræk, Sorg, hastig Glæde eller Ærger, eller et giort Haab feiler, eller han hører nogen bedrøvelig Tidende eller fornærmelig Tale, eller kiender nogen modbydelig Lugt eller faaer see noget ufordrageligt, saa føler han strax noget af nysbemeldte Spasmodiske Kramper. Det er imod eller under et saadant Anfald at disse Draaber ere gode. Om saadant hænder et Fruentimmer i hendes Svangerskab, bør hun strax tage disse Draaber og der oven paa drikke The med Safran udi.

Denne Emfindtlighed kan ei hæves saa længe man bruger idelige Purgeringer, idelige Aareladinger, Sveddrivende Midler, om man

fryg-

frygter for Luften, sidder meget stille, sover meget, drikker megen The eller Coffé, har megen Varme i Stuen, mange Klæder paa sig, varm Seng og Seng-Kammer, spiser helst varm Mad og kiæler med sig i alle Ting. Man overvinder den med et Levnet som er tvertimod, megen Bevægelse, adskillige Forretninger, vore Jernhaltige Mineral-Vande, langvarigt Brug af China-China, Jern-Kugle, Staal-Viin og Maadeligheed i Mad og Drikke. En saadan Sygdom samles i nogle Aar, derfore vil der Tid til at rette den: Hele Constitutionen bør forandres. En saadan Følsomhed er ingen Maladie imaginaire, (Indbildnings-Syge) men en virkelig Sygdom. Den blev snarere overvunden, om Medici kunde overtale de Syge til at lade deres jevnlige Medicineren fare. Sygdommen har det med sig, at man, ved mindste Anstod, mener, man skal døe: den har og det med sig, at man stændig vil have Forandring paa Medicine og søger derfore Raad af den eene efter den anden, Man vil allene have Hielp fra Apotheqvet, da Forandringen i Levemaaden dog alligevel bør giøre det meste.

No. 23.

Massa pro Emplastro vesicatorio.

Spansk Flue-Plaster.

Dette stryges ud paa Semslæder saa stort som en Rixdaler, mindre eller større eftersom det behøves. Stedet paa hvilket det appliceres gnides først med lidet varm hvid Fransk-Viin, siden fæstes det med et Hæft-Plaster, en Compresse og et Baand. Naar det har trækket Blærrer op, som skeer

paa

paa 9 à 10 Timer, tages det af og Blærren klippes op, saa at Vandet kan rinde ud. Det forbindes siden med et Kaalblad, eller med Linned paa hvilket er smurt af Salven for Læberne, Pag. 41. No. 24. eller den som staar optegnet under Aqva vulneraria Pag. 5. Derover legges en Compresse, som fæstes med Baand. Forbindingen skeer 2de Gange i Dognet om Sommeren, men en Gang om Vinteren. Vil man at den længe skal holdes aaben, saa forbindes den 3 Gange om Dognet. Paa det den Spanske Flue ei maae foraarsage Strangurie, strøer man lidet stødt Campher paa den. Naar det bruges mod Rheumatismus og mod opstegen Podagra, vil man at det skal giøre Ondt og da tages det tynde Skind bort ved første Forbinding. Foraarsager den for megen Svie, saa stilles den strax om den sidstmeldte Salve bruges til Forbinding, eller en som man strax kan giøre af 6 Qvintin Egge-Olie 2 Qvintin Valrav og et Qvintin hvidt Vox. Det bruges.

§. 1. Mod Hoved-Pine i alle hidsige Febere og legges da et paa hver Tinding, kuns af Storrelse som en Carolin (eller et Dansk 2 ₰ Stykke.

§. 2. Mod Halse-Syge (Angina) og legges paa Halsen midt imod den indvendige Svulst, paa den Side hvor Inflammationen er stærkest. Tilstrækkelige Aareladinger, kiølende Lavemens og Omslaget af Brød Pag 5. bruges tillige, Denne Sygdom fordrer hastig Hielp og kan snart qvæle, naar det Øverste af Luftrøret eller Mad-Struben er inflammerer. Naar Mandlerne

allene

allene ere inflammerede, kaldes det uægte Hals-Syge, ved hvilken er langt mindre Fare; samme Middel bruges, tillige med et Gurgle-Vand som koges af gule Rødder, samt lidet Vitriol-Sirup eller Honnig og lidet Fransk Brændevin. Er Drøvelen svullen og for lang, saa gurgler man sig med Tinctura Rosarum Lond.

§. 3. Mod Tandværk, naar den kommer af Rheumatismus. Plasteret giøres da stort, og legges paa det Sted, hvor Rheumatismus var inden Tandværken kom. Er man blodrig eller Tandværken er et Tilfald ved Frugtsommelighed, saa hielper ei gierne andet end Aareladen. Kommer den igien som en Feber, til sine visse Tider, saa pleier Chinachina hielpe. Er Tanden carieuse og applicered Spansk Humle-Olie eller Neglike-Olie ei lindrer, saa maa Tanden tages ud, efterdi den ellers fordærver dem som sidde ved Siden eller tvertover fra. Det samme er og uomgiengeligt, ifald den Hinde, der beklæder Tand-Roden eller Nerven som gaaer til Tanden, har været inflammeret og er gaaet til Suppuration, hvilket man maa slutte af Feberen, som er gaaet forud, Værkens Hæftighed og Langvarighed, samt Puls-slagene ved Tandroden: Tages den da ei ud, saa kan Kiævebenet blive carieuse eller der bliver Haarheder eller Saar paa Kiævebenet, eller man faaer en Tand-fistul, hvilket alt ei kan hielpes førend Tanden er udtagen og det Carieuse af Kiæven falder ud. Naar Kiævebenet svøller, pleier Værken at legge sig, allene at man holder sig inde, ligeledes om man

man falder i stærk Sved over hele Kroppen, hvor-af det kommer at Hylde-Saft undertiden hielper. Er Tand-Kiødet meget rødt, saa hielpes man, om det scarificeres med en Lancette. Hinden som beklæder Tandrøden, er da inflammeret. Om og naar Magnet-Naalen hielper, faaer Tiden vise.

§. 4. I alle Udslags-Febere, naar Plætterne have slaaet ind, da bruges tillige indvortes Campher-Pulver, Campher-Emulsion, Moscus-Pulver eller Julep og The af Hylde- eller Ulmariæ-Blomster. Samme Middel kan tiene naar andet Udslæt bliver inddrevet.

§. 5. I Inflammations-Febere, for Exemp. i Pleuresie. Saa snart en stærk Aareladen er skeet, legges Spansk Flue-Plaster paa den Plæt, hvor Stinget er. See kiølende Pulver Pag. 49. No. 30. Torrer Stedet, hvor Plasteret har lagt inden 24 Timer efter første Forbinding, saa er den Syge i stor Livs-Fare. Bliver det Sted blaa-agtigt, saa døer han: strøer man uforsigtigviis Spansk Flue-Pulver i Saaret, i Haab at faae det til at flyde, sa faaer den Syge Strangurie. Inflammationen flytter sig ned i Underlivet og dræber ham.

§. 6. I Flod udi Øien eller Øren.

§. 7. I Hoste-Værk (Mal Sciatiqve.) Mange plages deraf deres gandske Livs Tid. Salver og spiritueuse Midler kunde drive Materien ind i Livet og dræbe. Med Spansk Flue-Plaster ere mange blevne hiulpne. Det bør være stort og behøves undertiden at repeteres 3 à 4 Gange

paa

paa samme Sted. Det der flyder ved 3 og 4 Application er tykkere end efter første og anden Paalægning.

§. 8. Mod opstegen Podagra. Den bør da holdes 16 til 20 Døgn. Er den Syge Blodrig eller har høi og stærk Puls, saa aabnes Aaren, paa det den opstegne Materie maa blive bevægelig. Derpaa appliceres Plasteret ned mod Foden, og i det samme det begynder at trække, drikker den Syge et got Glas gammel Rhinsk-Viin, hvori er smeltet 15 Gran Hiorte-Horn-Salt: Podagraen kommer da enten ned, eller flyder Materien smaaligen ud giennem Saaret efter den Spanske Flue, og det er derfore at den maae holdes længe aaben. Den der plages med Podagra, bør vel komme ihu hvad Tiid paa Aaret han pleier have den. Hvad Sygdom han og paa samme Tiid faaer, saa kan han lide paa at Podagraen ligger skiult derunder. Faaer han da trang Aandedræt, saa hielper intet Middel derimod; men faaer man Strangurie eller Hold og Sting, eller Austød af Slag, eller stærk Hoved-Værk ꝛc., saa har man ingen Nytte af de Midler, som ellers pleie curere disse Sygdomme. Man maa arbeide paa at faa Podagraen ned, om man vil blive hiulpen.

Det hender undertiden at opstegen Podagra ei standser paa nogen af de inderste Dele; men paa nogen Muskel uuder Huden, for Exempel paa Armen, Skulderbladet, imellem Axlerne eller paa den ene Side af Smal-Rygen. Sandt er det at den da ei er saa farlig, men den er heel langvarig og smerter.

Man

Man faaer den ei gierne af Stedet paa fornævnte Maade, om man ei forud legger en Spansk Flue der, som sætter Materien i Bevægelse.

§. 9. De saa kaldede Darters (et slemt Slags Plætter og Udslag) forsvinde endeligen, om en Spansk Flue legges over dem vel bestroed med stødt Campher, og maa den holdes aaben i nogle Dogn; jo mere den suppurerer, des vissere er man om Udfaldet. Man bør da tillige ei drikke andet end en Ptisane af China-Rod; hvilken lavés af et Lod China-Rod, som skieres smaae og blødes ud i en Potte koghedt Vand, om Morgenen koges en Fierdedeel ind, siles siden og forvares paa Bouteller. Saaret lukkes siden med den i denne Art. Pag. 36. bemeldte Salve. Samme Nytte kan man have af Olie som brændes ud af tørre Birke-Pinde, som paastryges indtil den giør Suppuration.

§. 10. For dem der have megen Slim for Brystet, som de undertiden faaer hoste op, undertiden ikke, men bliver deraf Aanden betagne og ville qvæles. Dem sættes en Spansk Flue paa hver Læg, hvilket meget befordrer Opkastningen. Taale saadanne Log, saa koger man 3 eller 4 Knupper af en hvid Log, fiint sønderskaaren i en Pægel Melk, som ofte med lidt Vin-Eddike og til den frasiledde Valde kommer lidet Voxfrie Honning. Dette maae drikkes varmt og lavés paa nye saa ofte det behøves. Log-Supper ere ligeledes tienlige.

Har man ei Spansk Flue-Plaster ved Haanden, saa giør man en Deig af stødt Engelsk Senep og Ed-

Eddike, som bør ligge paa indtil Skindet er rodknortret.

No. 24.

Pomade for Læberne.

Den bruges for sprukne Læber, samt naar man ved stærk Catarrhe bliver Hudløs under Næsen; man smelter da lidet hver Gang i en Theske over et Lys og smører det paa. Den stryges ud paa Linnet og appliceres naar man har brændt sig. Fattige Folk kan banke de mindste Ender af unge Graner indtil de fugte sig og koge dem i usaltet Smør, siile og udpresse det og dermed smøre de brændte Stæder 2 Gange i Dygnet. Om Pomaden appliceres paa Byldet, saa moednes de snart: Det samme giør en paa lagt stegt Figen naar man har vendt det inderste ud.

Er man bange for Lancette, saa lægger man paa Spidsen af Bylden et lidet Stykke af den Hinne som løbe ligger udi, da der snart gaar Hul paa. Denne Pomade lindrer og saa snart Tagger eller den Plage man har af blinde gylden Aaren; men vissere Hielp har man af en Grød, som koges af rensede Æble og rød Viin, hvilken appliceres med tyndt Linned. Øl-Øst giort af Rød-Viin og Melk hielper og: Ligeledes en Salve som beredes af

Emplastr. hyoscyami ℥ß.
Extract. ejusdem ℥j.
Olei ejusdem e Seminibus expressi q. s.

Tagger bør ey negliceres: Der kan saa lætelig slaaes Inflammation til og, om den ey strax fordeeles, gaaer den til Suppuration, og paa Suppuration følger her en Fistel, som foraarsager utrøelig Pine naar man skal til Stoels, og gandske 4 à 6

Timer derefter. Derfore, naar de Midler jeg har nævnt ere blevne forsømte og Inflammationen er for Haanden, bor Aaren strax een eller fleere Gange aabnes, eller, som endnu er vissere, Blodigler sættes omkring Sædet, som uddrage 8 à 10 Uncer Blod. Lavemens uden Salt appliceres: Kiølende Pulver p. 48. og Prisana p. 88. bruges og intet andet nydes, end det, der kiøler. Faaer man Taeger blot af haardt Liv, saa gaae de gemeenligen over, naar man bruger Cremor Tartari nogle Gange i Dygnet og lader applicere Lavemens uden Salt.

No. 25.

Balsamum Cephalicum.

Hoved-Balsam.

Hielper for Hoved-Værk, som sætter sig allenefte paa een Plæt: For Svindel og i gammel Catarrhe, om noget deraf gnides vel ind paa den Plæt eller over Issen.

Smelter man lidet deraf i Ungersk-Vand og smorer over Maven i Opkastning, Brid eller Coliqve uden Feber, saa faaer man Lindring: Man bedækker da det besmurte Sted med Semsk-Læder og derover en varm Træ-Talerken.

Det hender ofte at man i Hast faaer et hæftigt Sting ligesom de der have Lungesot. Frugtsommelige Koner faae ofte i een af Siderne noget de kalde Hold. Baade Stinget og Holdet giver sig, naar man hermed gnider det Stæd, der lider og behandler det paa fornævnte Maade.

No.

No. 26.

Pulvis Aureus Zellensis.

Guld-Pulver.

Har samme Nytte som Spiritus Lavendulæ Compositus p. 29. No. 19. men er snarere at komme til, efterdi man alleene behover at legge tidet deraf paa Tungen, i sær naar den er rort af Slag.

No. 27.

Pulv. Bezoardicus Hoffmanni.

Hoffmanns Bezoar-Pulver.

Er got mod Syrlighed, foroger Transpirationen og stiller Diarrhée. Dosis er en god Knivs-Odd i The- eller Canele-Vand.

No. 28.

Pulv. Laxans & ad Febres intermittentes.

Laxere- og Feber-Pulver.

Dosis deraf for en fuldvoxen er et halvt Quintin. Det bruges

1). Som et got Laxere-Middel og gior snart sin Virkning. Det indtages i Vand. Mellem hver Aabning bor man drikke svag Bouillon, saa gior det ingen Vrid; det kan altsaa bruges, naar noget Laxativ behoves. See aabnende Elixir p. 10. No. 8.

2) Imod Kolden eller Intermittentes Febere. De som komme om Høsten ere fortrædeligere end Foraars Febere. Den forste man faaer er slemmest. Naar Nordlændinger faae Feberen hos os, er den altid heel Haardnakket. Ligeledes er den for Fremmede som flotte hidtil Landet.

Naar man faaer Kolden, bor man legge sig i en varmed Seng, og om mueligt er, udi et stort

og lyst Værelse; thi hvor nogen ligger i Feberen, mærker man altid suur Lugt, som vidner om den Uddunstning, hvilken den Syge i et lidet Værelse læt drager til sig, og gior derudover Feberen langvarigere. Af samme Aarsag bør og Værelset holdes reenligt, Gulvet bestroes med frisk Gran-Riis, og naar Aarets Tid, Veyerliget og Omstændighederne det tillade, Døren eller et Vindue undertiden i de Feberfrie Timer aabnes, dog med den Forsigtighed, at ingen Vind kommer til den Syge.

Under Kulden maa den Syge ey drikke: hvad han da nyder, det qvæler ham siden og foroger Uroen; Men mærker man at den Syge vil brække sig, saa hielper man til med lunket Vand, hvilket derfore bør være ved Haanden. Under Heeden drikker man The eller Øllost-Valde fortyndet med Vand, eller Brod-Vand, som giøres smageligt med lidet Citron-Saft, Sukker og lidet Rinsk-Viin. See fleere Forslage paa lædskende Drikke under det kiølende Pulver. p. 49. § 4. No. 5. Herudi kan man indtage Mixtura Simplex, for desto snarere at komme i Sved.

Hoved-Værken gaaer lætteligen over, om den Syge taaler et tyndt Klæde over Ansigtet. Kolde Omslag ere farlige. Sveden afvartes med Taalmodighed: Man maa drikke saa ofte man vil; men lidet hver Gang og ey koldt. Hænderne behøver man ey at holde under Dækket, det er alt nok at de bedækkes med et Tørklæde. Naar Sveeden ophører af sig selv, intet pullerende mærkes i Kroppen

Ho-

Hoved eller Tindinger, skiftes reent Linnet, som bør være tort og røgt med Mastix. Naar Paroxysmus er forbie, kan man staae op. Imidlertid redes Sengen og Lagnene skiftes.

Mad-Ordningen indrettes saaledes, at den Syge intet spiser under paroxymus, ey heller nær ind paa den samme. I Febere forbydes Melk, Flode, kogt Fisk, saltet og røget Kiød, ukogt Grønt, haardkogte Æg, Smør og alt det der er feedt og ufordøyeligt. Man faaer nøyes med Kiød- og Gryn-Supper, Steeg, stegt Fisk, Ægge-Søbe, Øll og Brød og deslige.

Saasnart første Paroxymus er forbi, maa man enten indtage et Brækmiddel, eller et af disse Feber-Pulvere: Bræk-Pulver er nødigt om den Syge har havt god Madlyst, spiist stærkt, i sær grov og haard Mad, om hans Tunge og Mund er ureen, om han har slem Smag, har under paroxysmus fornummet Svindel, om Under-Læben har skiælvet, om han har haft Bæmmelse eller kastet op: da man giver Ipecacuanha. See Bræk-Pulver p. 64. No. 38. Det er best at tage den et par Timer efter Paroxysmus. Naar Brækningen er forbi og den Syge har spiist noget eller drukket Bouillon, lader man ham efter Haanden uddrikke en Flaske af Iulepen med Malurts-Salt p. 63. No. 37. Finder man af nyelig nævnte Tegn at en har et Brækmiddel nødigt, saa gives det paa samme Maade efter næste Anfald.

Men fornemmer man at Maven er stind eller haard, den Syge beretter at Vindene buldre og at Rygværken er stærk, da er det nødigt at

han tager Feber-Pulver p. 43. No. 28. men saa tidligt at det har giort sin Virkning nogle Timer inden næste Anfald ventes. Man seer til at det ey tages inden paroxysmus er gandske forbie, siden det ellers kan Laxere for stærkt. Dette repeteres 3 eller 4 Gange paa samme Maade, og hver Gang det har giort sin Virkning, tages en Flaske af den salte Iulepen. See Malurts Salt p. 63. No. 37.

Man har Aarsag at haabe, det man paa denne Maade kan blive Feberen qvit. 1) Om den paroxysmus, som falder ind paa 5te Dygn, hverken er længere eller stærkere. 2) Om Vandet skiller sig efter paroxysmus med blegagtigt Gruus paa Bundet i Glasset. 3) Om hver paroxysmus siden bliver mindre. 4) Om Kræfterne ey formeget aftage og 5) Om den Syge nu slaaer ud i Næsen eller paa Læberne. Skeer den tidligere, da pleier det betyde en haardnakket Feber.

Indfinde sig ey disse Tegn, saa griber man til Chin-China. Er den Syge af tynd og tendre Constitution, paroxysmi voldsomme og vedvare heele 18 à 20 Timer, eller de have nogen betydelig Symptoma, saa som stærk Næse-Blod, voldsom Opkastning, Diarrhé, Blodblandet Stoelgang, eller Smerte ved den venstre Mave-Mund, Daaninger, Sveed, som ey formindsker Heeden, kold Sveed, stærk Hoste, dyb Søvn ligesom om man var rørt af et Slag, eller Kulden under nogen Paroxysmus ikke vil lade sig brække ved Heede og Sveed; Da maa Chin-China tages, og det med Forstand, thi ellers sætter man Livet til under næste Paroxysmus.

Den

Den undgaaer ey gierne Recidive, som boer paa et fugtigt Sted i nederste Etagie af et Huus. Om Høsten faaer man snarere Recidive end om Foraaret. Man skaffer sig og Feberen igien, om man ey længe nok bruger Chinchina. Om man indtager purgerende Midler, gaar tyndt klæd, er ude i fugtigt Veir eller i Blæst eller i Aften-Kulden. Om man med nogen Ting meget matter sig, om man spiser for stærkt eller røright og ufordøieligt Mad, saasom Kaal, Ærter, Skinke, røget Kiød, Kiød-Pølse, haardkogte Æg, færsk kogt Fisk, Smør, Ost og deslige. Citroner, Appelsiner, søde Sager og ukogt Grønt foraarsager ligeledes Recidive. Fattige Folk, som have ald deres Armod i et og samme Værelse og saaledes bestandig drage usund Luft, have ondt ved at blive Feberen qvit.

Fordækte Intermittente Febere eller de der alleene angribe et Lem til visse Tider med Værk, for Exempel: Hovedet, Øyet, Øret rc. kiendes igien deraf at de komme paa en vis Tid igien, begyndes hver Gang med Gispen, sluttes med Damp eller Sveed, som lugter suur og Vandet har ligesom Tegl-Gruus til Bundfald.

Bier man for længe med at stille en Feber, saa exponerer man sig for Guulsot, Vatersot eller Trangbrystighed.

Man aabner aldrig Aaren for Feberens Skyld; men det kan skee i Haab at forekomme et værre Onde, som den Syge under noget Anfald trues med; men da maa, en saadan være Blodrig, have høy og haard Puls, eller imellem Paroxysmi

fornemme Sting i Brystet eller have voldsom Hoste.

Hysteriske Fruentimmer have haft Fordeel af Kolden, eller rettere sagt af Chinchina, naar de med den samme ere blevne vel curerede. De la Hire slap sin Hierte-Klappen efter en Kold-Feber. At den ey hielper for Lamhed saae man nok af høist Salig Kong Friderichs Exempel. Boerhave paastaar at den lever længe som har vel igiennemgaaet en Qvartan-Feber.

No. 29.

Pulv. Pectoralis.

Bryst-Pulver.

Er got mod Fluß-Hoste som er uden Feber. Man tager 2 Theskeer hver anden Time. Log-Melk er og god. Man drikker deraf en Pægel Morgen og Aften. Den som under Spansk Flue-Plasteret No. 23. P. 40. er bleven ommeldt, hielper og ofte, helst om der høres megen Surlen i Brystet og Opkastningen skeer med Besværlighed. Mange ere blevne hiulpne ved at drikke en varm Valde, der laves af 1½ Pægel Melk der ostes med bruun Syrup. Om Kritle-Hoste see Bryst-Elixir Pag. 24. No. 16, 2 eller 3 Gran Tobaks-Extract stiller mestendeels convulsivisk Hoste. Væmmelsen, som det foraarsager, afhielpes med en Ske Canele-Vand.

No. 30.

Pulvis Refrigerans.

Kiølende Pulver.

Dosis heraf er 2 à 4 Theskeer, det indtages i Vand, i The med Citron-Marmelade eller udi Prisane P. 88. det bruges:

§. 1.

§ 1. Naar man har forhidset sig. Giver Vallingen i Bloder sig ey snart, saa kan man tillige drikke en Pægel Valde Morgen og Aften. I saa Maade lindrer det og Hoved-Pine samt Hiertes-Klappen.

§. 2. Naar man har lagt sig og for Uroe ey kan sove men mærker et pulserende i Legemet, vender sig ofte og kaster sig i Sengen.

§. 3. Ved Alterationer som komme af Erger.

§. 4. I hidsige Febere.

1) Aabnes da Aaren helst med en Lancette, som dyppes i Olie, paa det samme Aare uden nye incision atter kan aabnes, i Fald Pulsen efter nogle Timer atter er lige haard og høy.

2) Appliceres Lavemens een eller 2 Gange om Dagen: Til det første tages 2 Qvintin Salpeter; men siden laves de uden Salt.

3) Flanel dyppes i lunket Vand, udvrides og legges over Maven, samt fornyes ofte.

4) Disse Pulvere indtages hver Time, hvorpaa drikkes Thee med Citron-Marmelade.

5) Des imellem drikkes lidet af Gangen, men meget ofte, ud af nogen lædskende Drikke, for Exempel: Ptisane eller en anden som laves af en Potte opkogt og afsvalet Vand, hvortil kommes 6 Lod god Viin-Eddike, 6 Lod Bringebær- eller Hinnebær-Syrup og ligesaa megen tynd afsiilet Perlegryns Suppe. Eller Brød-Vand med Citron-Saft og Sukker eller tynd Drikke og Vand tillige Dele, som udblandes med lidet Citron-Saft og Sukker: Eller man tager

indsyltede røde Ribs eller Ager-Bær (haves ikke her i Dannemark men skal være en Art mellem Multebær og Bringebær) eller Jordbær eller Bring- eller Hinnebær eller Multebær eller Kirsebær eller Tranebær, (er en Art af Tyttebær) eller noget af hvert, øser derpaa koghedt Vand, hvilket naar det begynder at svales, heldes af og blandes med nogle Theskeer Mosler- eller Riinsk Viin; eller man smelter Gelée af saadan Frugt udi Brød-Vand eller Korn-Vand. Den Syge kiædes snart ved et Slags, derfore maa man kunde skifte.

6. Den Syge bør ey faae Bouillon, men blot Vand-Supper.

7. I Værelset bør være friisk Luft og maadelig Varme. Et Vindue bør aabnes nogle Gange om Dagen.

Vil Hoved-Pinen ikke give sig efter Aareladen og Lavemens, saa sætter man Blodigler paa Tindingerne, eller, om de ey haves, da en liden Spansk Flue paa hver Tinding.

Man observerer noie hvad Tid af Dygnet den syge er slettest. Den Tid kaldes Feberens exacerbation eller Fordobling. Saa længe disse Fordoblinger tiltage i Tid og Hæftighed, er Sygdommen endnu i sit Tiltagende. Naar de ere lige, har Sygdommen naaet sin Høide, og da kommer Crisis med nogen stærk Evacuation. Er den, formedelst Vandets Brækning og hvidagtigt Bundfald, forud tilkiendegivet, saa kommer den Syge sig.

Man tager sig da vel vare for at ey forvilde Naturen eller paa nogen Maade hindre Crisis. Dør den Syge, saa skeer det ved Slutningen af en Redoublement under Sygdommens Høide. Go-

Gode Tegn.	Onde Tegn.
Pulsen bliver blod og mindre hæftig.	Pulsen vedbliver at være haard og hastig.
Heeden taaleligere. Heeden i Øinene legger sig.	Heeden tager ey af.
Tungen bliver blod.	Tungen bliver ey tørere, og Læberne samt Øine-Laagene blive lidet sorte.
Trøsken mindskes.	Trøsken mindskes ey, saa fremt Raserie ey kommer, thi da kiendes ei Trøsken.
Vandet gaar yppigere og begynder paa 4de eller 5te Dygn at bryde sig med hvidagtigt Bundfald	Vandet gaar gandske lidet og bryder sig ikke. Det bliver blegt og spaaer om Raserie.
Det bliver klart oven for.	Maven sveller noget op.
Man kan nu bruge Tørklæde.	Øinene blive forandrede, Maalet og Physionomien ligesaa. Kræfterne forsvinde.
Hovedet bliver reent.	Man raser. Man plukker i Veiret.
En ved Vandet fornd tilkiendegivet Crisis skeer formedelst nogen stærk evacuation med Næse-blod, Opkastning, Stoel-gang eller Sved.	Man falder tilbage paa Ryggen endskiøndt man legges om paa Siden. Man glider ned mod Fødderne, enskiøndt man løftes op i Sengen. Brøstet begynder at rigle. Sveden bliver seig.

§.

§. 5. Udi Inflammations Febere, som anfalde nogen vis Deel: For Exempel: Lungen inden til (peripneumonie) eller uden til (pleuresie) Leveren, Milten, Tarmene, Kroser, Blærren ꝛc. De kiendes igien af en stærk Feber, meget haard Puls og Sting eller Værk, eller Brænding paa det inflammerede Sted. Mandfolk ere mere underkastede disse Febere, end Fruentimmer: De der æde Kiød mere end de der æde grønt og Vexter: De der have fast huld mere end de der have det slapt. Derfore slippe de og gierne, som have Syrlighed. De, der have fordærvet Blod, gaa neppe igiennem dem. Jo stærkere man er, jo mere Fare er man udi.

a) I disse bør Aaren først aabnes ret stærkt: Giver ey Feberen og Pulsens Haarhed efter, saa aabnes den paa nye efter nogle Timer; som igientages indtil at Pulsen imellem exacerbationerne fornemmes at være nogenlunde blød. I Pleuresie bør det skee indtil at Stinget saaledes har lagt sig at Aandedrættet deraf ey er tvunget, det er bedre at leve, endskiøndt man maa have nogle Uger til at komme i Stand igien, end at døe Blodrig. Jo nærmere ved det inflammerede Sted at Aareladningen kan skee, jo bedre er det: Derfore aabnes Aaren i Pleuresie paa Armen af samme Side hvor Stinget er: derfore appliceres Blod-Igler lige paa Stinget selv. Derfore aabnes Aaren i Peripneumonie paa Armen og paa den Side hvor Kindet er rødest. Derfore aabnes ligeledes Aaren, naar der er Inflammation i Hovedet og Blod-Igler appliceres desuden paa Tindinger-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0066-6 DFG

gerne: Derfore anbringes de omkring Øiet, naar det er inflammeret: under Øret naar det lider: under Hagen i Halse-Syge: ved Sædet naar der ere inflammerede Tagger.

b) Desuden bruges Lavemens et par Gange om Dygnet.

c) Disse Pulvere og Prisanen P. 49. 50. 88. hvilken drikkes lunket. Om Nætterne kan man drikke filet Mandel-Melk.

d) Efter skeet tilstrækkelig Areladen, legges en Spanik Flue paa det inflammerede Sted, om Stedet det ellers tillader. I Peripneumonie legges en saadan først mellem Axlerne og derefter paa den Side Kindet er rødest. Udi Raserie (phrenitis) i Nakken. I Halse-Syge paa Halsen midt imod den inden til værende Svulst rc. Kan saadant ey skee, saa kopsættes paa det Sted, eller hvis det ikke er beleiligt, legges derpaa et lindrende Omslag, som for Exempel kan tillaves af 2 Haandfuld Katost (Malva) en Haandfuld stødt Linfrøe, en Haandfuld sønderknuseede Valmue Frøe-Huuse, som altsammen blandes og koges til en Grød med Melk og lidet Smør, legges i en linnet Pose maadelig varmt og skiftes ofte, til hvilken Ende man har 2de saadanne Poser færdige.

Har man intet saadant ved Haanden, saa kan man for Exempel i Pleuresie legge et Omslag paa Stinget, som giøres af lang Peber og ligesaa meget stødt Ingefær som blandes med Æggehvide og strygges paa Hamp, varmes over et Fyrbekken og appliceres,

I Perisineumonie er man ombygelig for at faae lœt Aandedræt, derfore legges en Svamp, dyppet i varmt Vand over Brystet. Den blodgiorte Damp man da trækker, relaxerer Dunstrorene (Vasa rorifera) i Lungerne, saa at de udvides og kunde slippe løst hvad der har stokket sig i dem.

Paa 8de 9de 10de Dygnet, naar Lungerne vel kunde taale noget skarpt, lader man en saadan Patient tilstrækkeligen drage til sig Dampen af Vand og Eddike eller af Eddike allene, det er og just da, at oxymel scilliticum eller Kermes Minerale kunde giøre stor Nytte.

Begynder den Syge i Inflammation paa Lungerne (peripneumonie) pludselig at drage langsom Aande, saa falder han i Raserie. Ligeledes udi pleuresie. Flytter Stinaet sig til Skuldrene, er det got Tegn, men forsvinder det af Siden og standser i Hovedet, i Leveren eller paa Tarmene, saa betyder det et slet Udfald.

§. 6. I Rheumatismus med Feber. Curen er den samme: Om det Sted som værker, hovner og bliver rødt, saa appliceres der Blod-Igler.

I hidsig Feber er Blodet inflammeret. I Inflammations Febere ligesaa, samt et af Indvoldene (viscera). I Reumatisk Feber et eller nogle af Musklerne. Dette giør at Curen i alle er mestendelen den samme.

§. I Feber og Inflammation som slaaer sig til betydelige Blessurer. Man betiener saadanne

Patienter paa samme Maade; men paa det inflammerede Sted skifter man flittigt Omslaget af Brød P. 5. som her blandes med lidet Rosen-Olie.

§. 8. En Kone, som er frugtsommelig eller ligger i Barselseng, behøver det ofte til at stille Blodet og i Fald den sidste faaer Feber.

§. 9. I Migraine (den saa kaldede halve Hoved-Pine) den der plages heraf, faaer snart Lindring om han

a) strax legger sig, har høyt under Hovedet og ey forandrer attitude. Thi værken forøges ved mindste Bevægelse.

b) Strax tager et Lavement, eller noget sædvanligt Laxere-Middel.

c. Og nogle af disse Pulvere, samt drikker The oven paa.

d) Lader fylde 2de linnede Poser med banket Gran-Riis, Brød og stødt Salt, hvilke varmes paa et Fyrbekken og legges Skifteviis over den Side af Hovedet, som giør ondt, dog saa at Øret ei dækkes. Saaledes gaar Værken over for den Gang. Man forsøger siden at agte sig for alt det, som man veed der pleier opvække Migraine, saasom Kuld, Blæst, stærk Soel-Heede, Natte-Vagt, Natte-Reiser, Obstruktion, Ufordøielighed, hidsige Drikke, Viin som er i Arbeide, haard Mad, Skinke, røget Kiød og deslige.

Imidlertid eftersøger man den rette Aarsag til denne Svaghed og tager Messurer derimod. Mærker Man

man at mange Vinde opstige naar Anfaldet endes, saa har Maven eller Ufordøieligheed Skyld. Maa man under Paroxysmus ofte lade sit Vand og det er blegt som Kilde-Vand, saa kommer Migraine af Krampe i Underlivet. Har man nu og da Værk i en af Fødderne og eftertænker hvad man ved Arv eller Levemaade kan have fortient, saa endes Migraine omsider i Podogra. Har nogen Migraine, som æder stærkt og ei faaer roelig Søvn om Nætterne dersom han ei spiiser om Aftenerne og finder sig best af Kiød-Mad, saa er Migraine af Syrlighed i Maven, som overvindes ved at bruge Draaberne imod Syrlighed. See P. 26. No. 17. Pyrmonter-Vand og Chinchina. P. 11. No. 9. Har man nogen Skarphed i Blodet, saa undersøges hvert efter sine Tegn og hielpes.

No. 31.

Pulvis Rhabarbari.

Rhabarber-Pulver.

Dosis er 20 til 30 Gran. Den befordrer Vandet noget og giør det lyse-rødt. Den aabner ogsaa Livet men stopper bag efter. god Rhabarber er tung, indvendig marmoreret og bør ei være Ormstukken. den bruges

§. 1. Naar man mærker Vrid og Vinde i Livet, hvilket betyder at der er noget i Tarmene, som med sin Priklen kan foraarsage Diarrhée eller Coliqve, eller om det faaer Tid at trække sig ind i Blodet, forvolde Feber. Tager man nu strax en Dosis deraf, saa forekommes saadant. Allene hermed blev i ret mange Aar forekommet Sygdomme

hos

hos Høistfalig Hendes Majestet Dronning Ulrica Eleonora.

§ 2 I Begyndelsen af Diarrhéer og Blodgang. Den tages i Canele-Vand og smager da ei anderledes end en Grød af Hvedemeel eller hvid Stivelse kogt med Vand og Melk; eller Gelée af Salep P. 62. No. 35. som smeltes i Risengryns-Vand og bruges til at drikke. (See Theriak. P. 60. No. 33. Og Piller af Rhabarber-Extract. Pag. 83. No. 42. Samt Bræk-Pulver P. 64. N. 38.

§ 3 I Gulsot. See Almanakkerne for Gottenborg 1765 og 1766.

§ 4 I Febere med Trøske, naar denne har varet nogle Dygn, paa det at Trøsk-Skiellene maa afføres. Munden skylles tillige og sprøites med Gurgle-Vand af Rove-Saft eller Gulerod-Saad.

§ 5 De som ofte ere plagede af Syrlighed, Ækelhed, Vinde, Sliim, eller ere tilbøielige til løs Stoelgang, finde sig vel, om de nogen Tid tygge og nedsynke en Bid Rhabarber, saa stor som et 12 Styver-Stykke.

§ 6 Naar man har forivret sig og taget nogle Doses af det kiølende Pulver, giør man vel om man tager en Dosis Rhabarber.

No. 22.

Campher-Pulver.

Vil man giøre Campher-Pulver, saa blander man tvende Skeer af det kiølende Pulver P. 48. No. 30. med 2 Gran Campher. Dette faaes læt til Pulver, naar det befugtes med en Draabe Brændeviin og siden knuses eller rives. Campher-Pulver

bruges naar man har forkiolet sig eller er bleven vaad og kuldsen. Man lader da varme Sengen og og legger forud Sukker i Fyrbekkenet. Man legger sig derpaa strax, og tager et saadant Pulver ind, samt drikker derpaa varm The eller Ollostvalde.

§ 1 Man bruger det i alle hidsige og inflammations-Febere, efterat Aareladen med det mere er gaaet forud; dog allene ved Slutningen af hver Redoublement. Ligeledes bruges det naar Plætterne ubetids ere indslagne i Flek-Febere, Mæslinger, Kopper og Skarlagens-Febere. Det Dygn Plætterne i saadanne Sygdomme bør slaae ud, kan det og med Fordeel indtages, saa at Udslaget gaaer vel for sig. Man kan og ofte forekomme Maligne-Febere med en Dosis heraf, om man befrygter at blive smittet. Det bruges og med Fordeel udi Melke-Febere.

§ 2 Man kan heraf strax giøre Campher-Spiritus, naar man smelter et Lod Campher udi ½ Pægel Brændeviin eller Ungersk Vand, eller udi Vund-Vandet. Pag. 3. No. 1. Den bruges udvortes mod Sting af Bier, blaa Plætter og Hævelse af Stød eller Fald. Den er og god at lugte paa i Besvimelser. Bonder-Koner indtage deraf en god Skefuld mod hastig Anstød af Moder-Passion. Mod Podagra og Rheumatisk Værk samt Rosen bør den ei bruges, efterdi den i Henseende til Brændevinen slaar ind, ikke heller paa forkiølede Lemmer eller Frost-Plætter i Ansigtet, som da blive hvide og uden Følelse. Man bør strax gnide dem med Snee, indtil de igien blive røde og faae

Fo-

Følelse. Derefter paasmøres den Olie som flyder ud af Reens-Dyr-Ost naar den holdes for Ilden. Svine-Galde, som smeltes i Brændeviin, er og god.

§ 3 Naar man til Rosen eller hovnede Kinder behøver Flus-Poser, som lavES af Hylde- og Chamille-Blomster, af hvert en Haandfuld, saa kan man dertil legge ½ Qvintin Campher; men sou den forflyver naar Poserne varmes paa Sængebækkenet, er det bedre, at, hver Gang de skal paalegges, gnide den Side af Posen, som skal vende ind til Hævelsen, med et Stykke Campher.

De, der mod Veirskifte plages af gamle Blessurer. pleie bade sig med Campher-Spiritus paa saadanne Steder. Men jeg veed at de have mere Nytte og Lindring deraf at de bade slige Steder med varm Bomolie.

Tandværk lindres og, naar man støder lidet Peber og Campher, syer det i Linned, som siden blødes i Campher-Spiritus og holdes paa Tanden eller legges i Øret paa den Side Værken er.

§ 4 Til at forekomme Kopper paa Øinene, fæster man linnede Lapper ved Nathuen, saa at en hænger forved hvert Øie. Disse gnides ofte med Campher.

§ 5 I Raserie giver man Campher kun engang hvert Døgn, men fra 4 til 60 Gran,

blandet med lidet Salpeter. Falder den Syge da i Søvn, saa er det got Tegn. Han bør ei vækkes, omendskiønt han skulle sove hele Dygnet. Vissere Hielp kan man dog vente for saadanne, om Aaren først aabnes, og de siden hver Eftermiddag indtage een Spise-ske destilleret Viin-Eddike 3de Gange: den driver dem i Sved; jo mere de da svede, des snarere kommie de til sine Sandser. Spanske Fluer appliceres ofte under denne cur, som kan vedvare 2 à 3 Maaneder. Har Raseriet varet over et Aar, staar den sielden til at hielpe Moschus givet til 15 à 20 Gran pro Dosi, håver og hiulpet mange. Naar saadanne som eengang ere blevne hiulpne, begynde at see fortrædelige ud, eller mere end sædvanlig glade, eller blive høimodige, saa befrygtes recidive, om ei Aaren strax og tilstrækkeligen aabnes, og spanske Fluer sættes paa Læggene.

De der, efter overstandne udmattende Sygdommie, blive svage paa Sindet, behøve ingen anden Medicine end god Mad og Drikke. Naar Kræfterne kommie igien, faaer de og Formue at tænke ret igien.

No. 33.

Theriaca Edinburgensis.

Dosis er 30 à 60 Gran. Den kan tages i The i Mandel-Melk, i Oblat, eller og den svælges ned som en Klump Grød med lidet Canele-Vand i Skeen. Den bekommes vel i alle hæftige

Syg-

Sygdomme, hvor stor Værk, Coliqve, Diarrhèe, Opkastning, Hoste og Søvnløshed indfinde sig; men jeg drister mig ei til at foreslaa den mere end

§ 1 I Mave-Pine, vaad Coliqve, Vrid, Opkastning, Diarrhèe og Blodgang, naar Rhaharberen forud er brugt, og i de 2de sidste Sygdomme allene om Aftenerne.

§ 2 I Moder-Passion.

§ 3 I stor Trængning paa Stoelgangen, naar Lavement af Olie, Melk og Sukker ei har kundet skaffe Lindring.

§ 4 Udvortes kan den bruges mod Opkastning, Ondt i Maven, Vrid og Diarrhée; den bredes da ud paa Sems-Læder og appliceres, hvorpaa legges en varm Træ-Talletken. Jeg har dog herimod altid fundet vissere Virkning af en Grød som koges af Limpebrød. (Det er et sødt og suurt Brød som er brugeligt i Sverrig, og kommer noget overeens med de Danskes Vurter- eller Sirups-Kage.) Stødt Krusemynte, stødt Kummen og Rhinsk-Viin: den legges i et tyndt Serviette over Maven eller det lidende Sted. Samme Grød lindrer og i Blodgang. Ligeledes det Omslag som er mældet om under det kiølende Pulver P. 53. Lit. d. men det bør beklæde hele Underlivet.

No. 34.

Sal succini saccharatum.

Bærnsteens-Salt giort smageligt.

Den som ofte og uformodentlig overfaldes af Vinde, Qvalme eller Vapeurer, kan deraf tage en Theske saasnart han mærker Anstød deraf.

No. 35.

Radix Salep in Pulv. redact.

Pulver af Roden Salep.

Om et Qvintin heraf smeltes ved maadelig Varme udi 8 Unser Vand, siles og svales, bliver deraf en Gelée, hvoraf en Skeefuld kan smeltes i Vand, i Riis-Vand eller nogen Suppe, og drikkes efter Behag i Vrid, Diarrhée, Blodsot, Colique, Strangurie, Steen-Colique, Mathed efter store Sygdomme, i Hette-Klappen og i alle Sygdomme med skarpe Vædsker, ligesaa i Vantrivenhed og Lungesot. Den nærer, addoucerer og styrker. Vil man koge et Lod heraf ¼ Time udi Melk, saa lægge dertil lidet Sukker og Orange-Vand, saa faaer man en smagelig Mad i alle de Sygdomme, hvori det er tilladt at spise Melk. Denne Rod findes just her i Landet og er meer mucilagineuse end den Orientalske. (See Kongl. Videnskabs Acad. Handlinger for Aar 1764. P. 245.

No. 36.

Flores Zinci.

Tørrende Pulver.

Er magelost imod Hudløshed og naar man har skavet Huden af. Man blander lidet deraf med Vand, dypper en linned Lap deri og applicerer. I langvarige Sygdomme bliver man ofte Hudløs paa Ryggen. Mærker man nogensteds røde Plætter, saa kan man frygte for at Huden vil gaae af. Man pudrer dem strax med blaa Stivelse eller applicerer man Klude, som man har dyppet i Vund-Vand. P. 3. No. 1. eller Campher-Spiritus. No. 32 P. 58. Vil dette ei forslaa, saa gribes til Flores Zinci.

De

De som ere meget fede, blive ofte om Sommeren Hudløse: De hielpes paa samme Maade. Ligeledes Børn som ofte blive Hudløse, naar de ikke blive omlindede hver Gang de have giort sig vaade eller urene.

No. 32.

Sal Absinthii.

Malurts-Salt.

Et Qvintin heraf smeltes i ½ Pægel Vand. Derudi presses Citron-Saft indtil at ingen Brusen mærkes. Siden oses dertil en eller 2 Skeder Rhinsk-Viin og af Pomerantz-Sirup, saa meget der behøves til at giøre denne Julep nogenlunde smagelig. Den bruges

§ 1 Til at stille Opkastning, ved hvilket man ei faaer noget op. Koldt Vand med Citron-Saft og lidt Sukker slaar ei gierne feil, men det tages allene Skefuldvis. Saa længe man kan faae Slim og Crudireter op, bør man ei stille Opkastning, men snarere befordre den med lunket Vand eller The af Kamille-Blomster eller af carduus benedictus. Siden kan man styrke Maven med Mave-Elixiret. P. 8. No. 6., eller med Grøden som omtales i Artic. om Theriac. P. 60. No. 33., eller et Glas udvalgt Viin. Ovenstaaende Julep kan og bruges.

§ 2 Udi kolde Febere i Stæden for Digestiv-Salt. Man drikker heraf en Thekop af Gangen i de Feber-Frie-Timer. Foraars-Febere gaae ofte hermed over. (See Laxere-Pulveret. P. 43. No. 28.

§ 3 Under Paroxysmus af Steen-Coliqve. Man bør da tage deraf hele 8 à 9 Madskeer efter hverandre hver Time, indtil Stenen er sluppet ned.

i Blærren, thi da ophører strax Smerten og Vandet, som under Paroxysmus var blegt, bliver nu tykt. Ellers bruger man og, i Haab om at lindre denne gruelige Pine, en Saft som beredes af 8 Skefuld The, der giøres af en Urt som kaldes Parietara, 4 Skeer kold-presset Mandel-Olie og lige saa megen Altheæ-Syrup, hvori presses Saften af en Citron. Dette blandes vel, og indtages inden ½ Time. (See videre herom det hvide Antispasmodiske Pulver. P. 68. No. 39.

No. 38

Pulv. Radicis Ipecacuanhæ.

Jeg giver heraf aldrig en heel Dosis, men deler den, for Exempel: 18 à 20 Gran i 3de Deele, hvoraf en Deel først indtages, og dersom den ey har virket inden ¼ Time, indgiver jeg den anden Deel, og ifald den ei virker inden 1½ Qvarter, maa den 3die Deel indtages, da en eller anden Opkastning sikkert følger, saa fremt Pulveret ey er gammelt. Til Børn paa 2 eller 3 Aar tager jeg kuns 3 Gran, blander dem med 18 Gran Sukker, deeler det i 3 Deele, og indgiver det med samme Varsomhed. Jeg er da sikker paa, aldrig at kunde foraarsage for stærk Opkastning, men kan styre den efter den Syges Nødtørft og Kræfter. En Haanddug bindes om Livet naar man skal bræke. Man drikker intet øven paa Pulveret, men desto meer lunket Vand mellem hver Opkastning. Børn behøver ei at drikke stort, efterdi de have Vædske nok

forud

forud i Legemet: derfor have og ingen lærere ved at vomere end Born; deres Fibrer ere og meget bevægeligere.

Bræk-Pulver bruges:

§ 1 I Begyndelsen af næsten alle Febere, ved hvilke ei er Inflammation, saa fremt der følger Væmmelse med dem, ureen Tunge, besk eller slem Smag, Svindel eller Hovedværk: mestendeel bør Aaren forud at være aabnet.

§ 2 I Begyndelsen af Kopper, Mæslinger og andre Udslæts-Febere, saafremt derved er nysbenævnte Tegn, og man ei, som gemeenligen skeer, brækker nok af sig selv, da Brækningen befordres med lunket Vand eller The af Kamille-Blomster. Det bruges og i Begyndelsen af Maligne-Febere, da endnu ei mærkes Tegn til nogen Inflammation, i Haab at rense Maven og afføre det, der har forvoldet Befængelsen. I disse er ellers Øiemærket at hindre Forraadnelse og underholde Kræfterne.

Forraadnelse forekommes

a) Med svage Bræk- og Laxer-Midler, hvilke sidste maa saaledes indgives, at de giøre sin Virkning de Timer i Dygnet, naar man har mærket at Naturen selv har skaffet Aabning.

b) Med syrlige Medicamenter, naar den Syge taaler dem.

c) Med Duge, som dyppes i Olie og Eddike, vrides ud og legges over hele Underlivet.

d) Med frisk Luft i Værelset og Lugt af Eddike. Kræfterne underholdes med Chinchina i de gode Timer. Den modstaar og

Forraadnelse. De opmuntres med Rhinsk-Viin, med Senaps-Deig og Spanske Fluer.

§ 3 I Kolde-Febere; men især i qvartan. (See Feber-Pulver P. 43. No. 28. Da er det rettest at tage det efter Paroxysmus.

§ 4 De Franske give det i Apoplexie sereuse og i Sove-Syge.

Jeg har endnu aldrig vovet det, imedens Blodet under vedholdende Opkastning ikke slipper ned af Hovedet, hvorpaa man dog i Slag bør arbeide.

§ 5 Naar man har spist for meget, eller uforddøieligt og utienligt Mad, og derved samlet cruditeter tillige med de Plager, som derpaa følge, saasom Ondt i Maven, Vømmelse, Appetitens Mistelse, at Maven er opblæst, Ovalme, Suffocation, Svindel, Hovedværk, Besvimelser, kold Sved, rc. see Mave-Elixir. P. 8. No. 6. Man bør da strax løse Klæderne op, legge over Maven det lindrende Omslag. P. 53. Drikke meget lunket Vand med usaltet Smør udi, eller indtage Bræk-Pulveret. Kan det ei skee, saa tages et Lavement, thi et saadant Anstød gaaer ei over førend Maven bliver ledig, enten formedelst Opkastelse, som er den korteste Vei, eller Diarrhée, som gaaer langsommere. Et saadant Anfald kan ellers endes med et Slag.

§ 6 Naar Børn have Orm og faae deraf nogen Besværing, endogsaa Convulsioner, da veed jeg at et Brækmiddel er souveraint.

§ 7 Udi Kighoste. Brækmiddel bruges da 6 eller 7 Dage efter hinanden. Naar Hosten derved er

er bleven taaleligere, lader man den Syge hver Morgen og hver Eftermiddag drikke Hoppe-Melk saa varm som den malkes, samt laxere mellemstunder paa det aabnende Elixir. P. 10. No. 8. Skulle Curen herunder gaae noget langsomt, saa giver man China paa de gode eller bedre Dage, thi i Kighosten er man værre hver anden Dag. Søde eller Olieagtige Safter tiene ei her, men giøre Skade. Maven sættes efter overstaaet Sygdom i Stand igien med Mave-Elixiret P. 8. No. 6.

§ 8 I Blodgang. Man giver strax i Begyndelsen Bræk-Pulver et par Dage efter hinanden: siden giver man Rhabarber hver Morgen og en god Dosis Theriak hver Aften, P. 60. No. 33. Over hele Underlivet lægges Groden eller det lindrende Omslag, som nævnes under Artic. Theriak. P. 61. Drikke og tienlig Mad er allerede foresagt under Art. Rhabarber P. 56. § 2. og Art. Rod. Salep. P. 62. No. 35. Fødderne bør holdes varme. Stoppende Midler ere her farlige.

§ 9 Om man har faaet Forgiftind. Er det af Urter, som er kommet i Salat eller Grøn-Kaal, og man strax faaer Ont, vil brække sig, faaer kold Sved, vil daane og faaer Svindel; saa tager man strax 20 eller 30 Gran heraf, drikker det meste man kan af Vand, Havre-Suppe eller hvad der er ved Haanden, og stikker en Finger dyppet i Olie i Halsen, saa at man tilstrækkelig faaer kaste op. Derefter drikker man Limonade, som laves med Viin-Eddike.

Har man faaet Arsenicum, da man synes at have faaet Ild i sig. Svelg, Strube

og

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0081-8 DFG

og Mave ere strax inflammerede. Man stræber at dæmpe Giften med Vand, Olie, Smør, Flode og Melk, og saa at befordre Opkastningen. Bliver man ved Live, saa maa man i lang Tid ei smage andet end Melk med Flode udi.

Bræk-Midler maa man ei give

§ 1) Til dem, der ere af saa svag Constitution, at de ei taale nogen stærk Evacuation.

§ 2) Ey heller til dem, som ere plagede af opstigende Dunste, eller efter nogen hast Ærger.

§ 3) Ikke heller til Blodrige førend Aaren er aabnet, eller til dem, som have svagt Bryst, mærke Blodspytten eller virkelig have spyttet Blod, eller haft Blods Opkastning, eller have flydende Gylden-Aare, ei heller til Fruentimmer, der pleier have Styrtninger.

§ 4) End mindre til de samme, naar de ere frugtsommelige eller ligge i Barselseng.

§ 5) Ey heller til dem der have nogen Brok, der ey vel kan holdes inde.

§ 6) Ikke heller i Slag.

§ 7) Ey heller i Febere, ved hvilke nogle af de indvortes Dele ere inflammerede, saasom især Maven, Tarmene, Leveren, Lungerne eller Hiernen.

No. 39.

Pulvis Antispasmodicus albus.

Hvidt Antispasmodisk Pulver.

Jeg bruger det:

1) I

1) I Haab at forekomme Omslag. Naar en frugtsommelig Kone i Utide faaer Bæer, lader jeg gierne aabne Aaren paa Armen, og giver hende siden et af disse Pulvere i Vand, og raader hende at ligge. Komme Bæerne igien efter 8 à 10 Timer, saa lader jeg hende atter tage et Pulver, og saaledes begegner jeg saadanne utidige Bæer hver Gang de ville komme. Mange ere blevne hinlpne, endog naar Blodet alt har ladet sig see. Men om det Rode begynder at gaae uden Bæer, og den Syge klager over Ysel i Hovedet, eller at der kommer som et Flor for hendes Øine og de see forstilte ud, da er al Bemoielse forgieves. Jo før hun da kan skilles ved sin Byrde, jo bedre er det.

2) Imod stærk Opkastning uden Feber, især hos frugtsommelige Koner. Jeg giver da et Pulver strax naar hun har brækket, hvoraf den gemeenlig standser. Er den Syge blodrig, saa lader jeg tillige aabne Aaren.

3) Imod Hikke.

4) Imod Koldpis, saasom og imod Stoel-Trang. Begge disse Svagheder kunde læt foraarsage Omslag.

5) Imod falske Bæer. Disse befordre ei Fødselen, men tære forgieves den Syges Kræfter. De kiendes derpaa, at de ei gaae til Stoelgangen. En Jorde-Moder mærker det strax med sin Finger: thi de rette Bæer aabne Modermunden, men ved falske trækkes den sammen hver Gang Bærne komme.

Til

Til at stille disse, legger man varme Servietter over Livet, indgiver et Pulver og mager, at der bliver stille i Værelset, paa det den Syge kan komme i Søvn. naar hun vaagner, kommer strax rigtige Væer, om Tiden ellers er kommen.

6) Imod Efter-Væer. Disse ere undertiden pinagtigere end Barne-Væerne selv. Jeg lader altid først over Underlivet legge det lindrende Omslag. (See kiølende Pulver. No. 30. P. 53. lit. d. og skifter det flittigt. Jeg beder tillige den Syge give vel Agt om enhver af de stærke Væer fremdriver noget levret Blod, og i det Fald bør intet andet bruges. Mærkes intet levret Blod, saa blandes 5 Gran stødt Safran i Pulveret og gives den Syge, hvorpaa Væerne altid stilles, uden at Afgangen derfore mindskes: ville de komme igien, saa begegner man dem paa samme Maade. Naar 2de Dygnere forbi, komme de ey meer igien.

7) Imod Moder-Syge. Ved Anstød deraf appliceres først et Lavement, og naar det har giort sin Virkning, gives et Pulver som blandes med 2 Gran Campher. Er Anfaldet ret hæftigt, giver jeg strax halvandet Pulver blandet med 3 Gran Campher. Saadanne befinde sig vel af en Ruslæders Rem om Livet strax under Ribbenene

8) Mod Vind-Coliqve uden Feber. Først bruges et Lavement eller en stærk Dosis af Rhabarber-Tinktur. P. 10. No. 7. Hielper disse Midler ikke, saa tager man et af disse Pulvere, som er blandet

med

med nogle Gran Campher. Men skulle ved Coliqven være stærk Heede, Torst, hastig og haard Puls, rødt Vand, stor Mattighed, indvortes Brynde, spendt og haardt Underliv, og saa omt, at den Syge ei taaler at man tagerderpaa; da ere Tarmene inflammerede. Og udordres da samme Cur, som ved andre Inflammations-Febere. Pine i Tarmene gaaer altid forud inden de inflammeres; men i Pleuresie begynder Feberen inden Stinget kommer.

9) Mod Cholera eller den hæftige Sygdom, ved hvilken man har stærk Opkastning og Diarrhée paa engang. Den kan døde inden faa Dygn. Den Syge bør inden et Dygn drikke nogle Kander tynd Hønse-Kiød-Suppe, og tage Lavement af samme Suppe: Naar Mave og Tarme herved blive skyllede rene, paalegges Grøden, som nævnes under Artic. Theriak. No. 33. P. 61.

Et Pulver gives Morgen og Aften, og en Ptisane drikkes som koges af Vand og Havre-Brød, baget uden Gjær, og steges paa samme Maade som man brænder Coffé-Bønner. Naar Ptisanen seer ud som svag Coffé, er den tilpas stærk.

10) Mod Diarrhée, naar Rhabarber-Pulver P. 56. No. 31. eller Piller af Rhabarber-Extract. P. 83. No. 42. er blevet forud brugt. (See anviste Articler.

11) Mod Blodsot, naar den Syge ei kan eller vil bruge lit Theriak. (see Bræk-Pulver P 67. lit. 8.

12)

12) Under paastaaende Steen-Smerte. Aaren aabnes først nogle Gange, saa at man er sikker, at ingen Inflammation slaar sig hertil. Siden appliceres Lavemens først med, men derefter uden Salt. Derpaa tager man halvandet Pulver 2de Gange inden et Dygn. Man gaaer nogle Gange i Kar-Bad. Man har en i Melk kogt og udvreden Hampegarns Hespe over Siden, og der hvor Pinen hæftigst staar. Over Brystet legges en Pose med Krusemynte udi, som er kogt i Rhinsk-Viin og udvreden: den lindrer Smerten. Man indtager flittigt af julepen, som nævnes i Artic. Malurts-Salt P. 63. No. 37. Ligeledes Saften som sammiesteds foreslaaes under § 3. Man kan og drikke en Emulsion, som laves af Katost-Blomster-The en halv Potte, 6 Skefulde god Bomolie, 2de Æggeblommer og 4 Skeer Althæe-Syrup eller lidet Sukker, hvilket alt blandes i det det skvaples i en Bouteille; de der mod Nyresteen have brugt Pulveret af uva ursi et halvt Qvintin af Gangen nogle Gange om Dygnet, berette mig at de Stene de siden har mistet, have seet glattere ud, end de som de forhen have sluppet. I Steen udi Blærren er ei andet Raad, end at bruge de Stephanske boli eller hver Dag at indtage et Lod Alicanter-Sæbe og da tillige dagligen drikke en halv Potte Kalkvand lavet af brændte Østers-Skaller. Ved de forige er 14 her i Riget blevet hiulpne, som jeg har opmuntret til at bruge dem.

13) Imod Kritlehoste om Aftenerne i steden for Bryst-Elixiret, P. 24. ifald det ei er ved Haanden

§. 14. At lindre en plagende Høste i Lungesot. De syge selv kiende forskiællen imellem den Hoste som kommer af Saaret i Lungen, og den som kommer deraf, at den naturlige Slüm er afskavet i Svelget og Luft-Røret Den første kan ey hielpes, den sidste er for dem meget mere plagende, men lindres mærkeligere, naar et Pulver indtages mod Aften i en Blanding af en Eggeblomme, lidet Vand og Sukker, som vispes sammen. Gemeenligen vinder man ligeledes dette derved, at den mattende Natte-Sveed formindskes ja ofte ophører.

§. 15. Mod al Slags Blodstyrtning, naar den er saa stærk at den kan kaldes Styrtning eller naar Blodet kommer ud igiennem en uret Vei eller i Utide. Det viser sig i Utide hos en, der er frugtsommelig. Den kommer ud igiennem en uret Vei, naar den høstes eller kastes op. Naar den fortiener Navn af Styrtning, er allerede sagt under Artic. om Balsam: Adstringens P. 17. No. 11. De have ved Styrtninger at vente Hielp af dette Pulver, som have sensible Nerver (see Tinctur. hysteric. Dur. P. 33. No. 22.) og hos hvilke Spasmi ved nogen af de pregnede Aarsager ere blevne vpvakte. At nu Spasmi virkeligen have foraarsaget Styrtningen, slutter man, om saadanne Aarsager ere forefaldne og om den syge mærker nogen Spænding eller Værk eller om noget som smerter er tilbage udi Legemet, for Exempel: en tilbage bleven Deel af Efterbyrden, som hindrer Moderen at drage sig tilsammen eller nogen Steen er i Nyrene, som ved Skavning

eller anden Aarsag er sadt i Bevægelse og stedse nagger og saaledes foraarsager blodigt Vand.

§. 16. I den Slags Peripneumonie, ved hvilken den syge bestandig maa Hoste og faaer ey andet op, end en tynd skarp Materie, hvilken bestandig nagger og giør den syge Hudlos i Svælget og Luft-Røret. Dog bør det kuns een eller anden Gang skee og det med megen Varsomhed; og maa derfore intet forsommes af det der behøves udi Inflammations-Febere. See kiølende Pulver P. 48. No. 30.

§. 17. At skaffe nogen Lindring udi incurable Sygdomme eller i andre smertelige Kramper indtil man faaer Tid at raade Bod derpaa: Saa for Exempel giver jeg en, som har indvortes Kræft, et eller halvandet Pulver hver Aften, som lindrer dens ellers utaalelige Pine. Den derom Nætterne har Værk af venerisk Syge, kan finde Lindring heraf indtil han faaer bruge en ret Mercurial-Cur. Den der udi langsom Guulsot plages af Uroe, Qval, Søvnløshed og Klode, kan om Aftenerne tage et Pulver indtil Sygdommen ved andre Midler overvindes. Det giver ey Søvn, men den Syge faaer ligge i Roe og er Morgenen efter munter og fornøiet. Ligeledes giver man det til Miltsyge, naar deres Engstelse og Søvnløshed er for stærk, indtil de kunde hielpes ved megen Bevægelse eller Reiser, ved Safter om Foraaret, Mineral-Vande om Sommeren, og Sæbe-Piller samt Middel-Salt om Vinteren.

No.

No. 40.

Cremor Tartari.

Dosis her af er 1 à 2 Madskeer som indtages med Vand og bruges.

§. 1. Ofte af dem som ere tilbøielige til Obstruction. De kunde og tillige indtage 3 à 4 Theskeer af Extractum Taraxaci, staae tiligere op om Morgenen og da til en vis Tid minde Naturen.

§. 3. Som et præparerende Middel, forend man vil bruge noget Laxativ, da det tages Aftenen tilforne.

§. 2. For dem, som paa Maden blive heede og rode i Ansigtet: de tage her af een Madske for Maaltidet: de der ofte have Rosen, bør ideligen bruge den om Aftenerne og den Valde No. 51. P. 99. om Morgenerne.

§. 4, For dem som besværges af Opstigninger der have Smag ligesom af raadne Æg.

§. 5. Naar Blodet er i Valling og nogen Styrning formærkes, kan dett. tages i Steden for de kiølende Pulvere P. 48. No. 30. i sær om der er bundet Liv.

§. 6. I de saa kaldede Raadnende Febere, udi hvilke der findes en Samling af fordærvede Cruditeter i Underlivet, som foraarsage Feber med Ekkelhed, Madleede, Romlen i Maven, Spendinger og undertiden Diarrhée; disse drage sig efter Haanden ind i Blodet og giøre Feberen mellemstunder hæftigere. Saadanne Febere begynde ey hastigt, men

man kan gaae i nogle Dygn nedslagen, mat, hænge med Hovedet, klage over Ryg og Knæ, over Hoved-Værk og uroelig Søvn, inden Rystelsen kommer med derpaa følgende Feber, som siden holder ved, undertiden i nogle Uger, bestandigt, snart med Redoublemens, som ofte ikke holde nogen vis Orden, men komme snart een, snart 2 Gange om Dagen. Har Galden, hvilken af nogen Aarsag, saasom Misbrug af sed Mad eller i heede Sommere er bleven skarp, nogen Deel herudi, saa kaldes disse Febere Bilieules: Uskyldigen have de saaet Navn af Upsals Febere. Det hender iblandt at en Inflammations Feber foreener sig med denne, hvilken giør den farligere og forbyder at bruge Brækmiddel, samt fordrer Aareladen, som her ellers ei gierne tillades uden hos Blodrige. Man slutter, at den haver nogen Inflammation i Følge om den Syge er af et stærkt Temperament, har et fast Huld, har spiset meget Kiød og krydet Mad, drukket meget Viin og Liqveurer, vaaget meget og haft stærk Bevægelse. Med et Ord: har giort Debaucher i alt det der hidser, og nu tillige, endog mellem Sygdommens Heftigheder, har haard Puls.

Er den saa kaldede raadnende Feber allene; saa gives

a) Et Brækmiddel et Par Morgener efter hinanden, thi da er Feberen gemeenligen mindst. See Bræk-Pulver P. 64. No. 38.

b) Siden om Dagen tages en Madske af Gangen af dette Pulver, alt som Livet er meer

eller

eller mindre aabent; thi det bør dagligen holdes vel aabent, og naar Aabningerne ere bilieules, faaer den Syge Lættelse og Feberen mindskes.

c) Drikkes flittigt af Ptisane.

d) Er Maven endda lige spendt, saa giver man den 3die Morgen en Dosis af Rhabarber-Tincturen P. 10. No. 7. eller af det aabnende Elixir ibid. No. 8. eller et Pulver som man tillaver af et halvt Qvintin Rhabarber og en Madske af dette Pulver. Man farer fremdeles fort dagligen med Cremor Tartari og Prisanen indtil man visse Timer om Dygnet er Feberfri, og da

e) Betiener man sig af Chinchina indtil man er frisk.

Er den derimod foreenet med Inflammations-Feber, saa aabnes Aaren og siden fortfares med nu anførte Lit. b. c. d. og e.

Faaer den Syge megen Uroe, Hikke, ildrød Tunge og bliver meget søvnagtig, saa slaaer Trødsken til: Legger Feberen sig da noget, saa er den critisk, og bør ei standses med strænge Midler. Man lader sig allene spreite med Saft som er presset af stegte Roer og blandet med lidet Rosen-Honnig eller med Guule-Rod-Saad, ligeledes mænget med Rosen-Honnig. See Rhabarber-Pulver. P. 56. No. 31.

§. 7. I Vatersot, helst om den Syge tillige fornemmer indvortes Heede. Man tager da deraf omtrent 2 lod om Dagen. Naar Indvoldene have været uskadde, har det hiulpet mange. Er

Vandet afført, saa styrkes Legemet derefter med Mave-Elixiret, Chinchina, Staal-Midler, Bevægelse, god Mad og Drikke. En god Huus-Cur er ellers udpresset Saft af Rødderne af jris Nostras med blaa Blomster, som blandes med en eller flere Æggeblommer; Dosis er en Spiseske som siden lit efter lit foroges.

§. 8. I Slag som kommer af Blodet; (L'Apoplexie sangvine) Her ere alle hidsige Midler, de maa have hvad Navn de ville, samt Frotteringer skadelige, thi de sætte Blodet i stærkere Omløb, da det just er dets Force og Mængde som foraarsager Anstød af Slag. Naar desaarsag enten Blodet udgydes i Hiernen og døder strax, eller Blodrørene paa det Sted saa udvides, at Nerverne, hvor de tage sin Begyndelse, klemmes sammen. Kunde vi i Hast formindske Blodets Force og Samling inden i Hovedet, forinden noget Blod-Rør brister, eller noget af dets serøuse og vandagtige Deele har faaet slippe ud, eller om det allerede er skeet og dog reforberes inden det stokner; saa overvindes et saadant Anstød. Sker ey en saadan Tilbagegang, saa efterlader et Anstød af Slag, Lamhed eller Foleslöshed i det eller de Lemmer, hvis Nerver deraf ere blevne sammentrykte.

At curere Slag er altsaa at formindske Blodets Force og Samling inden i Hovedet: At curere Lamhed er at faae Suge-Rørene til at drage den Vædske til sig, som sammenklemmer Nerverne, eller i det mindste og saa fremt den allerede er stokket, see til at den ei maa formeres og Lamheden derved foroges. At forekomme Slag eller recidive der af, er at

skye

skye alt det der giør Blodrig eller sætter Blodet i for stærk Bevægelse, eller hindrer det at komme saa snart ned af Hovedet, som det er kommet did. Heraf folger, at om et Anfald af Slag staar til at hielpe, bør det skee

a) Ved en stærk Aareladen paa Hals, Arm eller Fod, hvilken bør repeteres indtil Pulsen giver efter, Aandedrættet lættes, Ansigtet begynder at blive blegere og Halsen smalere. Blodet har her en Inflammations Hinde paa sig lige som i Pleuresie.

b) Ved dyb Kopsætning i Nakken og derefter at sætte Blodigler i Tindingerne samt under Øyne, i Fald Aareladningen ey forslaaer. Blodiglerne appliceres ved Sædet paa dem som har Gylden-Aaren.

c) Ved Lavement, som i Hast laves af Vand, Olie, Sukker og Salt, som strax appliceres, samt repeteres oftere, men ey for hastigt paa hinanden, imedens man strax, og saa snart den Syge kan svælge, bør

d) Give ham i Vand 3 Lod af dette Pulver videre bør

e) Den Syge ligge høit med Hovedet, og Fødderne hænge, paa det de destosnarere maae svulne. Svulsten bør ey gaae af dem førend Følelse og Bevægelse er kommen igien: Forsvinder den for, saa bliver Lamheden eller Følesløsheden tilbage, i det mindste til en stor Deel: At Halsdug og Klæder bør løses og Værelset, i Fald det er heedt, formedelst Vinduernes Aabning,

svales, forstaaes af sig selv. Alting bør giøres saa got som paa een Gang og i Hast. En saadan Sygdom taaler ingen Betænke-Tid.

Sandt nok er det, at Legemet af deslige evacuationer bliver svagt; men det er dog langt svagere forud, da man hverken hører, seer eller er i Stand til at røre noget Lem: det er bedre at blive svag og leve, end strax at doe. At skaffe den Kræfter, der har haft et Slag, er at formindske Trykningen paa Hiernen og ey at foroge den ved hidsige Midler og stærk Fode, hvoraf Recidiver komme. En som har haft Slag og er svagelig, bør være fornøiet. Faaer han fulde Kræfter igien, saa er et nyt Anfald ey langt borte.

Naar Anfaldet er forbi, følger en duelig Feber som paa en sereuse Apoplexie. Den begegnes paa samme Maade (see Printzens gule Draaber P. 21. No. 15.) dog med den Forskiæl, at, om Feber-Paroxysmus bliver meget stærk, med haard Puls, meget rødt Ansigt og man mærker Halsen at blive tyk igien, bør Aaren atter at aabnes. De som engang have haft Anstød af Slag, bør siden i deres hele Liv være meget ordentlige, sagtmodige, skye bedrøvelige Hendelser og Fortællinger (ved hvilke de altid fælde Taare og græde) være maadelige i Mad og Drikke, i sær spise mere opstuvet Grønt og Frugt end Kiød, ikke bruge kryder og deslige hidsige Sager paa Maden, Brændeviin, Liqveurer, heede Viine og Coffé. De bør drikke Vand, Ptisane, og om Foraaret saa snart Fæet kommer ud, den Balde P. 88.

Det-

Dette Pulver bør de ofte tage eller drikke Valde, som deraf tillaves med Melk, saa Blodet aldrig bør komme i Balling, men Livet dagligen holdes aabet. Bevægelse er dem nødvendig, men aldrig sterk, aldrig i Blæst og ondt Veir. Naar de ved Motion er komnen i Damp, maa de ey standse, inden de kommer under Tag i et maadelig varm Værelse. De bør ey staae stille i Soelskin og ey promenere i Soel-Heeden uden Parasol af hvidt Tøi. De maa tage sig i Agt for Aas og Røg, derfore bør i deres Værelse Spiildet ey lukkes: Middags-Søvn er dem heller ikke tienlig, ligesom lang Søvn er dem skadelig, saavelsom trange Klæder og haardt bunden Halsdug. De bør ey venne sig til at holde Hovedet meget varmt. Hoste og Brækning hindrer Blodet fra at flyde frit ned fra Hovedet; derfore bør derimod strax søges Hielp. Saadanne bør ey synge, raabe sterkt, løfte noget tungt eller bukke Hovedet ned for at tage noget op af Gulvet, og det alt af samme Aarsag. Saasnart de mærke usædvanlig Rødhed i Øinene eller paa Kindbenet og dem synes at Halskluden er for trang, uagtet at den ey er haardere bunden end sædvanligt, bør de lade aabne Aaren paa sig og siden laxere, thi ellers fornenunes nyt Anstød.

Er man vandt til at have flydende gylden Aare, og den standser, bør man ey søge at fage den aabnet ved Aloe-Piller; men saa ofte det giøres nødigt, bruge Blod-Igler.

No. 41.

Semen Santonici.

Orm-Frø.

Paa Apotheqvet findes 2de Slags, et stort

og et smaat. Dette sidste vælger man, stoder det noget lidet, stroer deraf en eller to Theskeer paa et Smorre-Brød eller paa Honnig som er smurt paa Brød og lader Barnet spise om Morgenen; eller giver man et Par Theskeer i Pattevarmt Melk hver Morgen i Nedenet eller sidste Qvarteer, helst i sammes Begyndelse og Slutning. Man kan og giøre smaa Bolder deraf med Melk og rulde dem i Pomerantz Syrup, da et Barn gierne tager dem. Naar Barnet har taget det i 3de Dage, lader man det tage en Dosis af Rhabarber-Tinkturen P. 10. No. 7. 2de Dage i Rad. Man fortfarer paa denne Maade flere Nedener efter hinanden, i Haab at døde og uddrive disse ubehagelige Giæster. Fuldvoxne kunde af dette Frø tage en heel Madske paa samme Maade og undertiden laxere paa Laxere-Pulveret P. 43. No. 28. som uddriver Orme endog Bændel-Orme. Birke-Saft eller Fyrre-Saft driver ligeledes Orme; men man drikker af den første eller suger af den sidste saa meget at man deraf faaer Diarrhée, da Ormene gemeenligen gaa sin Vei. Faaer man ey tilstrækkeligen deraf, saa er det forgiæves. En ordentlig Brønd-Cur med vore Mineral-Vande slaar sielden Feil, helst om man somme Aftener spiser Jordbær, da Formiddagen derpaa følger sterk Afgang. Salt Søe-Vand driver og Orm. Fra Engeland forsikres, at Helleborus fœtidus skulle være Souveraine mod Orm, i sær mod dem der ligne Jord-Orme. At Bræk-Pulver promte stiller paastaaende Plage af Orm, er allerede sagt P. 66. §. 6. de sædvanligste Tegn til Orm ere: at Barnet ofte kløer sig i Næsen, ofte skifter colour i Ansigtet,

sprin-

springer i Søvne, lader i Søvne ligesom det ville svelge, det har slem, surr Aande, Munden er fuld af Vand naar det om Morgenerne vaagner. Det har snart Leede, snart igien Lyst til Mad, ja ofte saa stærk, at det vil besvime, om det ey strax faaer noget at æde. Maven bliver stor imod den sædvanlige Maaltids Tid. Det faaer ondt i Maven af Sukker, ligeledes naar det nyder usædvanlig Spise, helst paa fremmede Stæder. Nu er det friskt og muntert, et Øyeblik derefter kan det klage over ondt i Maven eller Vrid omkring Navlen. Det blir uformodentligen sygt uden kiendelig Aarsag, faaer Febere eller Opkastning, som mesterdeels hastigt gaaer over, men kommer en anden Gang lige uformodentligen igien. Kommer hertil at Orm har nogen Gang viset sig, saa er ikke mere Tvivl derom.

No. 42.

Piller af Rhabarber-Extract.

Den, der er besværget af de saa kaldede Fleurs blanches (det hvide Flod) tager heraf 2de Stykker af Gangen Morgen og Aften en Tid lang; de stille dem endeligen uden Fare, som man ellers af grove stoppende Midler kan befrygte. The og Coffé, i Særdeleshed med Flode, bør dog aldeles lades. Men i Besynderlighed ere de tienlige i tilstødende Diarrhéer. Dersom en ellers frisk faaer Diarrhée, er det hannem ofte gavnligt. En Hoben Samlinger i Mave og Tarmer eller fra andre Stæder i Legemet, som ey ere udslupne der de burdte, maa ofte paa denne Maade komme sin Vei, og forekommes derved Sygdomme, som de ellers havde kundet foraarsage.

I Særdeleshed bør man ey forhaste sig med at stoppe Diarrhée hos dem, som pleie besværges af Hoved-Værk, Hals-Flod, Flodde paa Øinene eller Ørene eller som haver Vand mellem Hud og Kiød. Hos Børn bør den ingenlunde stoppes, saa længe den ey borttager Madlysten og Kræfterne, Vriddene i Livet ey ere stærke, man er Feber-fri og kiender sig lættet efter hver Aabning, samt veed, at den er kommet af Mangel paa Fordøielse; Men om Feber slaaer til, om man taber Madlysten, faaer Vrid og her kommer megen Mathed, man og veed at Maven ey har været belæsset, saa er det raadeligst at stille den, hvilket skeer med Sikkerhed, naar man af disse Piller tager 2 eller 3 af Gangen efter hver Aabning med en Madske Canele-Vand: Er Diarrhée sulgt paa en Forkiøling, da man i heede Sommer-Dage har exponeret sig Aftenluften, bør man først tage et Rhabarber-Pulver og om Aftenen en prise Theriak eller et af de antispasmodiske Pulvere. Siden derved er gierne Vrid, kan man over Maven legge Groden, som nævnes i Artic. om Theriak No. 33. P. 61. eller Hoved-Balsamen P. 42. No. 25. smeltet i Ungersk Vand; eller 4 Ark Træk-Papiir, som man har blødt i Campher-Spiritus, den man i en Hast har ladet varme udi en dyb Tallerken over et Fyrfad og derefter indsvøbt i tyndt Linnet. Saasnart man er kommet i Damp, er Diarrhéen over.

Disse ere og næsten de eeneste uskyldige Midler hvormed man kan stille Diarrhéen i Begyndelsen af Febere, som da ey ere critiske. Ere Cruditeter i Maven, saa var vel et Bræk-Pulver det nyttigste.

Van-

Vandet gaaer meget sparsomt i Diarrhéer og er rødere end ellers, derfore betyder det en god Forandring, naar det begynder at gaae stærkere og blive klarere.

En god Damp giver og tilkiende at Diarrhéen snart ophører.

Opkastning betyder det samme.

Diarrhée i Lungesot, hovnede Been og standset Opkastning vise at man ey har langt igien.

Giver Diarrhée ey strax Lindring i Vatersot, saa befordrer den dessnarere Døden.

I Hoved-Blessurer, hos dem, der ere Frugtsommelige og dem der ligge i Barselseng, bør man frygte for Diarrhée.

Den, der kommer af indvortes Saar og forderverede Indvoide, staaer sielden til at curere.

En Diarrhée med Materie eller Rodde, har ofte reddet dem, der have havt nogen indvortes Byld. Den har og taget Materien med sig fra store udvortes Bylder, som man har været færdig at aabne. Den har ligeledes udtørret slemme Saar; men saadanne Hændelser ere rare.

No. 43.
Pulvis infantum.
Børne-Pulver.

Naar Børn blive urolige, skrige ofte, men hastigt og ivrigt, krympe sig sammen, sparke meget, faae en sønderlig Søvn, lee i Søvne, die undertiden ivrigt, undertiden tage ofte til Brystet, men slippe det

det strax igi en; da ere de plagede af Vrid. Excrementerne ere da enten allerede grønne, eller blive de, eller bliver Bleen grøn saasnart den bliver tør. De lugte og suure, og i Fald nogen Vind stiger op, saa har den suur Lugt.

Ved saadanne Omstændigheder bør man strax give Barnet en liden Knivs-Aad (eller 10 Gran) af Gangen udaf dette Pulver i lidet Fennikol-Vand 4 à 5 Gange om Dagen, eller naar man kan komme til, indtil at det faaer Aabning og excrementerne har faaet guul Coleur. Skulle det med Aabningen gaae langsomt, saa appliceres et Lavement af 6 Skeblade Bomolie og lidet Sukker. Gemeenligen gaaer Vriddet hermed snart over. Skulle mere behøves, saa kan Barnet tage flittigt af Barne-Melken see No. 43. blant Recpterne og Moderen eller Ammen af Amme-Pulveret see No. 43. blant Recepterne hvilke begge findes opteguede i Underretningen om Barne-Sygdomme P. 23. og 24. Vil Moderen eller Ammen ey gierne tage Amme-Pulveret, saa giver man hende flittigt af Draaberne mod Syrlighed P. 26. No. 17. hvilke Bonder-Koner paa Landet burde bruge, naar de giver sine Børn Die, og de meest, som om Sommeren skeer leve ved suur Melk, hvoraf kommer, at deres Børn saa ofte have Vrid, og faae deraf Hierte-Klappen, som endes med Slag.

No. 44.

Emplastrum Diapompholygos.

Dette bruges i Rosenagtige Svulster omkring Saar, samt for saadanne inflammationer i Huden, hvilke man haver Haab om at kunde fordele; naar ikke er Saar i Huden, kan det blandes med lidet Camphor.

No.

No. 45.

Emplastrum Polychrestum.

Er umisteligt, naar man vil forbinde dybe Saar, for dermed at forene og sammensoie Kanterne, naar de staae vidt fra hverandre. Det tiener saaledes til at bedække og fæste Forbindingen, samt at hindre Lustens Adkomst.

No. 46.

Emplastrum Griseum.

Er det beste læge-Plaster man kan bruge. Naar er ferskt Saar er kommet til at fyldes med got Kiod, giores heraf tynde Kager, som legges over Kanterne paa Saaret, som holdes sammen med polychrest-Plasteret. Disse ombyttes eengang i Dygnet og læge snart. I Saar med rodde som man er kommet til at rense, bruges dette Plaster i paalagde Kager med storste Fordeel. Den som behager kan i dets Sted bruge Ceratum Epuloticum Londin. Naar man har skavet Huden af paa Skinne-Beenet, legger man kuns derover en Egge-Hinde eller fiint hvidt Papir. Smaa Blessurer kunde letteligen læges med en paalagt Deyg af Korn-Meel og Vand.

No. 47.

Ungventum Basilicum Flavum Lond.

Er vores beste Digistiv-Salve, som vi bruge til at rense Saar med.

No. 48.

Ungventum Saturninum Edinburg.

Bruges til at der med tørre og heele alle Slags Saar i Huden.

No.

No. 49.

Deutens Salve.

Omendskiondt Compositionen ey er vel bekiendt, bor jeg dog mælde den, efterdi Erfarenhed har vist, at den haver mange Dyder. Den bruges med Fordeel baade mod Svilster og aabne Skader. Naar man vil at den skal fordele, bestrøes den udstrøgne Salve med lidet stødt Campher. Reumatisk Værk lindrer den, og meenes at fordeele i det den befordrer Uddunstningen. I dette Fald stryges noget tykt af Salven paa et tyndt Skind, hvilket bør ligge stille 2 fulde Dygn forend der lægges friskt paa. Svi den ey fæster sig ved Huden, saa giør den og stor Nytte i empfindtlige spidse Bylder, m. m. da dens moednende Virkning befördres ved Grøden af Hvede-Sinler og Safran, eller af Havre-Gryn og Safran som maadelig varmt paalegges og skiftes. Den læger lætteligen smaa og ey dybe Saar i Kiødet saavelsom brændt Saar; men i Saar med rødde og dem der komme af nogen Slags Skarphed i Blodet, bør den ey bruges. Der bør eftersøges af hvad Art Skarpheden er og corrigeres med indvortes Midler. See Tand-Opiatet P. 7. No. 5. og Almanakerne for Aar 1766.

No. 50.

Den Prisana som saa ofte er i dette Skrift bleven ordineret at bruges i adskillige Tilfælde: see Receptet No. 50.

No. 51

Serum Lactis.

Melke-Valde. See Receptet No. 51.

No. 52.

Collyrium.

Øien-Vand. See Receptet No. 52.

Re-

Recepter
paa
Medicamenterne.

No. 1. Pag. 3. Aqva Vulneraria Spirituosa. Pharm. Par.

℞. Rad. Symphyt. major.
Fol. Symphyt. Maj. & min.
Bellid. maj. & min.
Bugul. agrimon.
Sanicul. artemiſ.
Betonic. heder. terreſtr.
Scrophul. maj. veronic.
Plantag. verben.
Hyperic. c. Summitatib.
Vinc. per vinc.
Teleph. maj. Millefol. aa ℥iv.
Fol. & ſummitat. ſalv. min.
Angelic. tanacet. hortenſ.
Abſinth. vulg. maj. & min.
Saturei. chelidon.
Foenicul. menth.
Ariſtoloch. clemat.
Hyſſop. Necotian aa ℥viij.
Ocym. rut.
Thymi, Chamomill.
Scord. Rorismarin. majoran.
Virgin. aureæ aa ℥iv.
Summitat. Lavendul. Florid. & exſicc. ℔j.
Calaminth. Origan.
Flor. ſambuc. aa ℥vi.

Spir. vin. Gallic. ℔LX.
Post debitàm macerationem
Destill.
D. ℔j S. Wund-Wand.

No. 2. P. 6. Aqva Foenicull.

℞. Aqvæ still. Sem. Foenicul. ℔j.
D. S. Fennikel-Wand.

No. 3. P. 6. Aqva Cinamomi.

℞. Aqvæ Cinamomi S. V. ℔j.
Syrup. cinamom. ℥ß.
M. D. S. Canel-Wand.

No. 4. P. 6. Aqva Rosarum.

℞. Aqvæ Rosarum. ℔j.
D. S. Rosen-Wand.

No. 5. P. 7. Tand-Opiat.

℞. Tincturæ myrrhæ saturatiss. &
ad dimid. abstract. ℥iij.
Mellis albis. ℥iv.
pulv. Cochinell. ℥ß.
Crem. tartari ℥iß.
M. triturando, digere per horas 24.
Col. calid. adde
Ol. still. Cinamom. gtt. vij.
D. S. Directeur Ehrenreichs Tand-Opiat.

No. 6. P. 8. Elixir Stomachale.

℞. Cort. aurant. rec. ℥iß.

Con-

Contunde in Mortario Marmor.
in maſſam pultiform.
adde
Extract. Gentian. rub. ℥j.
M. digere c. Vini Hiſpanici. L.
Canarienſ. ℔ij. Col.
D. S. Mave-Elixir.

No. 7. P. 10. Tinctura Rhei dulcis.

Uvarum Paſſ. enucleat. ℥j.
Cardamom. Min. ℈ij.
Flaved. Cort citr. ℥ij.
Pulv. Rhei. opt. ℥j.
Vin. Alb. Portugall. ℔j.
Digere per qvatriduum.
Colat. expreſſ. adde
Extr. Enulæ. ℥ß.
Sacchari canti alb. ℥iij.
Digere de novo ad Solut.

D. S. Hr. Archiater Peterſens
Rhabarber-Draaber.

NB. Den ſom vil have Rhabarber-Draaber for Børn, ſom aabner, dæmper Syrlighed og ey hidſer, kan lave dem af et Lod ſtodt Rhabarber, ſom maa vel rives med et halvt Qvintin af Sal Tartari og under Rivningen øſes peu à peu en halv-Pægel Vand derpaa. Dette ſkumples ofte, og naar 24 Timer ere forbi, ſiiles Tincturen, hvoraf Doſis er en Barneſke.

No. 8. P. 10. Elixir aperitivum Roſen.

℞. Paſſ. major. exacinat. ℥iv.

Sem. foenicul.
Coriandr. aa ℥ij.
Fol. Sennæ ſ. ſtip. ℥iij.
Terr. Foliat. tartari ℥vj.
Vin. Hiſpanic. ℔ij.
Stent in digeſtione per tres dies &
Exprimetur, iterum affund.
Vin. Hiſpanic ℔j.
Exprime & D. ℔j.
S. Aconende Elixir.

No. 9. P. 11. Pulvis corticis chinchin.

℞. Pulv. cort. Peruvian. ℔j.
D. S. China-Pulver.

No. 10. P. 16. Eau Camphre de St. Yves.

℞. Camphor. ℈ij
Sal. tartar. ℥j.
Tritis per horæ dimidium. add. ſenſim
Aqvæ ſtill. cheledonii maj. ℥iv.
Filtr.
D. S. Campher-Vand.

No. 11. P. 17. Balſamum adſtringens. Ph. Pauper. Edin.

℞. Ol. Vitriol.
Terebinth. aa ℥v.
Senſim immiſc. in vitro aperto
Dein adde paulatim
Spirit Vin. Rectificat. ℥iij.
D. S. Balſam mod Blodſtyrtninger.

No.

No. 12. P. 19. Balsam. Travmat. Lond.

℞. Benzoin. ℥iij
Styrac. Calaminth. ℥ij.
Balsam. Tolutan. ℥j.
Aloes Socotrin. ℥ß.
Spir. Vin. Rectificat. ℔ij.
Digere, ut gummi, qvantum fieri poterit,
Solvantur. deinde Cola.
D. ℥iij. S. Lægende Balsam.

No. 13, P. 20. Elixir vitrioli acidulatum.

Bestaaer af følgende 2de Compositioner. sc.

℞. Tinctur. aromatic. ℔j.
Spir. vitriol. dulc. ℥viij.
M. S. Elixir vitrioli dulc. Lond.
℞. Tinctur. aromatic. Lond ℔j.
Spirit. vitriol. fort. olei dict. ℥iv.
Misc. gradatim & postqvam fæces subsederint, filtra. S. Elixir vtrioli acid. Lond.
Af hvilke 2de Compositioner omsider formeres følgende:
℞. Elixir. vitrioli dulcis Lond. ℥vj.
Acidi Lond. ℥ij.
M. D. S. Elixir vitrioli acidulatum.

No. 14. P. 20. Mixtur. simplex.

℞. Spirit. theriacal. ℥xij.
Tartar. rect. ℥ivß.
Vitriol. ℥iß.
Misc. & tingetur cum
Flor. malv. arbor. ℥iß.
Rosar. rubr. ℥ß.
Filtr.
D. ℥ii S. Mixtura simplex.

No. 15. P. 21. Liqvor. Corn. Cervi succinatus.

℞. Spirit. Corn. cerv. rect. ℔j.
Sal. succin. vol. depurat.
Qvantum sufficit ad punctum saturationis. deinde filtra.
D. ʒij S. Prinzens guule Draaber.

No. 16. P. 24. Elixir Pectorale.

Bestaaer af følgende 2de Compositioner, sc
Styrac. calaminth.
℞. Succ. liqvirit. inspiss.
Oliban.
Myrrh. rubr.
Opii thebaic. aa ʒj.
Croc. Oriental. ℈ij.
Syr. papaver. alb Q. S.
Ut f. Massa Pilul. de Styrac. Ph. Stockh.
℞. Succ. liqvirit. Hysp. tenuiter incis. ʒj.
Chochinell. ℈ij.
Vin. Canariens. ℔ij.
Digere
S. Tinctur. dulc. Full.
Afhvilke 2de Compositioner ordineres følgende Recept.
℞. Massæ Pil. de Styrace. Pharm. Stockholm. ℈ij.
Solve triturando in
Tinctur. dulc. Full. ʒv.

D.

D. S. Bryst-Elixir.

Obs. Flasken skumples hver Gang det skal bruges.

No. 17. P. 26. Lixivium Tartari. Lond.

℞. Tartar ad albedinem calcinat. reponatur in loco humido ut liqvesvat. D. ℥vj
S. Draaber mod Syrlighed.

No. 18. P. 28. L'Eau de Luce.

℞. Spiritus Salis Ammoniaci succinat. D. ℥j
S. Spiritus at lugte paa.
NB. Det forvares i nogle smaa Flasker. Det giores nu saa vel i Sverrig som i Frankerige.

No. 19. P. 29. Spiritus Lavendulæ compositus. Lond. vel. Edinb.

℞. Spirit. Lavend. ʒ. ℔ij.
Rorismarin. ℔j.
Cinamom.
Nuc. Moschat. aa ℥ß.
Santal. rubr. ʒiij,
Diger. & col. D. ℥ß
S. Spirit. Lavendul. Compos.
NB. Den giores nu her i alle Maader saa god som i Engeland. Den forvares i 2 eller 3 smaae Flasker.

No. 20. P. 31. Hoffmanns hvide Draaber.

℞. Liqvor. anodin. mineral. Hoffmanni D. ℥j S. Hoffmanns hvide Draaber.
NB. De bør og forvares i smaa

Flasker. De giores her lige saa gode som i Halle.

No. 21. P. 31. Spiritus Æthereus Edinburg.

℞. Spirit. vitriol. dulc
Aqv. font. cum ol. tartar. satur. part. æqval. Misc. agitatione vasis, & qviete facta, Spiritus æthereus supernatans separetur. D. ℥ß.
S. Spirit. Æthereus.

No. 22. P. 33. Tinctura hysterica Durieti.

℞. Ass. foetid. ʒij.
Opii thebaic.
Sal volatil. corn. cerv. aa ʒß.
Ess. castor. ʒiij.
Diger. & col.
D. ℥ß. S. Durieti Moder-Draaber.

No. 23. P. 35. Spanst Flue-Plaster.

℞. Massæ pro Emplastro vesicator. Londin.
D ℔ß. S. Spanst Flue-Plaster.

No. 24. P. 41. Pomade for Læberne.

℞. Butyr. insuls. ℔ß.
Ceræ citrin.
Passul. major. exacinat. concis.
Pom. Borsdorf. exacinat. concis. aa ʒiij.
Coqve in vase figulino usqve dum gutul.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0110-7 DFG

guttula carboni candenti immissa crepitum non edat. Massa fervens forti expressione per pannum in vas Aqva rosarum repletum coletur, & refrigerata ab aqva hac liberetur.

D. ℥j. S. pomade for Læberne.

No. 25. P. 42. Balsamum Cephalicum.

℞. Balsamum Cephalicum Scherzeri.
D. ad vas stanneum. ℥j.
S. Hoved-Balsam.

No. 26. 43. Pulvis aureus Zellensis.

℞. Sacchar canth alb. ℥ij.
Cinnabar. nat. Hungar. ʒvi.
Ol. cinamom. ʒß.
M. f. Pulv subtiliss.
D. ℥ß. S. Guld-Pulver.

No. 27. P. 43. Pulv. Bezoardicus Hoffmanni

℞. Pulv. bezoard. Hoffm. ad normam Reimanni.
D. ℥ij. S. Hoffmanns Bezoar-Pulver.

No. 28. p. 43. Pulvis Laxans.

℞. Pulv. rad. jalapp. ℥iß.
ari.
Tartar. vitriolat.
Sal. absinth. ea ℥ß.
M. f. Pulv. d. in vitro obdurato.
S. Laxére og Feber-Pulver.

No. 29. P. 48. Pulvis Pectoralis.

℞. Spermat. Cet. non ranc. ℥ß.
Rad. jreos Florent. ℈iv.
Zingib. alb. ℈ß.
Extr. croc. gr. viij.
Sacchar. cant. alb. ℥iß.
M. f. Pulv. d.
S. Bryst-Pulver.

No. 30. P. 48. Pulvis Refrigerans.

℞. Nitri puriſſ. cryſtall. ℈iv.
Crem. Tartari. ʒij.
Morſ. citri. ʒv.
M. f Pulv. d. ℔ß
S. Kiølende-Pulver.

No. 31. P. 56. Pulvis Rhabarbari.

℞. Rhabarb. in Pulv. Redact.
D. ℥ij S. Rhabarber-Pulver.

No. 32. P. 57. Pulvis Camphoræ.

℞. Camphor. in pulv. redact.
D. ℥ij S. Campher-Pulver.

No. 33. P. 60. Theriaca Edinburgenſis.

℞. Rad. Serpentar, Virgin. ℥x.
Contrajerv. ℥vj.
Reſin. lign. guajac. ℥iv.
Cardamom. min. ℥ij.
Croc. Anglic.
Myrrh.
Opii Colat. aa ℥j.

Roob

Roob Sambuc. triplum ad pondus pulverum.
M. f. Electuar. secundum artem.
D. ℞ S. Theriak.

No. 34. P. 61. Sal Succini saccharatum.

℞. Sal. vol. succin. puriss. ʒj.
Sacchar. lact. ʒiij.
M. f. Pulv.
D. S. Bærnsteens Salt giort sinageligt.

No. 35. P. 62. Pulvis Radicis Salep.

℞. Rad. Salep. pulverisat.
D. ʒiij S. Pulver af Roden Salep.

No. 36. P. 62. Flores Zinci.

℞. Flor. Zinci albiss.
D. ʒij S. Tørrende Pulver.

No. 37. P. 63. Sal Absinthii.

℞. Sal. absinth. inspiss.
D. ʒiij S. Malurts Salt.

No. 38. P. 64. Pulvis Radicis Ipecacuanh.

℞. Pulv. Rad. ipecacuanh.
D. ʒij S. Bræk-Pulver.

No. 39. P. 68. Pulvis Antispasmodicus Albus.

D. ʒiij S. Hvidt Antispasmodisk Pulver: hvoraf 20 Gran giøre en

en Dosis eller et Pulver. Naar et Pulver ey skaffer Lindring inden ¼ Time, saa tager man et til (*).

No. 40. P. 75. Cremor Tartari.

℞. Crem. Tartar.
Saachar. alb. aa ℔ij.
M. f. Pulv. d. ℔ij.
S. Cremor Tartari.

No. 41. P. 81. Semen Santonic. ℥j.

℞. Semin. Santonic. veri.
D. ℥j. S. Det smaa Orme-Frø.

No. 42. P. 83. Rhabarber-Piller.

℞. Extract. Rhei ʒij.
Olei still. Cumini q. s.
M. f. Pilul. Singul. pond. gr. j.
Adsperf. Pulv. Canellæ alb.
D. S. Piller af Rhabarber-Extract.

No. 43. P. 85. Børne-Pulver.

℞. Magnes. alb. ver. ℥ß.
Sem. Cumin. ʒiij
Rad. jreos Fl. ʒij.
Croc. opt. ʒß.
M. f. Pulv.
D. ℥ij. S. Børne-Pulver mod Syrligheed og Ref samt de Plager, som deraf komme. Dosis er 10 Gran.

(*) Compositionen af det hvide Antispasmodiske Pulver No. 39. forbeholder Hr. Archiater v. Rosenstein sig selv.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0114-1 DFG

Her anfores de P. 86. af Authore ommeldte 2de Medicamenter.

Barne-Melken.

℞. Aqv. Fol. Til. ℥ij.
cerasor.
Ol. amygdal. Rec. & frig. expr. aa ℥j.
Sal. Tartar. ℈j.
Ovi rec. vitell. ʒiij.
Mucilag. G. Arabic. ʒj.

M. D. S. Barne-Melk hvoraf Barnet hver eller hver halve Time, naar det er vaaget, gives en Theske med Gelée af Hiorte-Takke.

Amme-Pulver.

℞. Magnes. alb. ℥j.
Flaved. cort. Pom. aurant.
Sem. foenicul. dulc.
Sacchar. alb. aa ʒij.

M. D. S. Amme-Pulver. Hvoraf den der giver Bryst kan 4 á 5 Gange daglig indtage en Kniv-Spidse.

No. 44. P. 86. Emplastrum Diapompholygos.

℞. Emplastr. Diapomphol. ℔j.
D. S. Empl. Diapomphol.

No. 45. P. 87. Emplastr. Polychrest.

℞. Empl. polychrest. ℔j.
D. S. Polychrest-Plaster.

No.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0115-7

No. 46. P. 87. Emplastrum Griseum.

℞. Empl. Grysei. ℔j.
D. S. Læge Plaster.

No. 47. P. 87. Vngventum Basilicum Flavum Londin.

℞. Ol. oliv. citrin. ℔j. ℥iv.
Cer.
Resin, Flav.
Picis Burgund. aa ℔j.
Terebinth. Comm. ℥iij.
M. f. Ungven. d. ℔ß.
S. Ungventum Basilicum.

No. 48. P. 87. Unqvent. Saturninum Edinb.

℞. Cer. alb. ℥iij. liqvescant in
Ol. olivar. Opt. ℔j.
Insperg. paulatim.
Sacchar. Saturni. ℥i.
& assidua fiat agitatio
Donec frigore coeat Ungvent.
D. ℔ß. S. Ungvent. Saturnin.

No. 49. P. 88. Ungventum Dr. Deuten.

℞. Ungv. Dr. Deuten.
D. ℔ij S. Deutens Salve.

No. 50. P. 88. Ptisana, som jeg heri ofte har nævnet.

℞. Hordei aqva calida loti ℔ij.
Rad. gramin. concis. ℥v.

ra-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0116-3 DFG

Taraxaci concis. ℥iij.
Aqv. fontan ℔X.
Coqv ad ℔viij.
Vase ab igne remoto,
adde
Rad. liqvirit. rasæ & contus. ℥ß.
Refrigerat. cola & adde
Succ. citr. rec.
Oxymel simpl.
Syrup. Rub. idæi aa ℥ij.
D. ad lagenas vitreas.
S. Prisane.

No. 51. P. 88. Serum Lactis.
Le petit Lait.

℞. Laves af en Potte Melk, som blandes med et halvt Qvintin Løve, som er smeltet i lidet Vand: dette sættes nogle Timer i en glasseret Steen-Krukke paa heed Aske, saa at Melken vel oster sig. Valden frasiles giennem en Haardua og skumples med en Æge-Hvide: siden lader man det syde op og i det samme kommer man Cremor Tartari ℥iv. deri og siiler det endeligen igiennem graat Papir, saa at Valden bliver klar.
S. Melke-Valde.

No. 52. P. 88. Collyrium.

℞. Et got Øien-Vand i sær for aamle Folk naar Øinene meget rinde og klæbe, tillaves af Kiøkken-Salt ℥ij, rin-

og hvidt virriol ℥j, som man koger udi en glalleret Steen-Krukke 4 Minuter med 1½ Potte Regn- eller rindende Vand, naar det tages af Ilden, lægges derudi et Lod Campher, som er knuset i smaa Stykker, hvorefter Laaget strax paalegges. Naar det er kiølet, siiles det igiennem dobbelt graat Papir og forvares i Boureller; naar Camphoren fortæres, lægger man altid et lidet Stykke i Stæden udi hver Bourelle.

En Draabe heraf dryppes i Øiet formedelst en Svamp 3 à 4 Gange om Dagen, hvilket ey bør forsømmes, i Særdeleshed naar man om Aftenen gaaer til Sengs.

Alpha-

Enhver bestiller paa Apotheqvet saa meget af disse Medicamenter som han for sig behager. Den Qvantitet jeg har udsadt er for en stor Familie.

Det bliver nu, imod min Formoding, Publici paaskionnende underkastet. Fuldkommet kan det ikke være, i hvor vel det jeg har skrevet, grunder sig paa sikre Principia og mange Aars Erfarenhed. Medicinen sanker daglig større Tilvæxt og det menneskelige Begreb er indskrænket. Imidlertid har jeg været lykkelig nok, om mit Arbeyde kan bringe nogen Nytte med sig. Jeg attraaer ingen anden Belonning end den samme; men jeg har fortiet hvorfore det kommer i Trykken.

Hendes Kongel. Majestet Dronningen, som opmuntrer Videnskaber, for tillige at forfremme Indbyggernes Vel, har just dertil given mig naadigst Befaling. Da det var hos mig den første Tanke at deri opfylde min naadige Øvrigheds Villie, var det hos Hendes Majestet den sidste, der ofte glemmer sig selv, for at tænke paa andres Nød og Lidelse. Om jeg derfore har nogen Fortienneste, saa er det af Lydighed for min Øvrighed og velmenende for det Almindelige.

Videre Underretning kunde i vort Sprog faaes udi Hr. Assessor Darelii Sogne-Apotheqve og i Hr. Tissots velmeente Raad.

106

Alphabetisk-Register over Bogen.

A.

Aabne Skader Pag. 88.
Aabnende Elixir. 10.
Midler see Avførende.
Aande stinkende og slet, 7.
Aarsagerne dertil og Raad derimod anføres ibid.
Aareladen tiener imod følgende Sygdomme: saasom,
Blessurer, 3. 20.
Blod-Spytten, 18.
Blodstyrtninger ibid.
Brændt Saar, 5.
Catharrhal-Hoste, 23.
Damp dødende, 28.
Druknede, 29.
Gylden-Aare, 42.
Halse-Syge, 36.
Hidsige Febere, 49.
Hoved-Værk, 32.
Inflammations Febere, 52.
Inflammerede Øine, 62.
Kritle-Hoste, 23.
Mania (Galenskab) 59.
Næse-Blod, 18.
Pleuresie, 38. 52. 53.
Podagra som er opstegen, 39.

Slag,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0120-3
DFG

Slag, som kommer af Blodet, 79.
Steen-Smerte, 72.
Svindel, 32.
Tand-Pine, 37.
Aareladen naar derefter kommer Svulst eller Blodet løber under Huden, 6.
Naar man derved er tilbøielig til Besvimmelse, 30.
Ækelhed, 57.
Ærger, ibid.
Alterationer, 21. 34. 49. 57.
Amme-Melken ordineret for dem der give Die, 86.
Angina, 36. 53.
Antispasmodisk hvidt Pulver, 68.
Apoplexie see Slag.
Appetit, Aarsagerne til sammes Forliis og Midler til dens Restitution, 8. 20.
Aqva Cinamomi, foeniculi, Rosarum, 6.
Camphoræ, 16.
Vulneraria, 3.
Arsenicum om nogen har faaet ind, 67.
Afførende, laxerende og aabnende Midler foreskrives, 10. 25. 43. 56.
Tegn naar et Laxativ er nødigt, samt de Tilfælde i hvilke det bør bruges, 10. 11.

B.

Bad samt vaade Poser til inflammerede Øien, 16.
Badning som fordeler naar man har stødt sig, 3.
Balsamum adstringens eller Balsam mod Blodstyrtning, 17.
Cephalicum eller Hoved-Balsam, 42.
Travmaticum Londin. eller lægende Balsam, 19.

Bar-

Barne-Melken, 86.
Pulver, ibid.
Bæer, 69.
Barsel-Koner kunde med Nytte bruge kiolende Pulver, 55.
Bærnstekns Salt, 61.
Beaume de Commendeur eller lægende Balsam, 19.
Besmimmelser og Svindel deres Aarsager og Midler derimod, 9. 24. 28. 29. 30. 32. 42. 58. 66.
Bezoar-Pulver Hoffmanns, 43.
Blessurer og Saar, 4. 13. 87.
Hvorledes bør agtes og rygtes, 19.
Naar Inflammation og Feber slaaer til, 54.
Gamle som værke mod Veirskifte, 59.
Blod at stille efter Blessurer, 18.
Som er standset under Huden efter Aareladen, 6.
Opvallende og hidsigt kioles med kiolende-Pulver, 55.
Blodigler bruges imod blinde gylden Aaren, 41.
Naar Taggerne ere indflammerede, 53.
Flydende gylden Aaren naar den har ophørt over sædvanlig Tid, 81.
Halse-Syge, 53.
Hoved-Værk i hidsige Febere 50.
Pleuresie (Sting) og Inflammations-Febere, 52.
Reumatismus, 54.
Slag, 79.
Ore-Værk, 53.

Blod-

Blodsot/ eller Blodgang, 57. 61. 62. 67. 71.
Blodspytten beskrives og Midler foreslaaes, 13. 14.
Blodstyrtninger naar og hvormed de bør standsed 17. 18. 33. 73. see Næse-Blod
Blod underløbet og svullet af Stød og Fald, 58.
Bræk-Pulver, 64.
Bør gives med Varsomhed og foreskrives den sikkerste Methode ibid.
Naar det bør bruges 45.
Ved hvilke Tilfælde det ey bør bruges, 68.
Brændt Saar hvorledes bør rygtes og læges, 4. 41. 88.
Brand-Salve 5.
Brød-Vand, 49.
Bryst-Elixir, 24.
Pulver, 48.
Slim, 40.
Byld eller Saar, hvoraf man kan vide om man har Byld indvortes, 13.
At bringe til Moedenhed, 41.
Adskillig Slags at hielpe, 88.
Børne see Barne.

C.

Campher-Pulver at præparere, 57.
Spiritus at lave, 58.
Vand, 16.
Canele. Vand, 6.
Cardialgie, 10.
Cataplasma af Brød-Krumme hvordan laves, 5.
Catharrhal-Hoste, 24.
Catharrhe, 28. 41.

Chin-

Chinachina-Pulver, 11.
Maaden at prove dens Dueligheed paa, ibid.
Forsigtighed og Legemets Forberedelse forend man bruger den, 12.
Hvorledes den beqvemmeligst indtages, ibid.
Udi hvilke Tilfælde den kan bruges: saasom i
Blessurer naar ere bekomne, 13.
Blod-Spytten, ibid.
Engelsk Syge, 15.
Kighoste, ibid.
Kopper, ibid.
Kolde Febere, 13.
Kold-Brand, ibid.
Mave-Svaghed, 12. 13.
Migraine, 56.
Rheumatisk Værk, 15.
Slag, 23.
Tand-Værk, 37.
Dens udvortes Brug, 12.
Cholera, 71.
Clysterer hvorledes ved nlige Tilfælde tillaves og bruges ved
Blessurer, 20.
Blinde gylden Aare, 41.
Blod-Spytten, 14.
Blod-Styrtning, 18.
Cholera som har stærk Opkastning og Diarrhée i folge, 71.
Coliqve, 70.
Damp ond og dødelig, 28.

Durk

Druknede, 29.
Halse-Syge, 36.
Hidsige Febere, 49.
Inflammation, 4.
Inflammations Febere, 53.
Inflammerede Øine, 16.
Migraine eller halv Hoved-Pine, 55.
Moder Syge 70.
Slag, 23. 79.
Steen-Smerte, 72.
Vrid hos Børn, 86.
Colica uden Feber, Raad derimod, 42. 61.
Steen-Colipve, 63. 64.
Vand-Coliqve, 61.
Vind-Coliqve, 21. 70. og end videre, 10. 27. 31. 60. 62.
Collyrium, 16. 17. 97.
Convulsioner, 21. 66.
Convulsivisk Hoste, 48.
Cremor Tartari, 75.
Crisis i hidsige Febere, 50.
Ved Diarrhèer, 85.
Cruditeter i Maven, suure, bedske, raadne, harske, deres Aarsager og Midler derimod, 9. 10. 66.

D.

Daanelse, Besvimmelse, 29. 66.
Damp giftig og dødelig, hvorledes dens Tilfælde, som deraf komme, kunde afhielpes, 28.
Darters veneriske Knuder i Ansigtet, 40.
Deutens Salve, 87.

Diarrhée, 27, 43, 57, 60, 61, 62, 71, 84, 85.
Dens Aarsager udforlig afhandlet. 84.
Hvorledes den i Begyndelsen af Febere maa stilles, ibid.
Dens Betydning i adskillige Sygdomme, 85.
Diæt ved store Blessurer, 20.
Digestiv-Salve, 87.
Draaber aabnende. 10.
Bryst dito. 24.
Hoffmanns hvide Draaber, 31.
Mave-Draaber see Elixir.
Mod Syrlighed, 26.
Prinßens gule Draaber, 21.
Drikke som er bleven suurt item suur Viin at forbedre og giøre sund, 27.
Druknede hvorledes bør omgaaes, 29.
Drovelen at hielpe naar den er svullen og relaceret. 37.
Duriets Moder-Draaber, 33.

E.

Eau Champhre de Mr. St. Yves. Campher-Vand, 16.
Efter-Bæer, 70.
Elixir aperitivum. 10.
Pectorale, 24.
Stomachal, 8.
Vitrioli acidulatum, 20.
Emplastrum diapompholigos, 87.
Polychrestum, ibid.
Griseum, ibid.
Vesicatorium, 35.
Engbrystighed, 39. 40.

En-

Engelsk: Syge, 15.
Diæt og Forhold derunder, ibid.
Expectorationen i Peripneumonie at befordre, 54.

F.

Fald-Drank, 4.
Febere ved hvilke ere Vænnmelse, ureen Tunge, bedsk eller slem Smag, Svindel eller Hoved-Pine, 65.
Der angribe et vist Lem, 47.
Feberens Exacerbation eller Høide at vide, 50.
Feber med Troske, 57.
Feber med Udslag, 20, 38, 58, 65.
Flek-Febere, 58.
Flekkerne naar i Udslags-Febere ere indslagne, hvad da bør bruges 20, 37, 58.
Foraars Febere, 63.
Hidsige Febere 20, 49, 50, 58.
Crisis, 51.
Kolde Febere, Midler derimod, 13, 20, 21, 43, 63, 65.
Disses udforlige Afhandling med Hielpe-Medler og Diæt, 43, 44, 45, 46, 47.
Maligne Febere, 58, 65.
Raadnende og Galde-Feberes Beskrivelse og Midler derimod foreslaaes, 75, 76, 77.
Skarlagens Febere, 58.
Fennikel-Vand, 6.

Fingre-Byldet, 88.
Orm, en slem Byld paa Fingeren, 5.
Fleurs blanches, 83.
Flod paa Øien eller Øren, 38.
Flod det hvide, 83.
Flores Zinci, 62.
Flue-Plaster see Spansk Flue-Plaster.
Fluß-Hoste, 48.
Foraars Cur, 11.
Febere see Febere.
Fordelende Midler, 3, 88.
Fordøielsen at befordre, 8. 20.
Forgift, om man har faaet Gift i sig enten af Urter eller Rotte-Krud, hvorledes man kan reddes, 67.
Forkiøling udvortes i Lemmerne, 58, 59.
Forraadnelse i Legemet at hindre, 65.
Frugt umoeden giør haard og forstoppet Liv, 27.
Moeden skader ikke naar man har vandt sig dertil, ibid.
Frugtsommelige Koner kunde med Fordeel bruge kiølende Pulver, 55, 69.

G.

Galenskab Mania, 59.
Gelée for Syge, 62.
Gift om nogen har faaet i sig, 67.
Gigt. 31.
Guld-Pulver, 43.
Gulsot, 10, 57, 74
Gurgle-Vand forekrives, 37.
I Febere med Troske, 57.

Gyl-

Gylden Aaren den blinde, 41.
Den flydende, 81.
Gysen i Kroppen, 21, 58.

H.

Hals-Brynde, 27.
Halse-Syge, 36, 53.
Heede og Rodme i Ansigt paa Maden, 75.
Helende Balsam, 19.
Hest, om har faaet et Som i Foden, 20.
Hidsige Febere, 20 49, 58, see Febere.
Sygdomme Læskelse, 49, 50, 97.
Hierte-Klappen, 49.
Hikke, 69.
Hoffmanns hvide Draaber, 31.
Farlig i Gigt og Reumatismus, ibid.
Hofte-Gigt, 38.
Hold og Sting, 28, 42.
Hoste 24, 61.
I Lungesot at lindre, 73.
Af Catarhèe, 24.
Af Flod, 48.
Ka det Kig-Hoste, 25, 66.
Ka det Kritle-Hoste, 24, 72, 73.
En I anden som kommer af Maven, 26.
Hoste bor ey forsommes ibid.
Hos gamle Folk naar af sig selv opkrer ibid.
Hoved-Balsam, 42.
Hoved-Pine, 19, 31, 42, 49 66.
Naar den kommer af Catarrhée, 28.

Catarrhal-Hoste, 33.
Damp som er giftig, 28.
Feber Paroxysmi, 32, 44.
Hiosige Febere, 32, 33, 36, 50.
Mavens Svaghed, 32.
Reumatisk Materie, ibid.
Huden naar den er afgneden eller afstodt, 62, 87
Hudloshed, 3, 62.
Hvide Draaber Hoffmanns, 31.
Hvide Flod, 83.
Hvidt Antispasmodisk Pulver, 68.

J.

Indigestion eller Ufordoielighed, 5.
Indigest Mad, 66.
Inflammation i Huden, 87.
Inflammations-Febere, deres Kiendetegn og Midler derimod, 38, 52, 58.
Igler see Blod-Igler.
Intermittente Febere, 43. see Febere.
Ipecacuanha-Rod, 64.
Iulep af Malurts Salt hvordan skal laves, 63.

K.

Kanele-Vand, 6.
Kighoste, 15, 66.
Kiolende Pulver, 48, 68, 75.
Klisterer, see Clysterer.
Klode, 74.
Kolde, see Febere.
Kold-Pis, (Stranguria). 62, 69.

Kop-

Kopper, 15, 58, 65.
At forekomme dem paa Øiene, 59.
Kopsætning bruges i Inflammations-Febere, 53.
I Slag, 79.
Kræft, 74.
Krampe eller Sene-Drag, 3.
Kritle-Heste, 24, 72.
Kuldsenhed og Gysen i Kroppen, 21, 58.

L.

Læberne naar de ere sprukne, 41.
Lægende Balsam, 19.
Læge-Plaster, 87.
Lamhed. 21, 23, 28.
Lavemens see Clysterer.
Lavendel-Spiritus, 29.
Laxerende Midler, 10, 25, 43, 56.
Naar de bør og ikke bør bruges, 10, 11.
Ledde-Vrikning. 4.
Ledskende Sager i hidsige Sygdomme, 49. 50, 88.
Lethargie eller Sove-Syge. 28. 66.
Lindrende Midler i adskillige Sygdomme. 72. 74.
Lindrende Omslag. 53. 61.
Liqvor anodinus miner. Hoffm. 31.
Cornu cervi succinat. 21.
Lixivium Tartari eller Draaber imod Syrlighed. 26.
Lungesot. 62.
Log-Melk god for Fluß-Hoste, 48.
Hvorledes laves, 40.

M.

Mæslinger. 58. 65.

Mad

118 Mad formegen eller skadelig om nogen har spiist, 66.
Madleede. ibid.
Aarsagerne dertil. 8. 20.
Madlyst at opvække og Fordøyelse at befordre. ibid.
Mad-Piben naar den øven til er inflammeret. 36.
Maligne Febere. 58. 65.
Malum ischiadicum eller Hofte-Gigt. 38.
Malurts-Salt. 63.
Mandlerne, naar de ere iuflammerede. 36.
Mania Galenskab. 59.
Massa pro Emplastro vesicatorio. 35.
Mathed. 28. 29. 62.
Mave-Brækken er ofte den beste Mave-Stryk-ning. 9.
Elixir. 8. 20.
Hoste. 26.
Omslag paa Maven at stille Pine med. 53. 61.
Opblæselse og Stivhed. 66.
Pine. 61.
Sliim. 57.
Melk, Medicinsk for Børn. see 86.
Melke-Feber. 52.
Valde. 88.
Mad lækker og styrkende. 62.
Migraine. 27. 32. 55. 56.
Milt-Syge. 20. 74.
Misfald og falske Væer. 69.
Mixtura simplex. 20.
Moder-Draaber. 32.
Passion. 58. 61. 70.

N.

N.

Nægle-Bylder. 88.
Nærende og styrkende Gelée for Syge. 62.
Næse-Blod hvorledes standses. 18. see Blodstyrtning.
Nerverne at styrke. 21.
Hvoraf kunde blive sensible, 34.
Nerveuse Sygdomme, hvorledes forekommes. 33.
Aarsagerne til sensible Nerver opregnes og Hielpe-Midler derimod foreslaaes. 34. 35.

O.

Obstruction, 32. 75.
Omslag Frugtsommelige Koners at hindre. 69.
Omslag af Brod-Krumme. 5.
Et andet dito for Maven 61.
Vaad Omslag, 4.
Omslag i Steen-Smerte. 72.
Et andet for Maven, 53. see 61.
Lindrende i Halse-Syge og Sting. 53. 54.
I Migraine, 55.
Peripneumonie. 54.
Opiat for Tand-Kiødet, 7.
Opkastning som kommer af sig selv bor ey hindres. 9. 42.
Stilles ellers, 20.
Opkastning eller Brækken, Aarsagerne og Hielpe-Midlerne angives, 9. 20. 27. 29. 42. 60. 61. 63. 64. 69.
Opmuntrende Midler, 28. 29.
Opstigninger, 9. 20. 75.

Or-

Orme-Bid. 29.
Fro. 81.
Seeen at præparere, 29.
Tegn til Orm og Middel at fordrive dem med. 66. 82. 83.

P.

Peripneumonia eller Lungens Inflammation, Midler derimod. 52. 54 74.
Phrenitis, Raserie, som kommer af Inflammation udi den Hud der omgiver Hiernen, hvorledes hielpes. 33. 53.
Piller af Rhabarer-Extract, 83.
Plastere, see Emplastrum.
Pleuritis eller Inflammation i den Hud som indvendig beklæder Brystet, samt i Ribbe-Musklerne hvorledes afhielpes. 38. 52. 53.
Podagra eller Gigt i Fødder og Beene. Lindrende Midler derimod, 31. 58.
Naar den er opstegen i Livet, hvad da er at foretage. 36, 39.
Pomade for Læberne. 41,
Printzens gule Draaber, 21,
Prisaner, Beskrivelse paa adskillige at lave, 40, 49, 50, 71, 88,
Pulver Amme-Pulver, 86,
Antispasmodisk Pulver, 68,
Bræk-Pulver, 64,
Bryst-Pulver, 48,
Børne-Pulver, 85,
Campher-Pulver, 57,
China-Pulver, 11,
Cremor tartari, 75,

Hof-

Hoffmanns Bezoar-Pulver. 43.
Kiolende Pulver. 48. 68. 75.
Laxere og Feber-Pulver. 43.
Rhabarber-Pulver. 56.
Torrende Pulver, 62.

Q.

Qvalme, Midler derimod, 21, 31, 61, 66.

R.

Raadne Saar, 88
Raserie kaldet Phrenitis hielpes, 33, 53.
Rhabarber ret at kiende, 56.
At indtage uden Ekelhed, 57.
Draaber, 10.
Piller, 83.
Pulver, 56.
Rheumatisk Værk eller Værk som kommer af Forkioling, 15, 24, 31, 36, 58, 88.
Med Febere, 54.
Hvorledes den skilles fra Gigt hvis Aarsager komme inden fra, 15.
Rosen, 58, 59, 75.
Rosenagtig Geschwulst omkring Saar, 87.
Rosen-Vand got til Øinene end og i Kopper, 6.
Rotte-Krud om nogen har faaet ind. 67.

S.

Saar og Blessurer, 4. 13, 87.
Hvorledes bor tilsees og læges, 19, 59.
Naar Inflammation slaar til, 54.
Hvormed Kanterne paa Saar kunde sammentrækkes, 87.
Raadne og sure, der ikke vel ville lade sig læge, 87, 88.

At rense, 87.
Under Næsen, 41.
Skaaren, 4.
I Huden at tørre og læge. 87, 88.
I Kiødet, 88.
Paa Skinnebenet afskavet, 87.
Saft at bruge i Troske, 77.
Sal absinthii, 63.
Salep Rod, 62.
Sal succini saccharatum, 61.
Salve, see Ungventum.
Seene-Drag, Seene-Trækken, 5.
Semen Santonici, 81.
Serum Lactis, 88.
Sinapismus eller Senaps-Deyg, hvorledes giøres, 40.
Skarlagens Feber, 58.
Skiorbug, Tegn hvor ved den røber sig og dens Cur, 7.
Slag som kommer af Blodet, 78. 79, 80, 81.
Som kommer af salte Vædsker der have samlet sig i Hiernen, 21, 28, 29, 36, 66.
Forskiel mellem begge Slags. 22. 78.
Forbud og Tegn til Slag, samt Midler imod dette Slags af Slag. 22. 23.
Slag paa Tungen. 43.
Sliim i Brystet 40.
i Maven 57.
Smag i Munden slet og ond hvoraf kommer. 9. 10.
Snue naar den er stærk er den og farlig især den der faaes om Sommeren 24.

Sove-

Sove-Tilfælde. 28.
Sove-Syge. 66.
Spansk Flue-Plaster. 35.
bruges med stor Fordeel ved Dartes. 40.
Engbrystighed ibid.
Forslimet Bryst. 40.
Fluß-Hoste. 48.
Halse Svulst (angina) 36.
Hoste-Værk. 38.
Hoved-Pine i Stæden for Igler at sætte Spansk Flue i Tindingerne. 50.
Inflammations-Febere ibid.
Mania (Galenskab.) 60.
Podagra som er opstegen. 36. 39.
Rheumatismus 36.
Slag af salte Vædsker. 23.
Stæderne hvor Spansk Flue appliceres i adskillige Sygdomme. 53.
Udslags-Febere naar Pletterne ere indslagne. 38
Hvorledes Saaret behandles og læges. 36.
Spasmi. 21.
Spasmodiske Kramper reyse sig af Sensible Nerver. 33.
Spidse Bylder. 88.
Spiist for meget eller skadeligt (om nogen har) 66
Spiritus Lavendulæ Compositus. 29.
Salis Ammoniaci succinat. eller Spiritus at lugte paa. 28.
Æthereus. 31.
Steen-Coliqve, Middel in paroxysmo 63. 64.
Udforlig Afhandling, hvad man under

der og efter Paroxysmus af Steen-Smerte bør bruge. 72.
I Nyrerne og Blære-Steen. ibid.
Sting og Hold. 28. 42. 53.
Sting af Bier. 58.
Hvorledes man strax kan hielpe en Hest der har traad et Som i Foden. 20.
Stranguria (Kold-Pis.) 62, 69.
Styrkende Midler foreskrives. 29. 62.
Stød eller Fald. 3.
Suffocation (naar man næsten qvæles.) 66.
Sveeddrivende Middel anføres. 20.
Svindel og Besvimelse, deres Aarsager og Midler derimod. 9. 24. 28. 29. 30. 32. 42. 58. 66.
Svine-Galde god for forkislede Lemmer. 59.
Svulst efter Aareladen hvorledes fordeles. 6.
Efter at et Led er forvrikket. 4.
Efter Stød og Fald. 3. 58.
Sygdomme med skarpe Vædsker. 62.
Som tærer indtil Marv og Been. 60.
Syrlighed i Maven. 9. 43.
Søvnløshed 61. 69. 74.

T.

Tagger bør ey forsømmes. 41.
Hielpe-Midler. ibid. & 42.
Tand-Pine. 59.
Af Rheumatismus. 37.
Tand-Kiødet at conservere. 7.
Tand-Opiat. 7.
Theriak. 60.
Tinctura hysterica Duriet. 33.

Tine-

Rhei dulcis. 10.
Tisaner (Beskrivelse paa adskillige, hvorledes tillaves) 40. 49. 50. 71. 96.
Trængning paa Stoelgangen. 61. 69.
Transpiration hvormed den foroges naar den er hemmet. 21. 43.
Troske. 57.
Troske-Saft. 77.
Torrende Pulver. 62.

U.

Udslags Febere eller Febere med Udslag, 20. 38. 58. 65.
Ufordøyelig eller for megen Mad naar man har spist. 66.
Umoeden Frugt giør haardt og bundet Liv. 27.
Ungventum Basilicum flav. 87.
Deuten. 96.
Saturninum. 87.
Urin-drivende Midler. 56.
Uroe. Naar man er uroelig og ey kand sove. 49.

V.

Vaar-Cur. 11.
Febere. 63.
Væer falske. 69.
Efter-Væer. 70.
Vænmelse. 9. 11. 48. 65.
Værkstillende Midler. 60.
Valde af Melk til almindelig Brug. 88.
En anden imod Hoste. 48.
Valling i Blodet at stille. 49, 75.
Vand. Campher-Vand. 16.
Fennikel-Vand. 6.

Gurgle-Vand. 37.
Kanele-Vand. 6.
Rosen-Vand ibid.
Skylle-Vand til Tænder og Mund. 7.
Vund-Vand. 3.
Øyen-Vand. 16. 17. 97.
Vand-Coliqve. 61.
Vantrivenhed. 62.
Vapeurer. 21. 61.
Vatersot. 77.
Veneriske Syge. 74.
Viin som er bleven suur, hvorledes kan hielpes og giores sund 27.
Viin-Rude god for svagt Syn. 17.
Vildelse i hidsige Sygdomme hielpes. 33. 53.
Vind-Coliqve. 21. 70.
Vind-fordelende Midler. 6. 21.
Vind-Plager. 10. 31 33. 56. 57. 61.
Vriden i Livet, dens Aarsager og Midler derimod. 42. 56. 61. 62.
Hos Børn. 86.
Vund-Vand. 3.

Ø.

Øll, som er blevet suurt, at hielpe og giøre sundt. 27.
Øyen. For svagt Syn, Smerte i Øyene, rode Øyen og klebende Øyenlaag foreslaaes Midler. 16. 17. 53. 88.
Hvorledes bør tilsees i Kopper og Mæslinger. 6 59.
Inflammerede. 16.
Øyen-Flod. 38.
Øyen-Vand, adskillige Slags beskrives. 16. 88.
Taylors Øyen-Vand. 17.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0140-5
DFG

Den Medicinske Vægt.

Til Tieneste for dem, der ville betiene sig af

Dette Skrift.

℔j eller 1 Libra er 12 ℥.
℥j eller 1 Unce er 8 ʒ.
ʒj. eller 1 Drachme er 3 ℈.
℈j. eller 1 Scrupel er 20 gr.
gr. j. eller 1 gran er lige tungt mod et Peber, eller Byg-Korn.

Eller ogsaa:

1 ℔. eller 1 Pd. er 12 ℥. eller 24 Lod.
1 ℥. er 2 Lod eller 8 Qvintin.
1 ʒ. er 1 Qvintin eller 3 Scrupel.
1 ℈. er 20 gran.
1 gr. og et Peber-Korn veye lige meget.
ß. betyder halv, saasom ℥ß. en halv Unce.
aa betyder Lige meget af hvert.
q. s. det er Saa meget som behoves.
Vægten med Skaalerne ere at faae i alle Jsenboder.

Feil.

Som den gode Læser selv ville behage at rette.

Pag. 21 &62. Hierte-Klappen, sæt: Convulsioner

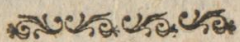

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0141-0

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0142-6
DFG

Post Script.

Det er mældet Pag, 100, at Author Hr. Archiater v. Rosenstein forbeholder sig Compositionen af sit hvide Antispasmodiske Pulver No. 39., saa at jeg ikke kand være saa lykkelig, paa dette, som paa de øvrige Medicamenter, at kunde give Recept; men, for nogenlunde at ersætte denne Mangel, indstiller jeg til mine kiere Landsmænd, om de, i Stæden for dette, bhage at probere af min Composition.

Et hvidt tempererende eller kiølende Pulver.

Dette Pulver dæmper Heeden i det at det afkioler Blodet, naar samme er kommet i nogen Fermentation, Giering eller Brusen, som lætteligen kan foraarsages af heed Luft, umaadelig Sue-Varme, hidsige Dranke, fatiguer, Skræk, Ergrelse, Vrede og andre desliige hæftige Passioner, da det tillige forbedrer og afforer Galden, naar det hver halve eller heel Time til 1 à 2 Theskeer i koldt eller lunket Vand indtages saa længe indtil man finder sig vel, og det saavel i fornævnte som alle andre Leyligheder af samme Art, der kunde sætte Blodet i Valling; eller som foraarsages af opvallet Blod, saasom Hierte-Klappen, Besvimelser, Blodspytten, Blodbrækken, Blodstyrtning, item i Blodpissen, overflodig Afgang af det Maanedlige, samt alle for overflodige eller utidige Blodflodde, da endog saavel Frugtsommelige, som de

der ligge i Barselseng, med stor Nytte kunde bruge det for at afkiøle Blodet og stille dets Uordentlighed. Ligeledes efter bekomne Blessurer, efter Fald og Stød eller Aareladen, naar Blodet er extravaseret og gaaet uden for sine Grændser. I Sting, Forkiøling eller Flus-Feber, Rosen og alle de Sygdomme, der have nogen Inflammation i Følge, ud- eller indvortes, da det, tillige med Aareladen, saa ofte samme er fornøden, afkiøler Blodet efter Ønske, naar det kuns bruges saa ofte ellrr længe som nødigt er. Af samme Grund er det begribeligt, at intet kan rettere bruges ved Senge-Tid, naar man befrygter for Uroe ey at kunde sove eller desuden finder sig echaufferet.

Dette Pulver

fortynder Blodet og bevarer det fra Stagnation og Forraadnelse, hvorfore det har sin store Nytte i alle raadnende Febere, i Slag der komme af for meget, hidsigt og tykt Blod; i Hoved-Pine eller Svindel, hvad enten de komme af Blodrighed eller hindret Circulation, eller Slimighed og seige Cruditeter i Maven, des Aarsag det er for dem, der spise stærkt eller æde meget Kiød, et ret brugbart Medicament, især da det tillige er

Et got Digestiv- **og Jordøyelse-Pulver,**

som befordrer Madens Forarbeydelse i Maven, i det at det oploser den overflødige sure ogseige Sliim som ellers derudi er hinderlig, hvilken giøres beqvem til Udførsel, ligesom Syrligheden tillige afforberes, Vindene befordres og Livet paa

en

en næsten umærkelig Maade holdes aabet: af hvilke Aarsager dette Pulver er meget brugbart for dem der have tabt Appetiten, ere plagede af Obstruction eller haardt Liv, Vinde, Ræben, Opstigelser der lugte efter raadne Æg, Halsbrynde, Qvalmer, Hikke og deslige, der komme af Mavens Urigtighed.

Paa selv samme Grunde er dette Medicament imod kolde Febere, der reyse sig gemeenligen af Mavens Fordærvelse, et af de sikkerste og beste Midler, hvorved Mavens Feyl corrigeres, Feber-Materien opløses og afhielpes, Feber-Bevægelserne stilles og Patienten befinder sig vel cureret, naar man deraf nogle Gange daglig, dog ikke under Paroxysmus selv eller saa længe Kulden varer, men vel i og under Heden, og desuden paa de gode Dage nogle Gange indtager et Par Theskeer i The-Vand.

Som et Præparations-Middel at bruge Aftenen forend man Dagen derpaa vil indtage noget Laxere- eller Bræk-Middel er dette Digestiv af gode Følger, i det at samme, som sagt er, opløser og fortynder den seiye Slim, og giør den flydende til desto lættere at udføres.

Vil man af dette giøre et godt og kraftigt
Antispasmodisk Pulver,
kan man til 2 à 3 Theskeer eller 1 god Portion sætte 2 à 3 Gran Campher, hvilket skeer, naar man paa Campheren drypper en Draabe Brændevin,

kniser og river den under det kiølende Pulver, da det bliver end kraftigere i krampagtige Tilfælde og Forstoppelse udi indvoldene, i hvilke Tilfælde det desuden er et ret got Middel, i Urinens Befordring, i Inflammation ind- eller udvortes, som kiendes af den medfølgende Smerte og Brænding paa det svage Sted, og af den medfølgende Feber der er geleydet af Hede og Torst, ey at tale om den kiendelige Hielp deraf da haves i Forkiølinger, naar man tager det ved Senge-Tid, eller legger sig ned derpaa i en med Sukker eller Bern-Steen varmed Seng og drikker brav The-Vand især af Hylde-Blomster derefter, da det befindes tillige at være et got Diaphoreticum, der end kraftigere opløser og fortynder de tyknede Vædsker og baner de overflødige og onde Vædsker en frie Vey igiennem Svede-Hullerne samt Urin-Gangen tillige.

Dette Medicament kan sikkert af alle til alle Tider og ved alle Forseelser i Levemaaden bruges, uden at være i noget Tilfælde farligt eller skadeligt. Et Glas paa 2 Lod forseglet koster 2 Mrk. Danske.

Følger nu ved denne Leilighed mine 3de forhen Publicō bekiendte Medicamenter.

Saasom: mit

Aqva Vulneraria.

eller

Vund-Vand.

Med dette Vand kand enhver paa faa Dage

sik

sikkert læge de allerslemmeste Saar og Skader, af hvad udvortes Aarsag de endog maatte være komne, brændte, bidte, stødte, stukkede, skaarne, skavede, hugne, qvæstede, de være sig hidsige eller sure, friske eller gamle, hos Gamle eller Unge, endogsaa, om de ved intet andet Middel kunde hielpes eller læges.

For stakkels syge Mennesker, som ved lang Senge-Leye blive Hudlose, har jeg aldrig fundet bedre Middel end dette, naar Stedet dermed vaskes, og noget afslidt Linnet, dyppet i dette Vand, paalægges, da Stedet paa en Dags Tid er med ny og fast Hud beklæd.

Ligeledes kan det og brüges som et for alle tis smaae Børn, naar de blive hudlose.

Naar smaae Børn faae Vind-Brok, kan samme sætfelig hielpes, om man med dette Vand og lige saa meget Fransk Viin varmet, bader ofte Stedet med Duge.

Er nogen faldet, eller nogen Vægt faldet paa ham, eller er han ilde stødt saa at Stedet hooner, han betiene sig enten af dette Vand allene, eller en Part af dette Vand og 2 Parter Viin-Eddike: eller og smelter i en Pægel af dette Vand 2 Lod Campher: Hvilken af Delene han nu vil, saa maa han med deri dyppede Duge belegge det beskadigede Sted, da sgavel Hævelse som de blaa og gule Pletter derved fordrives.

Er Skaden ellers af den Betydenhed, at man befrygter Contusion at være skeet, samt Inflammation og Suppuration at ville paafølge, forstaaer det sig selv at man desuden faaer tilstrækkelig aabne Aaren, flittig bruge det kiølende Pulver, ja vel og en Fald-Drank om der befrygtes inderlig Skade at være skeet.

Er et Led paa Fod eller Haand forvrikket, da kan man med ofte paalagte linnede Duge, dyppede hver Gang i koldt Vand, ey allene forekomme Hævelse, men endog desto lættere bringe Ledet i sin Orden og sit Sted igien, men intet er hertil dygigere end just dette Vand, især med Eddike forsadt, som før er meldet.

Mod Krampe eller Sene-Drag kan man kuns formedelst en linnen eller ulden Dug rive Stedet med dette Vand, saa gaaer det strax over.

Det er desuden mod hidsige inflammerede og røde Øyen et med de beste Øyen-Vand, naar man ofte dermed vasker Øynene ind- og udvendig, samt tillige nogle Gange laxerer, hvortil beqvemmeligst kan bruges mine Piller.

Med Campher forsadt, som før er sagt, er det got imod de Stik, som af Bier, Myg og andre deslige Insecter giøres, og ofte er af slemme Følger.

Naar man vil bruge dette Vand, bør man forud varme saa meget deraf, som man paa den

Tid

Tid har nødigt, da man dypper en fiin linnen Dug deri, vasker Saaret eller Skaden dermed, og, om det er dybt eller stort, forbinder det tilsidst med samme eller anden Dug 4 à 6 Gange sammenlagt, efterat den forud er vel dyppet i det varme Vand, da Saaret eller Skaden paa faa Dage er ey allene renset, men endog af Grunden heelet, om det end gik ind til Benet, og trækker det ey allene Heeden ud af alle Skader, men endog strax stiller den medfølgende Smerte, om ellers ingen Splindt eller noget andet fremmet (Heterogeneum) ligger der forborgen, som i slig Fald maae udtages.

Hvor kraftigt dette Vand er i at rense og læge, kan skiønnes deraf, at naar man dermed vasker en Hest, som af Sadel eller Sele-Tøy er bleven brudt, og, som ofte skeer, forsømt, skal Saaret paa en Nattes Tid blive reen, og sætte Hud; men som sagt, det maae bruges varmt.

Med et Ord!: Det er et herligt Middel til slige udvortes Curer, og burde staae parat til den Ende i hver Mands Huus, allerhelst, da det om Vinteren fielden fryser; men paa Boutellier, vel proppede og forvarede kan uforandret conserveres nogle Aar, og koster en Boutelie forseglet kuns 2 Mark Danske.

Pilulæ Digestivæ
eller
Feber-Piller.

Disse Piller virke altid Stoelgang, men me-

re eller mindre efter Mavens Tilstand, dog altid uden enten Kniben eller Mattelse; ofte virke de, efter Stoelgangen, Sveed, naar man har taget dem ind ved Senge-Tid, eller lagt sig tildekket ned derpaa, alt eftersom Legemets Beskaffenhed det udfordrer; men overalt er deres Virkning denne: at de rense og styrke Fordøyelse-Veyene, og disponere saaledes paa en ret følelig Maade det hele Legeme.

Man kan bruge denne Medicine til alle Tider af Dag og Nat, og derhos gaae ud og ind, samt æde og drikke, efter Behag, uden at befrygte de slemme Følger, som Uforsigtighed ved anden Medicins Brug drager efter sig.

Derfor kan enhver, som Piller kan indtage, af hvad Constitution eller Temperement Han eller Hun endog maatte være, med Fordeel betiene sig af disse Piller, hvad enten det er Hiemme eller paa en Reyse, i hvilket sidste Fald de kunde giøre bedre Tieneste, end et Reyse-Apotheqve, som af den Reysende enten ofte ikke røres, eller dog misbruges.

Thi haver nogen enten spiist eller drukket for meget, saa han derefter befinder sig ilde og besværget, han tage kuns enten samme Dag, samme Aften, eller Dagen derpaa af disse Piller.

Er nogen bleven forhidset, ved hvad Leylighed det endog maatte være skeet, eller forkiølet enten af Luftens Skarphed, Trækvind, en hastig og kold Drik, eller hvad det være maae, han kan strax

strax hielpe sig til rette med disse Pillers Brug, naar han kuns derefter vil legge sig til Sengs, og lade sig vel tildekke; men tillader hans Forretninger eller Reyse det ikke, bør han derimod daglig i trende Dage tage dem ind, da han er sikkert hiulpen.

Har man ærgret eller altereret sig hæftig, og især enten strax Øiist eller drukket enten Øiin, Brændeviin eller meget koldt Vand derpaa, hvorudi mange gruesigen forlee sig, da bruges kuns af denne Medicine, som et gøt Cholagogum, saa har man forsikkret sig Liv og Helbred, som begge derved staae i yderste Fare.

Overkommer nogen en Frost, Gysen, Stræk-ken, Mattighed eller deslige, som ofte er Begyndelsen til en Kolde-Syge, Halse-Syge eller anden hidsig eller kold Sygdom, og ofte en hastig Død, han bruge kun strax disse Piller, saa er Aarsagen hævet og Virkningen forekommet.

Er en virkelig hver Dags eller tredie Dags Kold-Feber der, den maae være kommet af hvad Aarsag den vil, saa indtager Patienten kuns af disse Piller trende Feber-Dage ved Paroxysmi eller Feberens Begyndelse, og legger sig derpaa vel tildækket ned, saa er han frie, saavel for Feberen, som alle onde Følger, ja meget sundere, end han var for Feberen.

Kort sagt:

Enten man curative eller præservative vil

purgere og rense Legemet fra den Uraad og Overflod af onde Vædsker, som det besværges med, og som saa ofte forgifter Blodet, man skal erfare i Sandhed, ey allene hvor magelig denne Medicine er at bruge fremfor de fleste andre; men især hvilken en Mængde af sure, skarpe og onde Vædsker, samt kold Slim og Vinde den udfører, om de ellers ere der; men i øvrigt virker den, ligesom Legemets inderlige Tilstand det udkræver, ja ofte efter Omstændighederne, fast slet intet.

Disse Piller kunde ellers indtages i Viin, Brændeviin, Øl, Coffe, Vand, Suppe eller Mælk, men endnu er det bedre at tage dem tørre, det er: i Oblat, Svidsker, Rosiner rc.

Hvo ikke kan indtage Piller paa disse Maader, kan kuns opløse dem i lidet Vaadt, og saaledes indtage dem med en Ske.

For en Fuldvoxen eller Gammel er 12 à 16 Stykker Piller, ved alle forestaaende Leyligheder, den rette Dosis; hvo ikke kan indtage dem paa een Gang, kan tage den halve Deel om Aftenen, og de øvrige om Morgenen, og det saaledes i 3 paa hinanden følgende Dage, om han befrygter onde Følger enten af en Forkiøling, Alteration, Ærger, Frost eller Gysen i Kroppen, eller og, han allerede er overfalden af en virkelig Kold-Feber, som alt forhen er sagt; men vil han ellers kuns tømme Maven fra mange Cruditeter, behøver han kuns een Dosis for den Gang.

For

For et ungt Menneske fra 12 til 20 Aar er 4, 6, 8 à 10 Stykker en Dosis, eftersom dens Natur ansees stærkere eller svagere: dog tør ingen befrygte mindste Farlighed deraf, om der og blev givet nogle Stykker mere eller mindre, da ex. gr. 5 Stykker ofte virke lige saa meget, som 15, og 15 ofte ey mere end 5.

Til et Beviis herpaa item at denne Medicine ey lettelig kan skade, om den endog misbruges, anfører jeg dette: En Muurmester Svend her i Byen nogle over 20 Aar gammel, beklagede sig over at hans Øyne havde paa et Par Aar været svage; men nu paa nogen Tid vare blevne saa dumme, at han havde stor Besværlighed ved at forrette sit Arbeyde: Svage Øyne profitere intet af den Kalk og Støb som de Folk daglig maae imodtage. Jeg ordinerede hvad han udvortes havde at bruge, og gav ham et Lod af disse Piller for et Par Gange eller 3 om Ugen at laxere derpaa, og i øvrigt holde Dieet og blive inde. Da jeg efter 3 Dage besøgte ham, fandt jeg Øynene meget klarere, og Inflammationen gandske borte. Men da han bad om flere Piller, og jeg maatte spørge hvor de forrige vare afblevne? svarede han, at han havde brugt dem alle, i Tanke at jo flere han tog, jo bedre Virkning de giordte: overalt fandt han sig derhos i ingen Maade svækket, eller havde deraf haft nogen umaadelig Stoelgang, skiønt han, som sagt, i 3 Dage havde indtaget 240 Stykker Piller.

Jeg

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0153-8

Jeg haver ellers ved mange Leyligheder befunden, at naar man vil laxere, enten paa Engelsk Salt, Rhabarber eller andet ordinair Laxativ, og tager derhos 3, 4 à 6 af disse Piller, har Laxativet af dette adjuvans ey allene en fortreffelig Hielp; men Patienten finder da slet ingen Kniben; thi Maven, i Stæden for at svækkes, bliver styrket, og Appetiten forøget: det er: Fordøyelsen sat i god Stand.

1 Lod af disse Piller koster 3 Mark Danske, som leveres forseglet med mit Signete.

Den bekiendte Frøken Thunes egen Beskrivelse over den af hende med megen Succes i adskillige Tilfælde brugte Herlige Balsam, som ellers her i Kiøbenhavn har været bekiendt under det uegentlige Navn af Frøken Thunes-Plaster.

Denne Balsam kan bruges til alle Slags Skader efterdi den er altid uskadelig.

1) Den maae altid bruges varm, hvad enten den bruges paa Skaden, eller injiceres ved Sprøyte i Skaden, da den i første Fald, enten paa firedobbelt gammelt Linned smurt, eller med charpie paalegges, og i sidste Fald med en Bæle af sammenrullet fiint gammelt Linned i dybe Saar appliceres, i begge Tilfælde rygter man Skaden to Gange daglig i det høyeste, og smorer Balsamen varm uden omkring, og over Lipperne og Randen af Saaret, da Smerten lindres,

Hes-

Heeden kioles, og Saaret baade af Grunden renses og læges.

Saaledes er denne Balsam en sikker Lægedom at have hos sig i alle slige paakommende Tilfælde, det være sig brændt Saar af Ild eller kaagende Materier, stødt, eller hvor Huden er afskavet, naar kuns denne Balsam varm paasmøres, og et Stykke gammelt Linned dyppet i Balsamen, overlægges og forbindes. Ligesaa curerer den Frost eller Frost-Bylder paa Hænder og Fødder.

Den renser og læger alle dybe Saar, de være sig hugne skaarne, stødte, ja sistuleuse og ret desperate, naar den kuns varm indsproytes eller paa anden Maade injiceres.

2) Paa heel Hud varm gneden, eller for Ilden smurt, er den god og lindrende mod alt Slags Fald, Forkioling og Værk i Lemmerne, Ledmodene og Senerne, naar derover lægges et varmt og linnet Klæde.

I Gickten, være sig i Hænder, Fødder, Knæer, Skuldre og Hoften, naar det suge Lem, ved Varme smurt, bedækkes med en varm Serviette, giør denne Balsam god Tieneste, efterat de rette og beqvemme Midler først ere indvortes brugte.

Denne Balsam smurt, paa Panden, Tindingerne og Næseborene, fordriver Hovedpiine, styr-

styrker Hiernen, og ligeledes styrker de zittrende og rystende Lemmer, naar de dermed ofte bestryges.

Dovelse, Tunghørighed og Susen for Ørene, som ey er for gammiel, cureres iligemaade, naar man dypper lidet Bomuld i den varme Balsam, og legger i Ørene, og ellers smorer Balsamen varm omkring Øret, og gnider det med et varmt Klæde, helst ved Senge-Tid.

Det skal vist fordele Sting og stille Coliqve, naar man smorer Balsamen varm paa det smertende Sted, og derover legger varme Klæder.

3) Indvortes kan denne Balsam ogsaa med stor Nytte bruges, ex. gr. 2 Qvintin, eller saa meget, som en Valnod er stor: tidlig Morgen, og ligesaa sildig Aften indtagen i en god Kiød-Suppe, lige gødt, hvad Slags, purgerer og renser Blærren, løser Stenen, fordriver Nyre-Smerte, Inflammation og Hævelse, lindrer Mavepine og Coliqve, aabner alle Forstoppelser og giver en god Aande.

Saaledes brugt, er denne Balsam og meget god imod Flek-Feber, Pest og alle giftige Sygdomme. Bruger man den saaledes fire Morgener en suite, og smorer Læberne tillige med Næsebørene dermed, førend man gaaer ud af Huset, saa er man uden Fare at anstikkes af nogen ond pestilentialisk Luft eller smitsom Syge. og er man bleven anstukken, saa curerer man sig sikkert ved at svede

paa

a et par Qvintin deraf, indtagen i Kiod-Sup-
, men fire Morgener indtagen, renser Livet, og
frier Patienten fra al Pine og Smerte,

Indtagen i Mælk, skal den curere alle giftige
ihrs Bid, være sig Slangers, Øglers, rc.

Lidet deraf paa en fiin linnen Dug stroget
ver Ansigtet ved Senge-Tid, giver en fiin Hud,
det alt, hvad fremmet i Huden er, opløses, og
an om Morgenen afvaskes med en Dug, dyppet
Rosen-Vand.

Forestaaende er tillige med Receptet mig af en
meget brav Dame til fleres Nytte communicerer,
hvori jeg ellers ikke har haft anden Deel, end at
have bragt det i bedre Orden og forstaaeligere Stil.
I øvrigt har jeg præpareret fornævnte Balsam,
og forsøgt den hos mine Patienter i de allerfleste Til-
fælde af første Post, og da jeg fast altid og i dem
alle har fundet den at svare til Opskriften, saa har
jeg holdt den værdt, som et godt Huus-Middel at
eyes, og i den Henseende præpareret den til Tieni-
ste for mine Patienter til 1 Mark 8 skill. 3 Lod, og saa
videre i Glas bevaret, og med mit Signete beseglet.

Hvad den anden Post angaaer, da har jeg
endnu ikke haft Courage nok paa uogen Gigt-Syg
at probere denne Balsam, da jeg tvertimod raa-
der enhver at vogte sig for saavel fittige og spiritu-
euse Ting at bruge udvortes, som sidstbenævnte
Slags indvortes, i Henseende til den Farlighed,
som deraf ofte endtstaaer, i det at Gigt-Materien

derved

derved drives ind i Livet, kan hastig falde paa Hierne, Hierte, Lunge, Mave, Tarme, Blærre eller andre ædle Dele, hvorved Patienten sættes i hæftig Smerte og yderste Livs-Fare, om ikke en erfaren og fornuftig Læge er ved Haanden, som veed at bringe Gigten tilbage igien paa rette Maade; ikke desto mindre agter jeg det dog for min Pligt ved denne Leylighed at melde følgende Casus: I sidstforvigte Sommer blev af en og samme Person, hos mig Tid efter anden hentet 4, 5 til 6 Glas af denne Balsam, med Beretning at han brugte den til sin Gigt-Syge Kammerat og Medtienere paa Brøgger-Huset, hvis Hænder af Gigten vare blevne ubrugelige, og ey allene tykke og svulnede, men endog af Værk fuld med Knuder paa Ledene, han gned ham altsaa over Ledder med denne Balsam Morgen og Aften, og sade saa kiendelig Bedring at Knuderne, som for 14 Dage vare saa store som Nødder, nu ikke vare større end Ærter.

Jeg raadde ham at lade sin Gigtsyge Ven drikke om Morgenen en The af Bukkeblade, som og skede, og er continueret indtil denne Time. Samme Person har nylig beretter mig, at den forhen Gigtsyge er ey allene bleven fuldkommen befriet fra sin Gigt; men er endog bleven sund, feed og stærk i alle Henseender, og vedbliver sin The, hvorved flere end han befinde sig vel.

P. S. Garboe.

Boende i Landemærket lige over for Kirke-Døren.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0158-7

Empfingner und
Kolen und nider
Sonden legt komt
klopfen dödn allen
Darm kom on sig
denn kram nu fell
allen kraft

Dunk und
Fillen donch
denn widerleyd
in

Zu ihr kommen
die Kolmen
Elendt und
Wirnden zuri=
ht und kom dri=
men alle Frauen
Creutzt und ~~ge~~
bemuht
Zu ihrer Mutter
und bekrietzt sich
erfreut

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0160-6
DFG

Ofvorst Prol by
Lorentz Skjivitz og
Arlum ok yifter i for
Flöda ok Jnöra
n med og Jada forne Jnu
Lau Jyda for Dörf
Erlunbiyg ~~Dr~~ Dr
gorl ok Lagn vengst
Jnu er gorl ok Jnöra
Forra n

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0162-8
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0164-0
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-135095-p0165-6
DFG